

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027.gadam

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

Vides pārskats *Projekts*

IZSTRĀDĀTĀJS:

Latgales plānošanas reģions

www.lpr.gov.lv

Reģ. Nr. 90002181025

Adrese: Atbrīvošanas aleja 95, Rēzekne, LV 4601

Tālr. 65428111, e-pasts psts@lpr.gov.lv

SATURS

IEVADS	4
1. LATGALES PLĀNOŠANAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS 2021.- 2027.GADAM MĒRĶI, ĪSS SATURA IZKLĀSTS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM	5
1.1. Latgales Stratēģija 2030	5
1.2. Attīstības programma 2021. – 2027. gadam	6
1.2.1. Mērķi	6
1.2.2. Programmas saistība ar nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem	9
2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA	10
2.1. Vides pārskata mērķi, galvenie pamatprincipi un metodes	10
2.2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas	11
2.3. Sabiedrības līdzdalība	11
3. TERITORIJAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS	13
4. ESOŠĀ VIDES STĀVOKĻA ANALĪZE TERITORIJĀM, KURĀS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANA VAR RADĪT BŪTISKU IETEKMI	15
4.1. Dabas teritorijas un dabas apstākļi	15
4.2. Zemes izmantošana, lauksaimniecības zemju un meža resursi	17
4.3. Derīgo izrakteņu ieguve	18
4.4. Ūdens resursi un kvalitāte	21
4.4.1. Pazemes ūdeņi un to kvalitāte	21
4.4.2. Virszemes ūdeņi un to kvalitāte	23
4.5. Ainavas	27
4.6. Daba un bioloģiskā daudzveidība	28
4.7. Vides kvalitāte	33
4.7.1. Atmosfēras gaisa kvalitāte	33
4.7.2. Trokšņu līmenis	36
4.7.4. Ūdeņu pārrobežu piesārņojums	37
4.7.5. Slodze no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām	38
4.7.6. Atkritumu apsaimniekošana	39
4.8. Vides riski	43
4.9. Iespējamās izmaiņas, ja Programma netiktu īstenota	45
5. STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI	46
5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi	46
5.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi	50
6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA UN TĀ IESPĒJAMO ALTERNATĪVU ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS	56

6.1. Rīcības plāna 2021.-2027.gadam ietekmes uz vidi izvērtējums	57
6.2. Plānošanas dokumentu vispārējo ietekmju raksturojums	75
6.3. Risinājumi būtiskās ietekmes uz vidi mazināšanai	75
6.4. Iespējamie kompensēšanas pasākumi	77
6.5. Iespējamā pārrobežu ietekme.....	78
7. STRATĒGISKĀ NOVĒRTĒJUMA VEIKŠANAS METODES.....	78
8. PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI	80
9. KOPSAVILKUMS.....	81
10. IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	84

Izmantotie saīsinājumi un apzīmējumi

AAA – aizsargājamais ainavu apvidus

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ATR2021 – vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma 2021. gadā

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

ES – Eiropas Savienība

ĪADT – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

IVN – ietekmes uz vidi novērtējums

LIZ – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

LR – Latvijas Republika

LVĢMC – Valsts SIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

NAP – Nacionālais attīstības plāns

OMA – oglekļa mazietilpīga attīstība

SIVN – stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

VZD – Valsts zemes dienests

VARAM – LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Ievads

Vides pārskats sagatavots stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) ietvaros Latgales plānošanas reģiona (LPR) Attīstības programmai 2021.-2027.gadam (turpmāk tekstā – Programma), balstoties uz likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.panta, 23.divi *prim* panta, 23.trīs *prim* panta prasībām un saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Vides pārskatu sagatavoja LPR Attīstības, plānošanas un projektu ieviešanas nodaļa. Vides pārskatā izvērtēta Programmas iespējamā būtiskā ietekme uz vidi un noteikti pasākumi iespējamās negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai.

Vides pārskatā īsi raksturota esošā situācija un galvenās vides problēmas, saistība ar citiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem reģionālā un valsts līmenī, dots pārskats par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un objektiem. Tajā ietverta informācija par starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem, īpaši tiem, kas attiecas uz ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu un plānošanas dokumenta saturu, un par veidu, kā šie mērķi vai apsvērumi, kas saistīti ar vidi, ir ņemti vērā Vides pārskatā. Pārskatā sniegta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras raksturojums, kā arī izvērtēta Programmas ietekmes un dots alternatīvu apkopojums iespējamo negatīvo ietekmju uz vidi mazināšanai.

Izstrādājot Programmu, tika ņemti vērā nacionālie un ES attīstības plānošanas un politikas dokumenti, tai skaitā Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma fonda (Just Transition Fund), Atveseļošanas un noturības mehānisma (Recovery and Resilience Facility) Latvijas plāna¹ ("NextGenerationEU" ietvaros) prioritātes un to ietvaros veicamās darbības, kā arī, ņemot vērā stingros rezultatīvo rādītāju sasniegšanas principus, ieviešot reformas un apgūstot investīcijas, kas saistītas ar pāreju uz zaļo un digitālo ekonomiku.

Pārskats par sabiedrības līdzdalību tiks pievienots pēc šī projekta sabiedriskās apspriešanas beigām (sabiedriskā apspriešanas notiek no 2021.gada 7.jūlija līdz 5.augustam, sabiedriskās apspriešanas sanāksme plānota Zoom tiešsaistes platformā 2021.gada 30.jūlijā)

¹ Plānā ir 85 pasākumi, tostarp 24 reformas un 61 investīciju elements. Pasākumos klimata mērķu sasniegšanai (ilgtspējīgs transports, energoefektivitāte, atjaunojamie energoresursi un elektrotīklu dekarbonizācija, pielāgošanās klimata pārmaiņām) paredzēti 676,2 miljoni eiro, digitālajā transformācijā (publiskā un privātā sektora digitalizācija, e-pārvaldes pakalpojumi, datu pārvaldība, digitālās prasmes, 5G un pēdējā kilometra savienojamība) paredzēti 365,3 miljoni eiro, bet nevienlīdzības mazināšanai (ceļu atjaunošana, skolu infrastruktūra, mājokļi par pieņemamu cenu, rūpniecības parki, sociālie pakalpojumi, ilgtermiņa aprūpe, prasmju pilnveide) plānoti 370 miljoni eiro. Latvijas plānā 38% no visiem piešķirtajiem līdzekļiem tiks atvēlēti klimata jomas mērķu sasniegšanai. Latvijas Atveseļošanas fonda plāns ir sagatavots atbilstoši Nacionālā attīstības plāna mērķiem, ņemot vērā EK ieteikumus un ES Padomes rekomendācijas stabilai un veiksmīgai Latvijas izaugsmei.

1. Latgales plānošanas reģiona Attīstības programmas 2021.-2027.gadam mērķi, īss satura izklāsts un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027.gadam (Programma) ir Latgales reģiona vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas ir pakārtots Latgales Stratēģijai 2030. Tā izvirza vidējā termiņa attīstības mērķus, definē rīcībspējīgu vidi prioritāšu un apakšprioritāšu ieviešanai, nosaka izpildāmos uzdevumus (rīcības), kārtību, resursu un ieviešanā iesaistīto Latgales reģiona institūciju un uzņēmumu lomas, iezīmē attīstības finansējuma avotus.

Ņemot vērā reģiona ekonomisko atpalcību, statistikas aprēķinus un ekspertu viedokli, nākotnes prognoze Latgalē rāda negatīvu ainu: cilvēkkapitāla zaudēšanu, sociālos izaicinājumus, novājinātu privāto sektoru. Tādēļ Programma ir instruments Latgales stratēģijas 2030 ieviešanai, realizējot izvēlētās prioritātes, kas mobilizē Latgales resursus, izmanto vietējos dabas apstākļus un Eiropas Savienības (ES) pierobežu, lai mazinātu negatīvās tendences, sekotu un iekļautos Latvijas un ES attīstības procesos.

1.1. Latgales Stratēģija 2030

Reģiona ilgtermiņa attīstības mērķis ir definēts Latgales stratēģijā 2030 (<https://lpr.gov.lv/lv/padome-l2f3/planosana/#.YMHg7dUzaUk>) . Tās vispārējais mērķis ir panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai palielinātu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.

Latgales stratēģija 2030 arī izvirza trīs specifiskus mērķus, kas ir papildināti ar konkrētām sasniedzamām vērtībām:

1. Mazināt negatīvos demogrāfiskos un migrācijas procesus un saglabāt vismaz 300 000 iedzīvotāju skaitu reģionā;
2. Palielināt privātā sektora īpatsvaru pievienotās vērtības radīšanā reģionā līdz 82%;
3. Paaugstināt iedzīvotāju ienākumus reģionā, sasniedzot 60% no ES vidējās bruto darba samaksas līmeņa.

Pašlaik trīs specifiskie mērķi nav sasniegti pilnībā, kaut arī Stratēģijas darbības periods jau ir vidū:

1. Iedzīvotāju skaits Latgalē ir 255 968², kas ir zemāks, nekā tas bija Stratēģijas izstrādes laikā – tendencei konstanti attīstoties pretējā virzienā no nospraustā mērķa un esot vairāk nekā 2 reizes nelabvēlīgākai nekā Latvijā caurmērā³;
2. Privātā sektora devums pievienotās vērtības radīšanā Latgalē ir 73%⁴, kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar sākotnējo pozīciju, joprojām nesasniedzot mērķi;

² 2020.gada sākumā, CSP

³ Iedzīvotāju skaita samazinājums Latgalē vidēji gadā 2010.-2020.gada periodā - 2,3%, Latvijā vidēji – 1,05%, CSP

⁴ Indikatīvs rādītājs, jo veidots no nozaru IKP proporcijas (aptverot NACE A-D, F-N, R-T), kur neliela daļa var būt privāto uzņēmumu saražotā pievienotā vērtība (piem., veselības aprūpe ir valsts sektora pakalpojums, bet pastāv arī privātie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji), 2017.gadā, CSP

3. Latgales iedzīvotāju vidējā bruto darba samaksa pieauga līdz 751 EUR⁵, izaugsmes tempam esot līdzīgam ar Latvijas vidējo un sasniedzot 32,6%⁶ no ES27 vidējās samaksas, bet joprojām atpaliekot no ES vidējās samaksas mērķa 60%.

Latgales stratēģija 2030 izvirzīja specifiskos mērķus, pamatojoties uz apņemšanos stimulēt privāto uzņēmējdarbību un veicināt reģiona labklājību, veidojot jaunas darbavietas un kāpinot ražīgumu, nevis rēķinoties ar valsts lomas pieaugumu reģionā: jauniešiem, bezdarbniekiem un publiskajā sektorā nodarbinātiem ir jāsniedz iespēja strādāt tautsaimniecības privātajā sektorā ar tehnoloģiski izcilu privāto investīciju piesaisti reģionam.

Latgales stratēģijā 2030 noteikti četri **stratēģiskie attīstības virzieni**:

- Prasmes
- Savienojumi
- Gudra pārvaldība
- Efektīvi uzņēmumi

1.2. Attīstības programma 2021. – 2027. gadam

1.2.1. Mērķi

Ievērojot līdz šim sasniegto reģiona attīstībā un pakārtojoties Latgales stratēģijas 2030 ilgtermiņa mērķiem un stratēģiskiem virzieniem, Latgales attīstības programma 2021.-2027. izvirza šādus specifiskos mērķus:

1. Veicinot reģiona pievilcību, samazināt negatīvās demogrāfiskās tendences ietekmi uz reģionu, noturot iedzīvotāju skaitu 220 000 līmenī;
2. Attīstot darbaspēku un investējot uzņēmumos, veicināt reģiona tautsaimniecības visu nozaru ražīgumu, sasniedzot 40% no ES vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju;
3. Ieviešot inovatīvas un klimata neitrālas tehnoloģijas, samazināt reģiona elektroenerģijas patēriņu IKP vienības radīšanai, tai sasniedzot 90 kWh uz 1 000 EUR IKP.

Vidējā termiņā Programmas ietvaros četros stratēģiskajos virzienos tiek realizētas atbilstošas prioritātes un apakšprioritātes.

Stratēģiskajā virzienā **Prasmes** tiks īstenotas divas prioritātes:

- a) Prioritāte Ekselence sniegs atbalstu reģiona augstskolām: Daugavpils Universitātei, Rēzeknes Tehnoloģijas Akadēmijai un Malnavas koledžai; kā arī veicinās citu augstskolu filiāļu un programmu attīstību Latgalē.
- b) Prioritāte Arods un mūžizglītība atbalstīs reģiona profesionālās izglītības iestādes, attīstīs reģionālo profesionālās orientācijas mehānismu, veicinās mūžizglītības principa iedzīvināšanu augstskolās un profesionālās izglītības iestādēs, kā arī uzlabos sadarbību ar NVA un tās sniegto atbalstu reģiona darbaspēkam.

⁵ 2019.gadā, CSP

⁶ <https://www.reinisfischer.com/average-monthly-salary-european-union-2020>

Stratēģiskais virziens **Savienojumi** virzīs četras prioritātes:

- a) Prioritātes Maģistrāles ietvaros tiks sniegts atbalsts reģiona galveno autoceļu rekonstrukcijai, dzelzceļa elektrifikācijai un attīstībai, ES ārējās robežas šķērsošanas uzlabošanai un atvieglošanai, kā arī Daugavpils lidostas attīstībai.
- b) Prioritāte Ceļi sniegs atbalstu savienojumu uzlabojumiem starp attīstības centriem, veicinās attīstības centru pieejamību no pagastiem un attālākām apdzīvotām vietām, kā arī atbalstīs attīstības centru mobilitātes infrastruktūras uzlabojumus.
- c) IT prioritāte iedzīvinās IKT pēdējās jūdzes infrastruktūras izmantošanu e-pakalpojumos un uzņēmējdarbībā, attīstīs un stiprinās publisko interneta pieejas punktu tīklu reģionā, kā arī nodrošinās datorprasmju un tehnoloģiju prasmju attīstību visos iedzīvotāju slāņos, digitālo prasmju attīstību visos līmeņos,
- d) Prioritāte Mobilitāte atbalstīs publiskā transporta pārvaldības uzlabojumus, publiskā transporta mezglu pilnveidi, gudrās mobilitātes iedzīvināšanu reģionā un mikromobilitātes projektus reģiona pilsētās un apkārt tām.

Stratēģiskā virziena **Gudra pārvaldība** ietvaros darbosies četras prioritātes:

- a) Prioritāte Idejas veicinās Latgales SEZ darbību, kā arī veidos un attīstīs Latgales investīciju komandu un tās ieviesto un pielietoto Latgales attīstības IT sistēmu.
- b) Prioritāte Pašvaldības sniegs atbalstu katras pilsētas un katra novada attīstībai vissvarīgāko investīciju un attīstības projektu īstenošanai, mājokļu pieejamībai
- c) Prioritāte Vide un klimats veicinās siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un energoefektivitāti uzņēmumos, publiskajās ēkās un privātajos, t.sk. daudzdzīvokļu mājokļos, risinās ūdenssaimniecības un notekūdeņu, kā arī atkritumu apsaimniekošanas vides un efektivitātes problēmas, veicinās saudzīgu dabas resursu izmantošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atbalstīs mazo mikroģenerācijas infrastruktūru, kas uzņem vēja un saules baterijām saražoto enerģiju.
- d) Prioritāte Pakalpojumi attīstīs KAC un IT balstītos valsts un pašvaldību pakalpojumus, padarīs sociālos pakalpojumus un veselības aprūpi kvalitatīvi uzlabotu un pieejamāku reģiona iedzīvotājiem, veicinās tūrismu, kultūras un sporta attīstību. Šajā prioritātē paredzētas aktivitātes jauniešiem un sociāli iekļaujošai sabiedrībai.

Efektīvo uzņēmumu stratēģiskajā virzienā prioritātes ir veidotas atbilstoši uzņēmumu četriem izaugsmes līmeņiem:

- a) Prioritāte Iesācēji sniegs plaša spektra atbalstu uzņēmējdarbības iesācējiem: popularizēs uzņēmējdarbību, apmācīs iesācējus biznesa pamatos, sniegs konsultāciju un inkubācijas pakalpojumus, nodrošinās sākuma kapitālu un piedāvās izaugsmes investīcijas.
- b) Prioritātes Alpīnisti ietvaros uzņēmēji, kas grib paaugstināt sava uzņēmuma ražīgumu un pakāpties augšup pa vērtības ķēdi, varēs saņemt biznesa vadības, mārketinga un tehnoloģiju konsultācijas, kā arī līdzfinansējumu un aizdevumus jaunu tehnoloģiju ieviešanai ražošanā.
- c) Prioritāte Čempioni ir domāta reģiona jau esošo spēcīgāko uzņēmumu personalizētam atbalstam, ko nodrošinās Latgales investīciju komanda, palīdzot uzņēmumam identificēt un saņemt tam piemērotu tehnoloģiju, darbaspēka, infrastruktūras un cita veida atbalstu.

- d) Prioritāte Investori dos zaļo gaismu ārvalstu un Latvijas investoriem, kas ir ieinteresēti veidot ražošanu Latgalē, piesaistot Latgales investīciju komandu visu ar jaunas ražošanas atvēršanu saistīto jautājumu risināšanai un atbalsta saņemšanai.
- e) Prioritāte Sirdis sniegs atbalstu sociālo uzņēmumu darbībai un attīstībai reģionā, sniedzot atbalstu riskam pakļauto grupu pārstāvju uzņēmībai un nodarbinātībai.

Katrai prioritātei ir noteiktas vairākas apakšprioritātes:

Stratēģiskais virziens (SV): **Prasmes**

Prioritāte (P): Ekselence

Apakšprioritātes (AP): Daugavpils Universitāte, Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmija, Malnavas koledža, Augstskolu filiāļu un programmu attīstība Latgalē

P: Arods un mūžizglītība

AP: Profesionālās izglītības iestādes, Reģionālais proforientācijas mehānisms, Mūžizglītība augstskolās un profesionālās izglītības iestādēs, NVA sniegtais atbalsts.

Apakšprioritāšu apraksts ietver tās pamatojumu, līdzšinējo darbību īsu aprakstu, iespējamo ieviešanu un sadarbības partneru sarakstu, rīcības virzienus jeb uzdevumus, kas īstenojami Programmas realizācijas laikā un izmērāmi ar konkrētām noteiktām vērtībām, ik pēc diviem gadiem sagatavojot Programmas ieviešanas ziņojumu, kā arī iespējamo finanšu resursu avotus.

SV: **Savienojumi**

P: Maģistrāles

AP: Galvenie autoceļi, Dzelzceļš, Robežšķērsošana, Daugavpils lidosta – Austrumlatvijas viedo tehnoloģiju un pētniecības centrs

P :Ceļi

AP: Savienojumi starp attīstības centriem un pagastiem, Attīstības centru mobilitātes infrastruktūras uzlabojumi

P: IT

AP: IKT pēdējā jūdze, Publiskie interneta pieejas punkti, Digitālo prasmju attīstība

P: Mobilitāte

AP: Publiskā transporta pārvaldības uzlabojumi, Publiskā transporta mezglu pilnveide, Gudrā mobilitāte un mikromobilitāte

SV: **Gudra pārvaldība**

P: Idejas

AP: Latgales investīciju komanda, Latgales SEZ darbības veicināšana

P: Pašvaldības:

AP: Daugavpils, Rēzekne, Augšdaugavas novads, Balvu novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Krāslavas novads, Preiļu novads, Rēzeknes novads

P: Vide un klimats

AP: Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, Ūdenssaimniecība un notekūdeņi, Atkritumu apsaimniekošana, Dabas aizsardzība

P: Pakalpojumi

AP: KAC un IT pakalpojumi, Sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe, Tūrisms un kultūra, sports un jaunatne, Valsts probācijas dienests

SV: Efektīvi uzņēmumi

P: Iesācēji

P: Alpīnisti

P: Čempioni

P: Investori

P: Sirdis

SV Efektīvi uzņēmumi prioritātes ir bez apakšprioritātēm.

1.2.2. Programmas saistība ar nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem

LPR ilgtermiņa stratēģiskie virzieni un Programmas uzstādījumi pakārtoti Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 (LIAS 2030) vīzijai, īpaši šādām tās daļām:

- a) „Latvija, mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā”;
- b) „Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās”.

Programmas prioritātes atbalsta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 prioritāšu, attīstības virzienu un mērķu sasniegšanu. Sīkāka Programmas prioritāšu atbilstība LIAS 2030 noteiktajiem attīstības virzieniem un mērķiem analizēta Programmas stratēģiskās daļas 1.tabulā.

Programmā noteiktie mērķi un stratēģiskie virzieni iekļaujas Latvijas vidējā termiņa attīstības mērķos, kuri definēti **Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam (NAP 2027)**. NAP definē četrus stratēģiskos mērķus – vienlīdzīgas iespējas, produktivitāte un ienākumi, sociālā uzticēšanās un reģionālā attīstība – tiem pakārtojot sešas prioritātes un attiecīgos rīcības virzienus. Latgales Programmas atbilstība NAP 2027 prioritātēm un rīcības virzieniem sīkāk attēlota Programmas stratēģiskās daļas 2.tabulā.

2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra

Latgales reģiona attīstības plānošanas dokumentu stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums (SIVN) ir process, kura mērķis ir uzlabot šo reģionālas nozīmes politikas, politikas plānošanas dokumentu kvalitāti, sagatavojot vides pārskatu, vērtējot to iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi un jau plānošanas procesā novērst vai mazināt to īstenošanas iespējamās negatīvās ietekmes uz apkārtējo vidi un tās kvalitāti, kā arī informēt un iesaistīt sabiedrību plānošanas procesā.

Vides pārskats ir sagatavots atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (Likums) 4.panta, 23.divi *prim* panta, 23.trīs *prim* panta prasībām un saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (MKN 157). Šie normatīvie akti nosaka, to, ka stratēģisko novērtējumu veic plānošanas dokumentiem, kuri saistīti ar Eiropas Savienības līdzfinansējuma izmantošanu un kurus apstiprina atvasināta publiska persona (LPR saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu ir šāds tiesību subjekts), un ja tas ir nozīmīgs reģionāla līmeņa plānošanas dokuments, kas nosaka un specificē reģionam raksturīgos attīstības virzienus un prioritātes arī ar vidi saistītu problēmu risināšanai.

2.1. Vides pārskata mērķi, galvenie pamatprincipi un metodes

Vides pārskata mērķi ir novērtēt esošo vides situāciju atbilstoši plānošanas dokumenta saturam un detalizācijas pakāpei, noteikt būtiskās iespējamās ietekmes uz vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, informēt sabiedrību par plānošanas dokumenta un ar tā ieviešanu saistītajām iespējamām būtiskajām ietekmēm uz vides kvalitāti Latgales plānošanas reģionā, kā arī sniegt rekomendācijas būtisku vides ietekmju mazināšanā un nepieciešamības gadījumā piedāvāt alternatīvus pasākumus.

Vides pārskata sagatavošana ir balstīta uz plānošanas dokumenta atbilstības vērtējumu vides un dabas aizsardzības, kā arī ilgtspējīgas attīstības principiem, mērķu, uzdevumu un prioritāro rīcību iespējamo būtisko ietekmju vērtējumu. Galvenie principi SIVN veikšanā un Vides pārskata sagatavošanā ir vides aspektu integrācija attīstības plānošanas dokumentā, piesardzība lēmumu pieņemšanā un procesa pārskatāmība.

Vides pārskata sagatavošanā izmantotas šādas metodes:

- esošās situācijas analīze (saistībā ar plānošanas dokumenta saturu un pieejamo vides datu analīze);
- konsultēšanās ar vides institūcijām;
- plānotās situācijas (prioritāšu un rīcības virzienu) analīze, izvērtējot iespējamo ietekmi uz vidi;
- plānoto izmaiņu realizācijas ietekmes veida un būtiskuma novērtējums;
- sabiedrības viedokļa noskaidrošana un iestrāde Vides pārskatā.

2.2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas

Gatavojot vides pārskata projektu atbilstoši 7.¹ un 9.punkta prasībām, ir notikusi konsultēšanās ar Vides pārraudzības valsts biroju par vides pārskata saturu un detalizācijas līmeni, par institūcijām un organizācijām, kurām nosūtīt plānošanas dokumenta un vides pārskata projektu, lai saņemtu komentārus un priekšlikumus par iespējamo plānošanas dokumentu pārrobežu ietekmi un vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas sanāksmes nepieciešamību.

Izstrādes laikā izstrādātājs ir konsultējies arī ar Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālo vides pārvaldi, Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālo vides pārvaldi, Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālo administrāciju un Veselības inspekcijas Sabiedrības veselības uzraudzības un kontroles departamenta Latgales kontroles nodaļu (vēstules “Pārskatā par SIVN Vides pārskata sabiedrisko apspriešanu” Pielikumā, tiks pievienots).

Vides pārraudzības valsts birojs 2021.gada 31.maija vēstulē Nr. 4-01/582 (kopiju skat. atsevišķi “Pārskatā par SIVN Vides pārskata sabiedrisko apspriešanu” Pielikumā, tiks pievienots) ir norādījis, ka Vides pārskatā ir jāiekļauj tikai tāda informācija, kas ir nepieciešama attiecīgajā plānošanas stadijā, kā arī tāda informācija, kas iegūta iepriekšējās plānošanas stadijās. Birojs ir noteicis, ka komentāru un priekšlikumu saņemšanai plānošanas dokumenta un vides pārskata projekti ir jānosūta Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Latvijas Republikas Veselības ministrijai, Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijai, Latvijas Republikas Satiksmes ministrijai, Vides konsultatīvajai padomei, Dabas aizsardzības pārvaldei un Valsts vides dienestam, kā arī to, ka izstrādātajam ir jānodrošina Vides pārskata sabiedriskā apspriešana, bet sabiedriskās apspriešanas sanāksmi nav obligāti organizēt.

Lai ar Programmas un Vides pārskata projektiem iepazītos sabiedrība un varētu izteikt viedokli, jautājumus, priekšlikumu un iebildumus, sabiedriskās apspriešanas laikā no 2021.gada 7.jūlija tika ieplānota arī sabiedriskās apspriešanas sanāksme tiešsaistes platformā Zoom 2021.gada jūlijā, kuras laikā tika prezentēts gan Programmas pilnveidotais projekts, gan Vides pārskata projekts un uzklauti sanāksmes dalībnieku viedokļi un izklāstīti saņemtie priekšlikumi e-pastā pasts@lpr.gov.lv.

2.3. Sabiedrības līdzdalība

Vides pārskata sabiedriskā apspriešana notika vienlaicīgi ar Programmas pilnveidotās redakcijas apspiešanu no 2021.gada 7.jūlija līdz 5.augustam, kuras laikā organizēta sabiedriskās apspriešanas sanāksme 2021.gada 30.jūlijā tiešsaistes platformā Zoom.

Interesenti ar dokumentiem varēja iepazīties Latgales plānošanas reģiona interneta vietnē www.lpr.gov.lv, sadaļā Latgales plānošanas reģions, Plānošanas dokumenti un Geolattvija, kā arī informācija tika nosūtīta VPVB tās ievietošanai mājaslapā.

Sabiedrība rakstiskus priekšlikumus un atsauksmes par Vides pārskata projektu varēja iesniegt līdz 2021.gada 5.augustam.

Par attīstības plānošanas dokumentu sabiedriskās apspriešanas procesu, sanāksmēm un to ietvaros saņemtajiem priekšlikumiem, plānošanas dokumentu izstrādātājs ir sagatavojis “Pārskatu par sabiedrības līdzdalību” un līdz ar šo SIVN vides pārskata projektu iesniedz Birojam.

3. Teritorijas vispārīgs raksturojums

Latgales reģions atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā. Latgales reģiona kopējā platība ir **14 513,35 km²** (RAIM), no kuriem **13839,77 km²** ir sauszemes teritorija (CSP). Iedzīvotāju blīvums 2020.gada 1.janvārī ir **18 iedzīvotāji uz 1 km²** (CSP), Pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, iedzīvotāju skaits 2020. gada 1.jūlijā Latgales reģionā bija **279 161**, tai skaitā novados- 158266, republikas pilsētās- 120895.

Latvijas reģionu, t.sk. Latgales, izvietojumu Latvijas kartē var redzēt 1. attēlā.

1. attēls. Latgales reģiona izvietojums Latvijā. Avots: CSP

Latgales plānošanas reģions ziemeļrietumos robežojas ar Vidzemes plānošanas reģionu un rietumos – ar Zemgales plānošanas reģionu. Kaut arī pastāv saites ar kaimiņu reģionu pilsētām un lauku centriem, Latgales reģiona lielākās pilsētas Daugavpili un Rēzekni valsts galvenie autoceļi nesavieno ar Vidzemes lielākajām pilsētām Valmieru un Cēsīm, kā arī ar Zemgales reģiona centriem Jelgavu un Bausku. Ar Vidzemes reģiona pilsētām Madonu, Cēsīm, Gulbeni, Alūksni un Valmieru Latgali saista attīstīts ceļu tīkls. Reālas funkcionālas saites izveidojušās Balvu pilsētai ar Alūksni un Gulbeni Vidzemes reģionā.

Latgales reģions austrumos robežojas ar Krievijas Federāciju, dienvidaustrumos ar Baltkrievijas Republiku un dienvidos ar Lietuvu. Reģionu šķērso trīs nozīmīgi starptautiskie transporta koridori, kas nodrošina Latgalei tiešus sakarus ar kaimiņvalstu lielākajiem centriem – Maskavu, Vitebsku, Smoļensku, Kauņu, Viļņu, Varšavu, Pleskavu un Sanktpēterburgu. No otras puses, tie reģioni, kas robežojas ar Latgali, kaimiņvalstīs uzskatāmi par periferiālām teritorijām, īpaši Krievijas pierobeža. Robežas šeit funkcionē kā barjera ar ierobežotu robežas pārejas un muitas kontroles punktu skaitu, stingru kravu un pasažieru plūsmas kontroli. Pēc iestāšanās ES reģiona robežas ar Krieviju un Baltkrieviju ir arī ES ārējās robežas.

Latgales plānošanas reģionu kopš 2009.gada 1.jūlija veido 21 pašvaldība, tas sastāv no 19 novadu pašvaldībām- Aglonas, Baltnavas, Balvu, Ciblas, Dagdas, Daugavpils, Ilūkstes, Kārsavas, Krāslavas, Līvānu, Ludzas, Preiļu, Rēzeknes, Rugāju, Riebiņu, Vārkavas Viļānu, Viļakas un Zilupes un divām republikas nozīmes pilsētām- Daugavpils un Rēzeknes.

No 2021.gada 1.jūlija Latgales plānošanas reģionu veidos Daugavpils un Rēzeknes valstspilsētas un 7 novadu pašvaldības: Augšdaugavas novads (ietilps Daugavpils un Ilūkstes novads), Balvu novads (ietilps Balvu, Baltinavas un Viļakas novads), Krāslavas novads (ietilps Aglonas novada Grāveru, Kastuļinas un Šķeltovas pagasts, Dagdas un Krāslavas novads), Līvānu novads, Ludzas novads (ietilps Ciblas, Kārsavas, Ludzas un Zilupes novads), Preiļu novads (ietilps Aglonas novada Aglonas pagasts, Preiļu, Riebiņu un Vārkavas novads), Rēzeknes novads (ietilps Rēzeknes un Viļānu novads).

Šajā dokumentā tiek izmantots pašvaldību iedalījums, kas būs spēkā no 2021.gada 1.jūlija.

Latgales reģionu raksturojošie sociālekonomiskie rādītāji un salīdzinājums ar pārējiem reģioniem 2021.gadā							
Sociālekonomiskie rādītāji	Latgales reģions	Vidzemes reģions	Zemgales reģions	Kurzemes reģions	Rīgas reģions		Latvijā
Platība, km ²	14 550	15245	10732	13607	10439		64 573
Īpatsvars, %	22,5	23,6	16,6	21,1	16,2		-
Iedzīvotāju skaits uz 01.01.2021. (CSP dati)	252 682	183 399	227 520	236 022	993 600		1 893 223
Īpatsvars, %	13,3	9,7	12	12,5	52,5		-
Iedzīvotāju blīvums uz 1 km ² , skaits/km ² (CSP dati)	18	12	22	18	2429	39	30
Bezdarbnieku skaits 2021.gada 31.05. (NVA dati)	18 459	6313	7583	8491	27 919		68 765
Īpatsvars, %	26,8	9,2	11	12,4	40,6		-
Bezdarba līmenis 2021.gada 31.05., % (NVA dati)	15,9	7,4	7,1	7,8	5,7	5,7	7,6
Nefinanšu investīcijas 2017.g. (2017.gada salīdzināmās cenās; milj. euro) (CSP dati)	197,9	255,6	290,2	323,7	2549,3	887,5	4504,2
Kopējais IKP 2018.gadā, tūkst.EUR (CSP dati)	1 871 716	1 811 796	2 023 431	2 578 180	16 395 470	4 422 346	29 142 539
IKP uz vienu iedzīvotāju 2018.gadā, EUR (CSP dati)	7 133	9 678	8 743	10 678	25 820	11 993	15 129
Kopējā pievienotā vērtībā 2018.gadā, tūkst.EUR (CSP dati)	1 624 691	1 572 679	1 756 382	2 237 916	14 231 625	3 838 693	25 296 358
Kopējās pievienotās vērtības īpatsvars, %, 2018.g. (CSP dati)	6,42	6,22	6,94	8,85	56,26	15,17	100,0
Teritorijas attīstības indekss 2019.g. (VRAA dati)	-1,306	-0,767	-0,547	-0,841	0,924		-
Nabadzības riska indekss, 2019.g. (CSP dati)	35,9	25,3	20,7	27,9	15,9	16,1	23

1.tabula. Latgales reģionu raksturojošie sociālekonomiskie rādītāji un salīdzinājums ar pārējiem reģioniem 2021.gadā Avots: CSP

Tabulā sniegts reģionu raksturojošo statistikas datu apkopojums un īpatsvars valsts rādītājos. Iedzīvotāju skaita ziņā reģions ir līderis – 13.3% no valsts iedzīvotājiem, ja neņem vērā Rīgas reģionu, kurā dzīvo vairāk, kā 52% no visas valsts iedzīvotājiem. Bezdarba ziņā reģions joprojām uzrāda ļoti sliktus rādītājus – ceturtā daļa no valstī reģistrētajiem

bezdarbniekiem ir Latgales reģionā, kopējais bezdarba līmenis ir vidēji virs 15%. Kopējās pievienotās vērtības īpatsvars reģionā ir līdzīgs, kā citiem reģioniem (izņemot Rīgas reģionu), kas nozīmē, ka ar mazākiem resursiem tomēr reģionā spēj radīt līdzvērtīgu produkciju. Nabadzības riska indekss reģionā ir vairāk, kā divas reizes augstāks nekā Rīgas reģionā un vismaz par 10% punktiem augstāks kā kaimiņu reģionos. Arī ņemot vērā kompleksos rādītājus, ko izmanto teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanā, Latgales reģions ievērojami atpaliek no pārējiem reģioniem.

Laika periodā no 2010.gada līdz 2019.gadam vislielākais iedzīvotāju samazinājums ir bijis Latgales reģionā – par 53 848 iedzīvotājiem, kas veido 17% un ir gandrīz 6 tūkstoši gadā. Izņemot Rīgas reģionu (iedzīvotāju samazinājums par 40 819 iedzīvotājiem jeb 6%). Vidzemes, Zemgales un Kurzemes reģionā iedzīvotāju skaita samazinājums arī ir bijis liels – attiecīgi 14,7%, 11,9% un 14%. Bet kopš 2000.gada lielākajā daļā Latgales novadu iedzīvotāju samazinājums ir bijis 37-43% no iedzīvotāju kopējā skaita. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls visā valstī ir nepietiekošā dzimstība un liels emigrējošo iedzīvotāju skaits, ko izraisījis augstais bezdarba līmenis un darbavietu trūkums, kā arī zema atalgojums. Vidējā alga reģionā ir gandrīz divas reizes zemāka, kā Rīgas reģionā.

4. Esošā vides stāvokļa analīze teritorijām, kurās plānošanas dokumenta īstenošana var radīt būtisku ietekmi

Esošā vides stāvokļa analīzē ir sniegta informācija par vides stāvokli un dabas resursu izmantošanu reģionā, nozīmīgākajā ietekmēm, ko rada antropogēnā slodze. Nodaļā norādītas ar vides stāvokli, dabas resursu izmantošanu un antropogēnajām slodzēm saistītās tēmas, kuras ir jāņem vērā, ieviešot Programmu. Apraksts ir veidots ar mērķi attiecināt starptautiskos un valsts vides politikas mērķus uz Programmā risinātajiem jautājumiem.

Latgales reģiona vides kvalitāte nav viendabīga – nozīmīgākās vides riska teritorijas ir Rēzeknes un Daugavpils naftas produktu pārkraušanas stacijas, citi naftas produktu termināli, piesārņojuma pārrobežu pārnese pa Daugavu avāriju gadījumā Baltkrievijā, gruntsūdens piesārņojums no lielākām vēsturiski piesārņotām vietām. Atmosfēras gaisa, trokšņa un ūdens piesārņojums būtisks ir lielajās pilsētās – Daugavpilī un Rēzeknē, iespējams arī Balvos, Ludzā, Līvānos un Preiļos. Otrs problēmu loks ir virszemes ūdeņu – atsevišķu upju vai to posmu un ezeru eutrofikācija, ko nosaka gan vēsturiskais piesārņojums, kas uzkrājies ūdenstilpēs, gan dažos gadījumos – pārlietu lielas apmeklētāju radītās slodzes.

4.1. Dabas teritorijas un dabas apstākļi

Reģionā saimnieciski nozīmīgākās dabas bagātības ir zeme, meži, ūdeņi, derīgie izrakteņi – kūdra un smilts, kā arī gleznainās dabas ainavas.

Administratīvā teritorija	Kopplatība	Zemes lietošanas veidi							
		lauksaimniecībā	mežs	krūmājs	purvs	ūdens objektu zeme	zeme zem ēkām un pagalmiem	zeme zem ceļiem	pārējās
		izmantotajam zeme							zemes
Augšdaugavas novads	17,4	19,1	16,5	19,6	7,9	14,4	15,9	21,5	19,6
Balvu novads	16,4	14,1	19,3	21,4	24,4	8	12,6	13,1	10,5
Krāslavas novads	15,3	15,3	15,8	16,1	9,2	18,6	13	14,4	19,3
Ludzas novads	16,6	14,5	19,5	14	16,6	13,6	13,3	14,2	17
Līvānu novads	4,3	4,3	3,4	2,4	11,7	3	5,1	4,3	7,1
Preiļu novads	10,2	12	8,2	9,4	11,3	10,8	10,4	11,1	7,6
Rēzeknes novads	19,3	20,5	17	16,7	18,9	30,3	16,6	18,1	19,1

2.tabula Zemes lietošanas veidu īpatsvars reģiona kopplatībā Latgales reģiona pašvaldībās 2019.gadā, saskaņā ar VZD datiem (izņemot valstspilsētas) (pārreķināts atbilstoši ATR2021), %

2.tabulā redzams, ka platības ziņā lielākajā Rēzeknes novadā būtisku platību – vienu piektdaļu aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme, bet vienlaicīgi trešdaļu – ūdensobjektu zeme. Balvu novadā ceturtdaļu platības aizņem purvi, arī vismazākajā novadā – Līvānu – ievērojamu platību 11.7% apmērā aizņem purvu platības, bet ļoti niecīgu daļu – ūdeņu teritorijas. Būtisks meža zemju īpatsvars ir Balvu, Ludzas, Rēzeknes, arī Augšdaugavas novadā. Analizējot zemes lietošanas veidu īpatsvaru teritorijās, var secināt, kādas ir būtiskākās antropogēnās slodzes⁷ teritorijās un kam īpaši jāpievērš uzmanība.

Nozīmīgākie dabas resursi ar investīciju potenciālu reģionā:

Ezeri: Latgalē atrodas 1006 ezeri⁸, un tā pamatoti tiek saukta par „zilo ezeru zemi”. Latgalei ir liels tūrisma attīstības potenciāls Latvijas mērogā - liela virszemes ūdeņu daudzveidība, ainaviski pievilcīga lauku vide, ievērojamas valsts mežu platības, kurās ir nodrošināta publiska pieejamība ikvienam.

Lauksaimniecības zeme: Lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir ilgtspējīgākais un otrs lielākais Latgales dabas resurss. Reģiona teritorijā lauksaimniecībā izmantojamās zemes vidēji aizņem 46% no kopplatības, lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars nesamazinās un ir augstāks kā vidēji valstī, kur šis rādītājs ir virs 36%. Pārsvārā lauksaimniecības zeme tiek izmantota lopkopībai un augkopībai (graudkopībai). Latgales perspektīvākās lauksaimniecības nozare ir graudkopība (kvieši un rudzi) kombinācijā ar eļļas augiem un piena un gaļas liellopu audzēšana. Kopumā reģionā ir plašas diversificētai lauksaimniecībai izmantojamās zemes, kā arī labi attīstītas zemkopības un piena – gaļa ražošanas tradīcijas.

Meži: Meži klāj 38,6% no Latgales plānošanas reģiona kopplatības. Pašreiz meži iedalāmi trīs grupās pēc īpašuma veida – valsts meži (tos apsaimnieko VAS „Latvijas Valsts meži”), privātie meži un pašvaldību meži. Šo īpašumu attiecība kopumā atbilstīgi ir 51,2%, 45,1% un 3,7%. Meži ir nozīmīgs resurss vietējās uzņēmējdarbības nodrošināšanai. izteikta

⁷ Tieša vai netieša cilvēku un viņu saimnieciskās darbības iedarbība uz dabu kopumā vai uz tās atsevišķiem komponentiem un elementiem (ainavām, dabas resursiem u. tml.). Pārmērīga antropogēnā slodze var novest pie teritorijas dabisko īpašību zaudēšanas.

⁸ www.ezeri.lv

privāto mežu dominance ir Preiļu un Krāslavas novada teritorijā, savukārt valsts mežu pārsvars ir Augšdaugavas un Balvu novadā.

Aizsargājamās teritorijas: Kopējā īpaši aizsargājamo teritoriju platība ir aptuveni 13% no reģiona teritorijas kopējās platības, un tas nodrošina pietiekošu dabas resursu un ainavu saglabāšanu, tajā pašā laikā neradot pārāk daudz apgrūtinājumu saimnieciskajai darbībai. Saimniekojot šajās teritorijās, jāņem vērā Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

4.2. Zemes izmantošana, lauksaimniecības zemju un meža resursi

Latgales reģionā ne visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir piemērotas augkopības (graudkopības) attīstībai, ko nosaka gan teritorijas reljefs, gan augšņu kvalitāte un klimatiskie apstākļi. Ekonomiski nozīmīgākā augkopības nozare Latgalē ir graudkopība, galvenokārt, rudzu un kviešu audzēšana. Statistikas dati par sējumu platībām norāda, ka Latgalē vairāk nekā puse sējumu ir vasaras mieži, bet to iespaido lielais mazo zemnieku saimniecību un naturālo saimniecību īpatsvars, kurās ziemas kviešus audzē lopbarības vajadzībām. Otra nozīmīgākā lauksaimniecības nozare ir piena lopkopība. Kopumā dominējošā ir konvencionālā lauksaimniecība.

Latgales reģionā ir nozīmīgs bioloģisko lauksaimnieku īpatsvars, kas apsaimnieko vairāk nekā trešo daļu no kopējās bioloģiskās lauksaimniecības apsaimniekotās platības valstī. Vārkavas novadā bioloģisko zemju īpatsvars ir 40% apmērā, kas ir viens no lielākajiem rādītājiem, vērtējot bioloģiskās lauksaimniecības platības novadu (līdz ATR2021) griezumā. Pavisam reģionā ir tuvu 100 tūkstošiem ha bioloģiski apsaimniekoto zemju.

Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas realizācijas galvenais šķērslis ir salīdzinoši mazie realizējamie apjomi, jo lielākā daļa bioloģisko saimniecību ir vairāk naturālās saimniecības, kā rezultātā pārstrādātājiem nav iespējams atvērt bioloģisko produktu ražošanas līniju. Saimnieki kā papildus šķērslī min lielo attālumu līdz noieta tirgiem un neapmierinošo ceļu infrastruktūru.

Reģionā ir vērojamas tendences, kas saistāmas ar lauksaimniecībā izmantojamo platību apmežošanu tādās vietās, kur to līdzšinējā apsaimniekošana ir ievērojami apgrūtināta. Tomēr pirms šādu darbību veikšanas ir nepieciešams rūpīgi izvērtēt apmežošanas ietekmi uz ainavu telpu visa reģiona un Latvijas mērogā. Veicot lauksaimniecības zemju apmežošanu sevišķi ainaviskās vietās, piemēram, upju un ezeru krastos, tiktu ievērojami samazināts atvērto un reģionam raksturīgo ainavu īpatsvars, kas nav vēlams. Šo procesu regulē vietējo pašvaldību Teritorijas plānojumi, kas ir pašvaldību saistošie noteikumi jeb vietējais likums.

Svarīgi uzsvērt dažādu invazīvo sugu (piemēram, Sosnovska latvāņa, adatainā dzeloņgurķa, signālvēža u. c. sugu) postošo ietekmi uz reģiona ainavu, dabu, ekonomiku un pat cilvēku veselību. Valsts augu aizsardzības dienests ir uzsācis akciju “Par Latviju bez latvāņiem” un akcijas ietvaros sniedza informāciju, ka 2020.gadā Latvijā ar Sosnovska latvāņiem aizauguši 10782,96 ha zemes, tie sastopami 105 Latvijas pilsētās un novados. Viens no Latvijā visplašāk ar Sosnovska latvāņiem invadētajiem novadiem ir Dagdas novads. Plašāka informācija ar Sosnovska latvāņiem invadētajām platībām pieejama <http://karte.vaad.gov.lv/>. Savukārt adatainā šāvējgurķa strauja izplatība ir konstatēta

Daugavas krastos, kur tas ir pārņēmis lielu daļu no upes krastiem un ievērojami izmainījis ainavu.

Saskaņā VZD datiem, 2019.gadā meži aizņem 574 tūkstošus ha jeb 39.5% no reģiona kopplatības. Lielākās mežu platības ir Balvu, Ludzas, Augšdaugavas novadu teritorijās. Salīdzinot ar 2009.gadu, rādītājs ir minimāli palielinājies par 0.4 procentpunktiem, bet Latgales reģionā joprojām ir zemākais mežainums starp pārējiem plānošanas reģioniem (maksimālais lielums – 57,1% – ir Vidzemes reģionā).

Pateicoties augstai produktivitātei (vidējā krāja 200 m³/ha) un mežaudzēs dominējošām saimnieciski vērtīgām koku sugām (priede, egle, bērzs,) sausieņu meži Latvijā ir saimnieciski nozīmīgākie. Vismazāk sausieņu mežu ir Ziemeļlatgalē.

Mežu atjaunošanas darbu tempi saimnieciskajos mežos palielinās un tos var uzskatīt par apmierinošiem. Lai palielinātu koksnes pieaugumu, liela daļa mežaudžu ir meliorēti. Visvairāk nosusināto mežu ir Ziemeļlatgalē. Salīdzinot Latgali ar citiem reģioniem, šeit lielāks ir privāto mežu īpatsvars. Ļoti būtisku atbalstu mežsaimniecības attīstībai sniedz meža kopšanas un mežaudžu uzlabošanas pasākumi ar valsts un ES finansējumu, kuru ietvaros izkopti vairāki tūkst. ha jaunaudžu un mežaudzes ieadzētas vairāk kā tūkst. ha platībā. Latgales reģions bijis samērā aktīvs, piesakoties atbalsta programmām meža ieadzēšanai, kopšanai un atjaunošanai. Vidēji 20% no pieejamā kopējā publiskā finansējuma minētajiem atbalsta pasākumiem apstiprināts tieši Latgales reģionā.

Detalizētus datus par mežu statistiku apkopo Valsts meža dienests⁹.

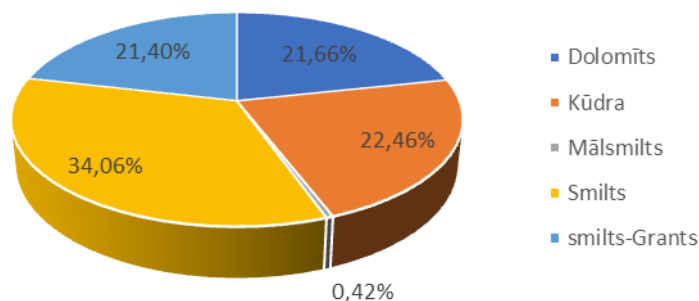
4.3. Derīgo izrakteņu ieguve

Latgales reģions ir bagāts ar derīgajiem izrakteņiem, nozīmīgākie no tiem – kūdra, dolomīts, smilts, grants, māls, sapropelis, saldūdens, kaļķis.

Teritorijas neviendabīgā ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās apstākļi radījuši dažādību minerālresursu jomā. Latgalē atrodas lielākās Devona laika māla, dolomīta atradnes, kūdras iegulas – līdzenajā daļā, ievērojamas smilts - grants atradnes - augstienēs. Tikai neliela daļa zemes dziļu resursu tiek intensīvi izmantoti. Pēc Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (LVĢMC) datiem Latgales reģionā ir viena valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradne – “Pērtnieki” – Rēzeknes novada Sakstagala pagastā un Viļānu pagastā, kurā ir A kategorijas dolomīts šķembu ražošanai. Pēc LVĢMC datiem visvairāk derīgo izrakteņu atradņu ir Ludzas un Rēzeknes novados.

2020.gadā Latgalē krājumu bilanci bija iekļauta 141 derīgo izrakteņu atradne. No kopējā skaita valstī- 858 Latgalē atrodas aptuveni 16% derīgo izrakteņu atradnes, un tas ir 14% no visiem krājumiem 2020.gada sākumā.

⁹ <https://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/publikacijas-un-statistika/meza-statistikas-cd?nid=1809#jump>

2.attēls Derīgo izrakteņu īpatsvars krājumu bilanciē Latgales reģionā 01.01.2020. Avots: LVĢMC

Kā 2. attēlā redzams, kūdrai ir otra lielākā krājumu balance – 22,46% no visiem krājumiem Latgales reģionā. **Kūdra** tiek iegūta gan substrāta ražošanai, gan šī substrāta realizācijai. Kūdras atradņu vietas var aplūkot LVĢMC mājas lapā¹⁰.

Latvija ar 10% atrodas 7.vietā pasaules valstu rangā pēc purvu procentuālā īpatsvara valsts teritorijā. Galvenā kūdras krājuma izplatība koncentrēta Austrumlatvijas zemienē (Latgale), Piejūras zemienē (Pierīga un Vidzeme) un Ziemeļvidzemes zemienē (Vidzeme).¹¹ Vidzemē un Pierīgā atrodas lielākās nerekultivēto vēsturisko kūdras ieguves vietu platības Latvijā, tām seko Latgale, Zemgale un Kurzeme. Augstākie kūdras ieguves intensitātes un arī nodarbinātības rādītāji ir Zemgalei un Kurzemei (pēc tam seko Vidzeme, Pierīga un Latgale), turpretī visvairāk uzņēmumu ir reģistrēti Pierīgā. Savukārt enerģētisko kūdras visos reģionos, izņemot Vidzemi, kopā iegūst 2829 ha platībā (skat. 2. tab.). Visvairāk šādu platību ir Pierīgā un Latgalē, taču kūdras kā kurināmo 2018.-2019.gadā izmantoja Zemgalē, Vidzemē, Latgalē, Rīgā un Pierīgā.

Reģions	Kopējās kūdras atradnes, % ¹²	Kūdras ieguve (tūkstoši t) ¹³	Nerekultivēto vēsturisko ieguves vietu rādītājs (ha) ¹⁴	Enerģētiskās kūdras ieguves platība (ha) ¹⁵	Uzņēmumu skaits ¹⁶	Kūdras nozarē nodarbināto personu/ darbvietu skaits ¹⁷
Pierīga	17	248,4	6093	1125	26	255/310
Vidzeme	25	275,5	8900	-	15	328/411

¹⁰ <https://www.meteo.lv/lapas/geologija/zemes-dzilu-resursi/derigie-izrakteni-buvmaterialu-izejvielas-kudra-un-sapropelis-kudra/kudra?id=1242&nid=594>

¹¹ LVĢMC dati

¹² Homo Ecos projekts "Latvijas kūdras atradņu datu kvalitātes analīze, ieteikumu sagatavošana to uzlabošanai un izmantošanai valsts stratēģijas pamatdokumentu sagatavošanā", 2015.gads

¹³ Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs; Latvijas Centrālā statistikas pārvalde; PwC aprēķini par 2018.gadu

¹⁴ Platība noteikta ņemot vērā biedrības "Homo Ecos" projekta "Latvijas kūdras atradņu datu kvalitātes analīze, ieteikumu sagatavošana to uzlabošanai un izmantošanai valsts stratēģijas pamatdokumentu sagatavošanā" rezultātus

¹⁵ Latvijas Kūdras asociācijas dati 2021.gads

¹⁶ KŪDRA2030 dati par 2019.gadu (daži uzņēmumi darbojas vairākos reģionos. Kopskaitā 64 uzņēmumi)

¹⁷ CSB. Nodarbināto iedzīvotāju svārstmigrācija, darbvietu skaits, radītā pievienotā un produkcijas vērtība pēc NACE reģionos - Darbības veids (NACE 2.red.), Kūdras ieguve Pieejams: <https://ieej.lv/GqsBu>

Latgale	31	216,3	5988	998,5	13	228/273
Zemgale	14	433,6	3111	496,5	12	445/476
Kurzeme	13	309,2	2140	209	15	310/464

3. tabula. Kūdras sektora galvenie rādītāji Avots: PwC

Minētais norāda, ka kūdras nozare dažādos skatījumos ir aktīva visos reģionos, tāpēc Eiropas Komisija (EK) Latvijai un citām valstīm ar līdzīgām problēmām ir devusi iespēju iesaistīties Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma (Just Transition Mechanisma) ieviešanā¹⁸. Pārkārtošanās būtu nepieciešama vairākos reģionos, lai mazinātu pārejas radīto sociālo un ekonomisko ietekmi uz reģioniem. Vienlaikus, 3.tabulā redzams, ka lielākais kūdras apjoms un turpmākais kūdras ieguves potenciāls ir Latgalē un Vidzemē, taču šobrīd augstākais ieguves apjoms ir Zemgalē un Kurzemē, kas jāskata kompleksi, vērtējot reģionu pārkārtošanās vajadzības. Tāpat realizējot transformāciju, ievērojot potenciālo pārkārtošanās pasākumu - kūdras izmantošanas pārtraukšanu enerģētikā visā valsts teritorijā, ir jāvērtē arī citi saistītie parametri reģionos, t.sk. nodarbinātība (jo reģionos ar augstu bezdarba līmeni, pārkārtojot kūdras nozari, kūdras nozares un saistīto nozaru uzņēmumu darbiniekiem, būs ierobežotas iespējas atrast citu darbu darbavietu trūkuma dēļ) un uzņēmējdarbības vide reģionos (reģionos pastāv tirgus nepilnības, kas ietekmē uzņēmējdarbības aktivitāti), kā arī enerģētikas sektors (ievērojot kompleksu enerģētiskās kūdras sasaisti ar enerģētikas sektora emisijām). Tāpat jāņem vērā demogrāfija, kas ir saistāma ar nodarbināto enerģētiskās kūdras izmantošanā vecuma struktūru, kā arī demogrāfiskie izaicinājumi reģionos norāda, ka būtiskas investīcijas nepieciešams veikt labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšanai (uzņēmējdarbības infrastruktūra, cilvēkresursu prasmes, komersantu iekārtas un tehnoloģijas, iedzīvotāju mobilitāte u.tml.). LPR ir iesaistījies diskusijās par Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu, ko izstrādā VARAM, un kopā ar sadarbības partneriem diskutē par projektu idejām.

Sapropelis ir dabīgs un ļoti vērtīgs mēslojums, kas tiek iegūts no ezeru gultnēm. Sapropelis uzlabo augsnes kvalitāti, paaugstina ražību, kā arī atjauno augsnes auglību. Lielo krājumu apjoma un eksporta potenciāla dēļ, tas tiek dēvēts par Latgales „melno zeltu”. Latgales sapropelis kvalitātes ziņā atrodas visaugstākās vērtības līmenī.

LVĢMC Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras, sapropeļa un dziedniecības dūņu) krājumu bilances (no 2010. – 2013.gadam) uzrāda no 182.28 tūkstošus t (ar mitrumu 60%) līdz 269.83 tūkstošiem t Ziļu ezerā Ludzas novadā, Vēveru ezerā, Plusona un Istras ezerā Rēzeknes novadā un Trudņikā Krāslavas novadā.

Lielākais sapropeļa atradņu skaits ir Latgales augstienē. Visvairāk ezeru ar sapropeļa potenciālu ir izvietojušies Krāslavas, Rēzeknes, Daugavpils un Ludzas novados. Latgales reģionā ir uzkrāta ievērojama pieredze sapropeļa ieguvē. Rūpnieciskā sapropeļa ieguve 80-to gadu beigās notika astoņos ezeros. Sapropeli ieguva Krāslavas, Daugavpils un Rēzeknes rajonos. Ieguvei tika izmantoti zemes sūcēji, kas sapropeli iesūkņēja nosēd baseinos liekā mitruma novadīšanai.

¹⁸ Tas ir galvenais instruments, lai nodrošinātu pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku taisnīgā veidā. Tas nodrošina mērķtiecīgu atbalstu, lai palīdzētu laikposmā no 2021. līdz 2027.gadam mobilizēt vismaz 65–75 miljardus euro visvairāk skartajos reģionos ES, lai mazinātu pārejas sociālekonomisko ietekmi.

Mūsdienās sapropeļa ieguvei ir milzīgs potenciāls, ko pierāda plašie noieta tirgi Tuvajos Austrumos, Āfrikā, arī Eiropā. Lai nozare attīstītos ir nepieciešami jauni uzņēmumi, kas var kāpināt sapropeļa ieguves apjomus, jo līdz šim pieprasījums ir pārsniedzis piedāvājumu. Pirms sapropeļa ieguves uzsākšanas un investīcijām ieguves iekārtās ir jāveic pētījumi par iegūstamā sapropeļa sastāvu. Sapropelim jāatbilst standartiem pēc organisko vielu sastāva, smago metālu klātbūtnes, skābuma līmenis u.t.t. Atkarībā no pieprasītā sapropeļa kvalitātes un apjoma, no lielā atradņu klāsta ir iespējams izvēlēties atradnes, kuras būtu izvietotas izdevīgi attiecībā pret transporta ceļiem, tādējādi nodrošinot transportēšanas izmaksu samazināšanos. Ludzas novada uzņēmēji (piemēram, LatCosmetics – unikālas eko-kosmētikas ražotājs Latvijā, kosmētisko līdzekļu izgatavošanā izmanto dabīgās dūņas (peloīdi) un zilos mālus) kopā ar pētniekiem no Rīgas Stradiņa universitātes pēta sapropeļa izmantošanas iespējas kosmētikas un ārstnieciskajos produktos.

Kā liecina Latvijas Universitātes pētījumi, sapropeļa izplatība ezeros visaugstākā ir Ludzas un Rēzeknes novadā, tiem seko Augšdaugavas, Preiļu un Līvānu novads. Pārsvarā tas ir organiskais-silikātu sapropelis un organiskais sapropelis.

Dolomīta, smilts-grants ieguves pieprasījums reģionā ir saistīts galvenokārt ar liela mēroga valsts investīciju projektu realizāciju – ceļu būvi. Tādēļ, pieaugot investīcijām reģionā, kā arī ieviešot valsts ilgtermiņa un vidēja termiņa plānošanas dokumentus, kuros arī plānota ceļu infrastruktūras attīstīšana, derīgo izrakteņu ieguve reģionā palielināsies.

Saskaņā ar LVGMC informāciju, Latgales reģionā ir ievērojami **māla** krājumi Augšdaugavas un Preiļu novados¹⁹.

Visu derīgo izrakteņu ieguves procesu regulē likums “Par zemes dzīlēm” un uz likuma pamata izdotie normatīvie akti. Detalizēta informācija par derīgo izrakteņu veidu un krājumiem, atrašanās vietu pieejama <https://videscentrs.lv/mc/lv/iebuve/zemes-dzilum-informacija-sistema>

4.4. Ūdens resursi un kvalitāte

Latgale ir bagāta gan ar pazemes, gan ar virszemes ūdeņiem. Latgale reģionā ūdensapgādei izmanto galvenokārt Pļaviņu – Amulas un Arukilas – Amatas ūdens horizontu kompleksus.

4.4.1. Pazemes ūdeņi un to kvalitāte

Kā liecina Veselības inspekcijas (VI) apkopotie dati, ūdens patēriņš samazinās, un tam ir objektīvs skaidrojums – samazinās arī iedzīvotāju skaits, tiek izmantotas arvien energoefektīvākas ūdeni patērējošas iekārtas, kā arī pieaug to iedzīvotāju skaits, kuri mērķtiecīgi savu dzīvesveidu pakārto resursu racionālai un taupīgai izmantošanai. Šāda dzīvesveida popularizēšanai nozīmīgi ir izglītojošie pasākumi projektu ietvaros gan izglītības iestādēs, gan vietējo kopienu un citu aktivitāšu ietvaros, informējot un praktiski parādot dažādas iespējas apkārtējās vides saudzēšanā.

2020.gadā dzeramā ūdens kvalitāte Latgalē tika pārbaudīta 273 ūdensapgādes sistēmās ar dažādu ūdens piegādes apjomu.

¹⁹

<https://www.meteo.lv/lapas/geologija/zemes-dzilum-resursi/derigie-izrakteni-buvmaterialu-izejvielas-kudra-un-sapropelis-mals/mals?id=1239&nid=591>

Dzeramais ūdens, kas piegādāts iedzīvotājiem no lielajām ūdensapgādes sistēmām Daugavpils, Jēkabpils, Rēzeknes, Krāslavas un Ludzas (Skolas ielas ūdensapgādes sistēma) pilsētās, pilnīgi atbilst visām dzeramā ūdens kvalitātes un nekaitīgumu prasībām. Kopā veikti 117 paraugu laboratoriskie izmeklējumi (10 audita un 107 kārtējā monitoringa ietvaros) nevienā ūdens paraugā ne audita, ne kārtējā monitoringa ietvaros netika konstatēts neviena rādītāja pārsniegumi (atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 14. novembra noteikumu Nr. 671 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” prasībām).

No 13 vidējām ūdensapgādes sistēmām, kas piegādā no 100 līdz 1000 kubikmetriem diennaktī, Līvānu ūdensapgādes sistēmā 2 paraugos no 9 tika pārsniegta maksimāli pieļaujamā koliformu baktēriju skaita norma un Preiļu ūdensapgādes sistēmā no 9 paraugiem 4 konstatēta paaugstināta mangāna koncentrācija un palielināta duļķainība. Daugavgrīvas cieta ūdensapgādes sistēmā palielināta dzelzs koncentrācija, bet Viesītes ūdensapgādes sistēmā neatbilst koliformu baktēriju skaits. Minētie rādītāju pārsniegumi liecina par epizodisku ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ko patērētājs var uztvert ar maņu orgāniem (izskats, garša), bet nerada draudus veselībai.

Ūdens kvalitāte ir pārbaudīta arī 257 mazās ūdensapgādes sistēmās, kas piegādā vidēji līdz 100 kubikmetriem dzeramo ūdeni diennaktī, galvenokārt kārtējā monitoringa ietvaros, ko veic ūdens piegādātājs. Ūdens kvalitātes neatbilstība normatīviem konstatēta 20 % sistēmu. Visbiežāk neatbilstoši ir t.s. kontrolrādītāji: dzelzs, mangāns, amonijs, duļķainība, bet no mikrobioloģiskajiem rādītājiem – koliformu baktēriju skaits. Dažās sistēmās neatbilstības konstatētas vairākos paraugos atkārtoti: 3 paraugos neatbilstība konstatēta Jāņuciema (amonijs, koliformas), Riebiņu (dzelzs, mangāns, duļķainība) un Gaiļmuižas ūdensapgādes sistēmās (amonijs, dzelzs, mangāns). 2 paraugos neatbilstības konstatētas Andzeļu, Liepu, Spuņģeņu, Strupļu un Nagļu Nr.1 (centrs) ūdensapgādes sistēmās.

Tāpat kā vidējām sistēmām, minētie rādītāju pārsniegumi arī mazajām sistēmām liecina par epizodisku ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ko patērētājs var uztvert ar maņu orgāniem (izskats, garša), bet nerada draudus veselībai. Visu šo ķīmisko rādītāju paaugstināto koncentrāciju cēlonis ir to dabiski augstās koncentrācijas Latvijas pazemes ūdeņos, līdz ar to nepieciešami tehnoloģiski risinājumi – ūdens attīršana pirms padeves patērētājiem, bet mazajām sistēmām ar to ir problēmas, jo grūti piesaistīt finanšu līdzekļus un trūkst speciālistu. Ja arī kāda attīršanas stacija ir ierīkota, dažkārt tā netiek pareizi ekspluatēta vai ir novecojusi.

Vairākās Latgales pašvaldībās ir uzstādītas dzeramā ūdens atdzelžošanas vai sagatavošanas stacijas, līdz ar to ir novērsta paaugstināta dzelzs klātesamība dzeramā ūdens sistēmās (Rēzeknē atdzelžošanas un mīkstināšanas stacija, Balvos un Krāslavā atdzelžošanas stacija, Līvānos dzeramā ūdens sagatavošanas stacija u.c.). Pašvaldības arī nākotnē plāno ieviest projektus, kuru rezultātā uzlabosies ūdens kvalitāte un notekūdeņu attīršanas iespējas.

4.4.2. Virszemes ūdeņi un to kvalitāte

Latgale ir īpaši bagāta ar virszemes ūdeņiem. Šeit ir 1006²⁰ ezeri un ūdenskrātuves, no kurām 72 ūdenstilpes ir ar platību virs 100 ha un 351 ūdenstilpe ar platību no 10 līdz 100 ha (Latvijā kopējais ezeru skaits - 2256). Latgale līdz ar to ir ezeriem bagātākā Latvijas daļa. Latgalē atrodas divi Latvijas lielākie un zivsaimnieciski nozīmīgākie ezeri - Rāzna (57,8 km²) un Lubāns (82,1 km² pie normāla ūdens līmeņa).

Latgales plānošanas reģions atrodas Daugavas baseina apgabalā. Latgales reģiona upes ietilpst Daugavas un Veļikajas sateces baseinos, izņemot Kreunas baseinu un nelielu daļu no Dienvidsusējas, kuras atrodas Lielupes baseina apgabalā. Garākās upes ir Daugava (garums 352 km, baseins 24,7 tūkst. km² Latvijā), Dubna (124 km, 2,78 tūkst. km²), Rēzekne (116 km, 1,16 tūkst. km²) un Malta (115 km, 0,73 tūkst. km²) u.c.

Īpaši minama ir Sauleskalna Ezerzeme (35 ezeri) un Rāznas Nacionālais parks, kas ir viens no ezeriem bagātākajiem apvidiem visā Latvijā un ko raksturo unikālas dabas vērtības, izcili gleznainas un daudzveidīgas ainavas, kā arī sena un bagāta kultūrvēsture. Tās dabas vērtību vissvarīgākais elements ir daudzie dziļie un tīrie ledāja veidotie ezeri, kuri, atbilstoši Dabas datu pārvaldības sistēmā *Ozols* pieejamajai informācijai, atbilst kādam no aizsargājamo biotopu veidiem²¹ - Drīdzis, Sivers, Ārdavs, Cārmans, Ojatu, Rāznas, Zosnas ezers, Ežezers un citi. Labās ūdens kvalitātes un lielā dziļuma dēļ Ārdavs, Bešona, Cārmans, Dagdas, Dubuļu, Drīdzis, Ežezers, Gaļšūns, Geraņimovas Ilzs, Jazinkas, Laucesas, Lejas, Lielais Gusena, Nierzas, Sivers, Rāznas, Riču, Stirnu, Sventes, Tērpes, Varnaviču un Zosnas ezers ir iekļauti prioritāro zivju ūdeņu sarakstā, kurš noteikts Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumos Nr. 118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti"²². Minētie noteikumi nosaka arī upju posmus, kuri noteikti par prioritārajiem zivju ūdeņiem Daugavas upju baseinu apgabalos Latgales reģionā. Šajos saldūdeņos nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus. Lai saglabātu virszemes ūdeņu labo kvalitāti, ir svarīgi samazināt barības vielu ienesi ezeros no to sateces baseiniem. Saimnieciskā darbība sateces baseinā, piemēram, pļavu uzāršana un jaunu lauksaimniecisko platību veidošana, ar rapsi un kukurūzu apsēto platību palielināšana, vidē paliekošu augu aizsardzības līdzekļu izmantošana lauksaimniecības platībās, gaļas liellopu audzēšanas, aktīva mežsaimnieciskā darbība, rekreācija, ūdeņu krastu apbūve, jebkādu neattīrītu notekūdeņu ieplūde, kā arī aizsargjoslu neievērošana palielina biogēnu ienesi ezeros un upēs. Svarīgi ir ievērot pamatprincipus, kuru īstenošana nepieļautu virszemes ūdens kvalitātes pazemināšanos.

Arī Latgales centrālajā un austrumu daļā – teritorijā starp Rēzekni, Daugavpili un Krāslavu ir liela ezeru koncentrācija (šajā reģionā ir pavisam 745 ezeri). Tiem ir nozīmīga loma reģiona tūrisma un rekreācijas potenciāla veidošanā. Daudzi ezeri ir vienlīdz nozīmīgi gan zivsaimniecībai, gan arī tūrismam un rekreācijai: Sīvera, Irmas, Rušona, Riču ezeri. Latgalē atrodas Latvijas visdziļākie ezeri: Drīdzis (dziļākais Baltijā), Garais un Geraņimovas – Ilzas ezers. Raksturīgi, ka daudzi ezeri savā starpā ir savienoti ar caurtekām un kanāliem, veidojot lielas ezeru sistēmas.

²⁰ www.ezeri.lv

²¹ <https://likumi.lv/ta/id/291790-noteikumi-par-ipasi-aizsargajamo-biotopu-veidu-sarakstu>

²² <https://likumi.lv/ta/id/60829-noteikumi-par-virszemes-un-pazemes-udenu-kvalitati>

Reģiona teritorijas upes galvenokārt ir mazpārveidotas dažādu saimniecisko darbību rezultātā. Tām ir saglabājies nepārveidots dabiskais tecējums un daudzas no tām atbilst īpaši aizsargājamā biotopa – *Upju straujteses un dabiski upju posmi* – pazīmēm. Palielinoties pieejamajam finansējumam no dažāda veida projektiem un citiem finansējuma avotiem, konstatēts, ka vēlme veikt dažāda veida un apjoma saimnieciskos darbus, kas saistāmi ar upju un meliorācijas sistēmu tīrīšanu, pieaug. Tomēr ir jāatzīmē fakts, ka šāda veida darbības ir nepieciešams rūpīgi izvērtēt arī no dabas daudzveidības viedokļa. Dabisko upju posmu tīrīšanas darbi ir nepieciešami, bet būtu ļoti kritiski jāvērtē to apjoms, lai dabiskās upes netiktu pārveidotas un tām raksturīgā bioloģiskā daudzveidība nesamazinātos.

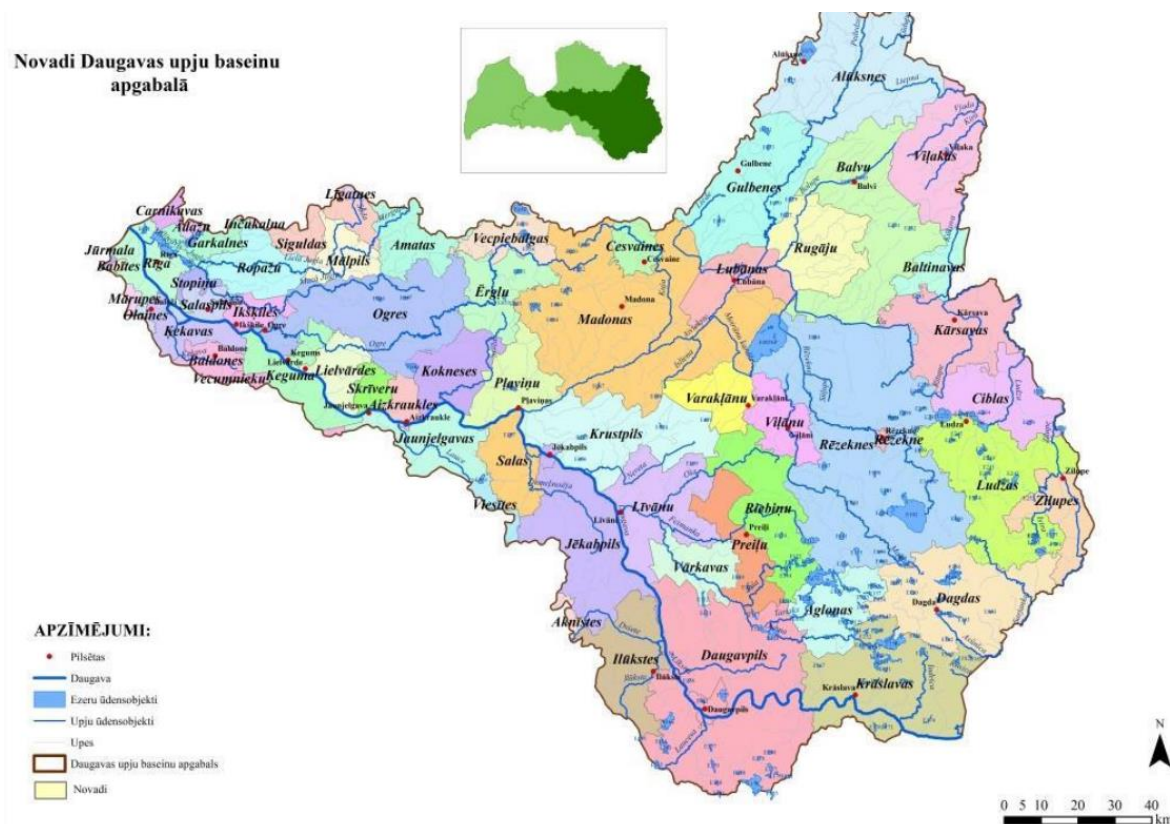
2015.gadā ir apstiprināts Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.-2021.gadam²³. Tas raksturo esošo ūdens kvalitāti, slodzes, ietekmes, sniedz riska izvērtējumu un, ja ūdeņu kvalitāte nav laba vai pastāv risks, ka tā pasliktināsies, piedāvā iespējamus risinājumus.

Šajā apgabalā ietilpst divas lielākās valstspilsētas – Daugavpils un Rēzekne, kā arī citas reģiona pilsētas ar iedzīvotāju skaitu tuvu 10 000 – Krāslava, Ludza, Balvi, Preiļi. Pilsētas ir lielākie avoti pēc novadīto vielu apjoma ūdeņos. Attiecībā uz biogēnu novadīšanu vidē nākamais nozīmīgākais sektors ir apstrādes rūpniecība – pārtikas un dzērienu ražošana minētajās pilsētās un apstrādes rūpniecības (Daugavpils, Līvāni).

Rekultivētās Demeņes pagasta sadzīves atkritumu izgāztuves “Demene” teritorijā (6.5 ha) ir galvenokārt konstatēts gruntsūdeņu piesārņojums ar organiskām vielām, N savienojumiem, fenoliem un hlorīdiem, vietām arī ar smagajiem metāliem un virsmas aktīvajām vielām. Dūņu lauku “Križi” un slēgtās cieta sadzīves un rūpniecisko atkritumu izgāztuves (Līksnas pagasts Augšdaugavas novads) apkārtnē ir nozīmīgi piesārņoti gruntsūdeņi. Dūņu laukos “Križi” SIA „Daugavpils ūdens” saražotās notekūdeņu dūņas kopš 2012. gada netiek noglabātas dūņu laukos. Savukārt vēsturiski uzkrātais ievērojamais dūņu apjoms (86 750 m³) rada potenciālus piesārņojuma palielināšanās un izplatības draudus. Lai uzlabotu vides situāciju, Daugavpils pilsētai un Augšdaugavas novadam ir ieceres 2021-2027.gada ES fondu plānošanas perioda ietvaros.

23

https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/Ud_apsaimn/UBA%20plani/Daugavas_upju_baseinu_apgabala_apsaimniekosanas_plans_2016_-2021_g__final.pdf

3.attēls Daugavas upju baseinu apgabala administratīvais iedalījums (LVĢMA, 2015)

Ezeru ūdensobjektiem ekoloģiskās kvalitātes vērtējumu pārsvarā nosaka fitoplanktona biomasa, kura to eutrofikācijas dēļ daudzos ezeru ūdensobjektos ir paaugstināta un nosaka ezera ekoloģiskās kvalitātes vērtējuma atbilstību vidējai, sliktai vai par ļoti sliktai ekoloģiskās kvalitātes klasei. Parasti paaugstināta fitoplanktona biomasa ir saistīta arī ar biogēno vielu, hlorofila koncentrācijas paaugstinātu līmeni vai sliktu ūdens caurredzamību.

Latgales ezeri ir antropogēni ietekmēti, tajos attīstās eutrofikācijas procesi, ko ir rada ūdens bagātināšanās ar barības vielām gan senāk, gan arī vēl tagad. Eutrofikācija ir īpaši izteikta ezeros, kuros vēsturiski ilgstošā periodā ir ievadīti nepietiekami attīrīti sadzīves un ražošanas notekūdeņi (piemēram, Lielais Ludzas ezers, kā arī sekļajos (piemēram, Lubāns, Sološu ezers, Feimaņu ezers, Černostes ezers), mazajos ezeros - līdz 10 ha, kuru ekosistēmas pašattīrīšanās spējas ir mazākas.

Visvairāk ietekmētie ir ezeri, kuru krastos izvietotas pilsētas un apdzīvotas vietas, kā arī ezeri, kas ir populāri atpūtas un tūrisma objekti bez pienācīga apkārtnes labiekārtojuma vai apmeklētāju slodzes ir pārāk lielas. Piemēram, monitoringa atskaišu rezultāti liecina, kā tādām populāram Latgales ezeram kā Čortoks pēdējos gados kvalitāte (palielinās ezera aizaugšana ar aļģēm, bojāta krasta zemsedze, pieaug atkritumu daudzumi) ir samazinājusies tieši pieaugušās rekreācijas slodzes rezultātā.

Barības vielu pieplūde upēs un ezeros, kas rodas cilvēka saimnieciskās darbības (arī lauksaimnieciskās, izmantojot slāpekli un citas vielas saturošus mēslojumus, antibiotikas saturošus medikamentus lopiem, nepareizu kūtsmēslošanas apsaimniekošanu) rezultātā, veicina

ūdeņu aizaugšanu, samazinās to rekreācijas vērtība, mainās piekrastes veģetācija, ezeros veidojas saporopelis. Nelabvēlīgi ūdens ekosistēmas ietekmē arī HES, dambju ierīkošana, meliorācija un citas darbības, kas maina dabisko hidroloģisko režīmu.

Gandrīz visi ezeri reģionā ir noteikti kā īpaši aizsargājami biotopi, līdz ar to jebkuras darbības veikšanai jāsaņem sertificētu ekspertu atzinumi un ir īpaši jāuzrauga un jāparedz pasākumi biotopu aizsardzībai. Daudzas upes un ezeri iekļauti riska ūdensobjektu sarakstā (Ministru kabineta 2011.gada 3.marta noteikumos Nr. 418 "Noteikumi par riska ūdensobjektiem"), kas paredz virkni ierobežojumu saistībā ar darbībām šajās teritorijās un to apkārtņē.

Tādēļ, lai saglabātu un uzlabotu Latgales ūdeņu kvalitāti, to rekreācijas potenciālu, vienlaikus ar Daugavas upju baseina apgabala plānā ietverto pasākumu īstenošanu ūdeņu piesārņojuma samazināšanas jomā, attīstot tūrismu, ir svarīgi noteikt pieļaujamās slodzes ūdensobjektos un plānot tām atbilstošu infrastruktūru, organizēt apmeklētāju plūsmas, tās vienmērīgi sadalot pa blakus esošajiem dabas objektiem, ierobežojot apmeklējumus pret slodzēm jutīgākajos objektos. Pieaugot tūristu plūsmai ir jārēķinās ar pieaugošo rekreācija slodzi iecienītākajos Latgales ezeros – ir nepieciešams labiekārtot piekrastes teritorijas, nodrošināt to sakopšanu un uzraudzību, kā arī mērķtiecīgi virzīt, sadalīt un izkliedēt apmeklētāju plūsmas pa reģiona ūdensobjektiem, lai novērstu pārslodzes apmeklētākajos ezeros un upju posmos.

2021.gada peldsezonā par valsts līdzekļiem tiek nodrošināts ūdens kvalitātes monitorings šādām peldvietām reģionā: Lielais Stropu ezers peldvieta „Stropu vilnis”, Šūņu ezera peldvieta Daugavpils pilsētā; Kovšu ezera peldvieta Rēzeknē, Višķu tehnikuma ciema peldvieta Luknas ezerā Augšdaugavas novada Višķu pagastā, Zirga ezerā Krāslavas novadā, Lubānas ezera peldvietā Gaigalavas pagastā un Rāznas ezera peldvietā Lipuškos Mākonkalna pagastā Rēzeknes novadā. Daugavpils pilsētas Lielā Stropu ezera pilsētas peldvietai un Lielā Stropu ezera peldvietai „Stropu vilnis” piešķirts „Zilā Karoga” sertifikāts, kas nozīmē izcilu kvalitāti atbilstoši ES direktīvas 2006/7/EK kritērijiem (2017.-2020.g.). Jāatzīmē, ka ir vairākas pašvaldības, kas, rūpējoties par iedzīvotāju un tūristu veselību un labsajūtu, peldvietu ūdens kvalitātes pārbaudes veic par saviem līdzekļiem: Daugavpils pilsēta 12 peldvietās, Ludzas novads 2 peldvietās, Rēzeknes novads 32 peldvietās un Viļānu (turpmāk – Rēzeknes) novads – 2 peldvietās.

Paredzot tūrisma attīstību Latgalē, ir jāsecina, ka esošais apzinātais peldvietu skaits ir nepietiekams un noteikti neuzrāda patieso peldvietu skaitu. Tikai neliela daļa no pārbaudītajām peldvietām ir labiekārtotas. Mikrobioloģisko rādītāju dati liecina par fekālā piesārņojuma klātbūtni peldvietu ūdeņos. Tā kā peldvietu labiekārtošanas izmaksas ir augstas, it īpaši blīvi apdzīvotās viestās un pilsētās, vietējām pašvaldībām ir nepieciešama papildus atbalsta programma to labiekārtošanai. Daudzviet zemes ap publiskajiem ezeriem ir privātīpašumā, un pašvaldībām nav iespējas nodrošināt publisku peldvietu izveidi. Peldvietu ūdeņu kvalitātes uzlabošana ir saistāma ar baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu ieviešanu.

Reģionā ir vairākas purvu, mitro mežu un upju palieņu platības, kurās tām raksturīgos mitruma apstākļus ir svarīgi uzturēt ilgstošā laika periodā. Reģionā ir izveidoti vairāki dabas liegumi, piemēram, Lubāna mitrājs, Orlovas (Ērgļu) purvs, Stompaku purvi, Klešniku purvs, Gulbju un Platpirovas purvs, Lielais Pelečāres purvs u. c. Plānojot dažāda veida meliorācijas

sistēmu būvniecības, atjaunošanas un pārbūves darbus, būtu jāpievērš īpaša uzmanība, lai netiktu izmainīti dažādi hidroloģiskie parametri.

4.5. Ainavas

Daugavas lokos sastopamas unikālas nacionālas nozīmes ainavu telpas, kas veido nozīmīgas dabas vērtības un ir būtisks sabiedrības labklājības elements, tāpēc jānodrošina to saglabāšana un ilgtspējīga pārvaldība. Mūsdienās ainavu veidošanās saistīta ar dažādām nozarēm, piemēram, lauksaimniecību, mežsaimniecību, derīgo izrakteņu ieguvi, būvniecību, transporta un cita veida infrastruktūras attīstību, tāpēc jābūt sabalansētām un harmoniskām attiecībām starp sociālajām vajadzībām, saimniecisko darbību un dabu. Vēsturiski Daugavas lokos vairākās vietās ir izveidotas derīgo izrakteņu ieguves vietas, kuras tiek aktīvi izmantotas arī šobrīd, ilgtermiņā plānojot šādu teritoriju izmantošanu un apsaimniekošanu, nepieciešams vērst uzmanību uz augstvērtīgo ainavu telpu saglabāšanu, paredzot arī risinājumus, kas nodrošinās mērķtiecīgu ainavu kvalitātes uzlabošanu, novērstu augstvērtīgo ainavu telpu izzušanu.

Dzīvniekiem, lai nodrošinātu to ilgtermiņa dzīvotspēju, ir jābūt iespējai pārvietoties, migrēt, izklīdēties un apmainīties populācijām starp aizsargājamajām teritorijām un ārpus tām. Eiropas Padome 2013. gadā ir pieņēmusi zaļās infrastruktūras stratēģiju “Zaļā infrastruktūra – Eiropas dabas kapitāla pilnveide”.

Cilvēku aktivitātes ietekmes (saimnieciskā darbība ezeru sateces baseinos, ezeru krastu apbūve, notekūdeņu ieplūde, pļavu uzaršana, augu aizsardzības līdzekļu izmantošana lauksaimniecības platībās, aktīva mežsaimnieciskā darbība – mežu fragmentācija un traucējumu palielināšana, izbūvējot meža autoceļus, derīgo izrakteņu ieguves vietu paplašināšana un jaunu radīšana, dažāda veida rekreācija, kas pulcē lielu skaitu apmeklētāju u. c.) summējas, un summārā antropogēnā slodze uz dabas vērtībām kļūst nekontrolējama, radot būtisku negatīvu ietekmi uz esošajām dabas vērtībām, tās noplicinot, iznīcinot, kā arī pastiprinot erozijas procesu attīstību. Līdz ar to nepieciešams izstrādāt rīcību kopumu, kas nodrošinātu, ka minētajās teritorijās antropogēnā slodze tiktu kontrolēta un šajās jutīgajās teritorijās tiktu saglabāti īpaši aizsargājamie biotopi, īpaši aizsargājamo augu, putnu sugu dzīvotnes, tiktu nodrošinātas ūdeņu un mežu aizsargfunkcijas, tiktu novērsta/samazināta erozijas procesu attīstība, kā to nosaka Sugu un biotopu aizsardzības likums un Latvijas ainavu politikas pamatnostādnes.

2020.gadā apstiprinātā valsts pētījumu programma "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana", par kuras izstrādi ir atbildīga VARAM un kura jāizstrādā līdz 2022.gadam, cita starpā paredz arī šādu uzdevumu:

“6.2.sagatavot zinātniski pamatotu metodoloģisko ietvaru Latvijas ainavu vērtību apzināšanai, ainavas kvalitātes mērķu definēšanai un efektīvai ainavu plānošanai un politikas veidošanai, tai skaitā:

6.2.1. izstrādāt metodiku un novērtēt ainavas visā Latvijas teritorijā, lai veidotu elektronisku Latvijas ainavu atlantu;

6.2.2. noteikt nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas un katrai no tām sagatavot integrētas vadlīnijas to attīstībai un plānošanai;

6.2.3. izveidot elektronisku Latvijas ainavu atlantu ainavu novērtējuma rezultātu publicēšanai un sabiedrības izglītošanai.”

LPR iespēju robežās piedalīsies minētajās aktivitātēs, izmantojot jau esošās iestrādes ainavu saglabāšanā:

- 2007.gadā apstiprinātajā Latgales reģiona teritorijas plānojumā ir noteiktas ainaviski nozīmīgās teritorijas reģionā un LPR mērķtiecīgu darbību rezultātā sadarbībā ar pašvaldībām ir izdevies lielākajā daļā vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu pievērst uzmanību ainavu jautājumam;
- Latvijas valsts simtgades pasākuma “Reģionu dienas” aktivitātes “Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt” ietvaros LPR kopā ar VARAM, sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku aicināja iedzīvotājus iesūtīt Latgales skaistāko un vērtīgāko ainavu foto un balsot par populārāko. Kopumā tika saņemti 193 ainavu pieteikumi. Pasākums rezultējās ar katra plānošanas reģiona 10 vērtīgāko ainavu foto izstādi. 2021.gadā Latvijas Kultūras kanons tika papildināts ar Latvijas ainavu sadaļu, kurā Daugavas ainava un Latgales ezeraines ainava ir Latgales dārgumi.

Ainavu apzināšana ir ikviena sabiedrības locekļa iespēja, bet iekļaušana aizsardzības plānos, nepārveidošana un saglabāšana nākamajām paaudzēm ir vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu uzdevums.

4.6. Daba un bioloģiskā daudzveidība

Daugavas ieleja un plašais sateces baseins, kas nosaka lielo ūdensputnu, kukaiņu, molusku daudzveidību, bet purvi – lielu ziemeļu klimatam tipisko sugu daudzveidību. Lielajos meža masīvos Latgalē sastopamas taigas sugas, kas ieceļo no Krievijas (lāči). Daugavas senlejā, Piedrujas sausajās pļavās un citās smilšainajās un atklātajās vietās savukārt sastopamas daudz stepju un citas dienviņu sugas (tauriņi, vaboles, sēnes un citas).

Dabas resursu un it īpaši bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu galvenokārt nodrošina aizsargājamo teritoriju tīkls, taču arī ārpus aizsargājām teritorijām reģionam raksturīgas bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgas teritorijas un objekti.

Latgales plānošanas reģiona teritorijā noteiktas 118 nacionālas nozīmes ĪADT. Visas šīs īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir iekļautas NATURA 2000 tīklā, kā arī dižakmeņi, aizsargājamie koki, ģeoloģiskie veidojumi, dendroloģiskie stādījumi.

Kopējā īpaši aizsargājamo teritoriju platība Latgales reģionā ir aptuveni 193120 ha, tas ir, apmēram, 13% no reģiona teritorijas kopējās platības, un tas nodrošina pietiekošu dabas resursu un ainavu saglabāšanu, vienlaicīgi neradot pārāk daudz apgrūtinājumu saimnieciskajai darbībai.

Saimniecisko darbību īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, un Rāznas Nacionālajā parkā saimniecisko darbību regulē Ministru kabineta 2007.gada 26.jūnija noteikumi Nr.447 „Rāznas Nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Savukārt daudzām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kas izveidotas Reģiona teritorijā, ir izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā, piemēram, dabas liegumam “Lubāna mitrājs” (MK 12.03.2009. noteikumi Nr. 135 Dabas lieguma “Lubāna mitrājs” individuālie

aizsardzības un izmantošanas noteikumi”), dabas liegumam “Stompaku purvi” (MK 09.12.2009. noteikumi Nr. 1315 “Dabas lieguma “Stompaku purvi” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”), līdz ar to šajās teritorijās vispārīgie noteikumi nav spēkā.

Reģionā ir noteiktas arī vietējas nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām teritorijām” 13. panta trešo daļu ir dibinājušas un apsaimnieko pašvaldības.

Rēzeknes novadā kā vietējās nozīmes ĪADT ir noteiktas Žogotu parks Čornajas pagastā, Ozolmuižas parks Ozolmuižas pagastā, Ilzenbergas muižas parks Ilzeskalna pagastā, Zaļmuižas parks Nautrēnu pagastā. Rēzeknes novadā pašvaldības nozīmes dabas un kultūrvēsturiskie objekti un teritorijas ir arī Bērzgales lapegļu aleja Bērzgales pagastā, Opiņķu Velna ala Nautrēnu pagastā, Balteņu laukakmens Čornajas pagastā, Lodoržu akmens Vērēnu pagastā.

Viļakas novadā kā vietējās nozīmes ĪADT ir noteikts dabas parks “Balkanu kalni” Šķilbēnu pagastā un dabas liegums “Liepnas upes ieleja” Žīguru pagastā.

Šobrīd Dabas aizsardzības pārvalde veic informācijas aktualizēšanu DDPS Ozols par vietējas nozīmes ĪADT un ir izsūtījusi vēstules pašvaldībām, kuru teritorijās pēc dažādos avotos minētām ziņām ir vietējas nozīmes ĪADT, lūdzot sniegt informāciju par to pašreizējo statusu. Tiek veikta no pašvaldībām saņemtās informācijas apkopošana. Līdz ar to vietējās nozīmes ĪADT skaits reģionā varētu būt lielāks.

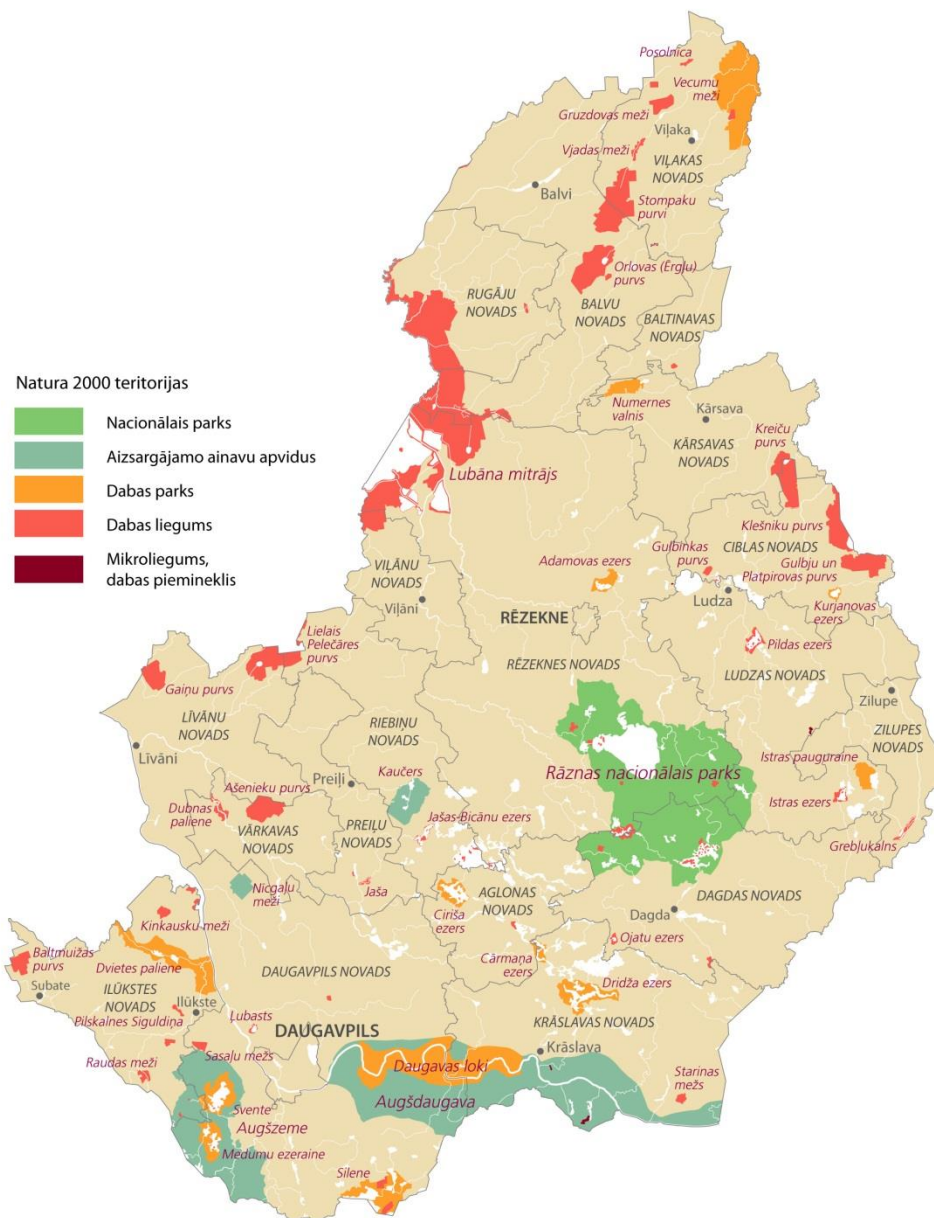
Vairākām reģionā esošajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām – dabas liegumiem “Lubāna mitrājs”, “Greblukalns”, “Dubnas paliene”, dabas parkam “Adamovas ezers” un aizsargājamo ainavu apvidum “Augšdaugava”, kurš ietver sevī dabas parku “Daugavas loki” – tiek izstrādāti dabas aizsardzības plāni, kuru uzdevums ir saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas intereses tā, lai tiktu saglabātas teritorijas dabas vērtības. Dabas aizsardzības plāni ir saistoši visu līmeņu teritorijas plānojumam un teritorijas apsaimniekotājiem. Dabas aizsardzības plāniem ir ieteikuma raksturs.

Aizsargājamo ainavu apvidus “Augšdaugava” ir Natura 2000 teritorija, tajā ietilpst dabas parks “Daugavas loki”, ģeoloģiskie veidojumi – Adamovas krauja, Daugavas vārti (Slutišķu un Ververu krauja), Mālkalnes avots, Sandarišķu karengavas, Sproģu gravas, Viļušu avots, dendroloģiskie stādījumi – Hofenbergas parks, Juzefovas parks, Rozališķu parks.

Izcila regulāri applūstošu palieņu pļavu aizsardzības teritorija ir dabas parks un Natura 2000 teritorija Dvietes paliene pie Dvietes un Ilūkstes upes ietekas Daugavā. Tā ir viena no daudzveidīgākajām un bagātākajām putnu vietām Latvijā, regulāra un izcili nozīmīga caurceļojošo ūdensputnu pulcēšanās vieta pavasarī - ik sezonu šeit uzturas vairāki tūkstoši zosu un pīļu. Pavisam teritorijā konstatētas vismaz 28 ES Putnu direktīvas 1. pielikuma un 28 Latvijas īpaši aizsargājamo putnu sugas.

Nepieciešams ņemt vērā arī akciju sabiedrības “Latvijas Valsts meži” meža apsaimniekošanas plānus, kuru darbības mērķi ir nodrošināt valstij piederošās zemes ilgtspējīgu un atbildīgu apsaimniekošanu, vienlaicīgi gūstot maksimāli iespējamus ienākumus īpašniekam – valstij. LVM meža apsaimniekošanas plāni satur informāciju, kuru

nepieciešams ņemt vērā, plānojot dažāda veida un līmeņa aktivitātes reģionā, piemēram, tūrisma, dabas aizsardzības, vides un klimata utt.

3.attēls Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju – NATURA 2000 izvietojums reģionā

Lubānas īpaši aizsargājamo teritoriju komplekss - dabas liegums „Lubāna mitrājs” izveidots, lai nodrošinātu Latvijas lielākā iekšzemes mitrāju kompleksa vienotu aizsardzību. Tas ir unikāls Eiropas un pasaules nozīmes dabas komplekss ar izcilu nozīmi daudzu īpaši aizsargājamo sugu populāciju un biotopu saglabāšanai. Lubāns un zivju dīķi ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, kā arī viena no piecām labākajām ligzdošanas vietām 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām – mazajam ērglim, jūras ērglim, mazajam gulgim, ziemeļu gulgim, griezei, ķikutam un citām.

Tajā sastopamas vairākas pasaulē apdraudētas putnu sugas – ķikuts, grieze, jūras ērglis, zivju ērglis. Lubāns ir Latvijas lielākais ezers. Tas ir eitrofs ezers ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju atradne, kurā sastopama mazlēpe *Hydrocharis morsus-ranae*, skaujošā glīvene *Potamogeton perfoliatus*, spožā glīvene *Potamogeton lucens*. Lubāna mitrāja kompleksā ietilpst arī daudz aizsargājamu biotopu - upju palieņu pļavas, neskarti augstie purvi, purvaini meži, neskarti augstie purvi, boreālie (ziemeļu) meži, melnalkšņu staignāji un citi.

Šīs teritorijas galvenā funkcija ir dabas aizsardzība, kā arī ekoloģiskais tūrisms. Latvijas mērogā iespējams runāt arī par īpašo, ar mitrājiem saistīto kultūrvēsturisko mantojumu, un ekonomiskajiem aspektiem. Vissenākās Latvijā zināmās cilvēku apmetnes atrodas pie ūdeņiem, arī Lubāna apkārtnē. Attīstoties tūrismam, arvien populārākas gan vietējo, gan ārvalstu tūristu vidū kļūst dabas takas, kurās ir iespēja iepazīt Latvijas mitrājus apdzīvojošo sugu daudzveidību un savdabību. Purvos ir saglabājušās reliktas augu un kukaiņu sugas, kuru attīstība citās - straujāk mainīgās ekosistēmās nebūtu iespējama. Pateicoties plašajiem un maz skartajiem masīviem, purvi ir dzīvesvieta retām un apdraudētām putnu sugām, kā arī nozīmīga apmetne migrējošajām sugām pavasara un rudens caurceļošanas laikā.

Nozīmīga daļa *Natura 2000* teritoriju ir koncentrēta reģiona centrālajā daļā. Tajā atrodas Rāznas Nacionālais parks. Tas izveidots, lai saglabātu dabas vērtības, kā arī raksturīgo Latgales kultūrainavisko vidi plašā Latgales teritorijā. Te konstatēti 14 ES Biotopu direktīvas 1. pielikuma biotopi. 14% no teritorijas aizņem eitrofi ezeri. Samērā liela pļavu daudzveidība (4 Eiropas nozīmes pļavu biotopu tipi). Viens no ainaviski izcilākajiem ezeriem - Ežezers - ar 26 salām, kuras klātas galvenokārt ar platlapu koku mežiem. Sastopami arī egļu meži un avoti. Nozīmīga ozolu mežu, boreālo mežu un minerālvielām bagātu avotu aizsardzības teritorija salās. Vairākās salās konstatēta zaļā divzobe un Lielajā salā dzeltenā dzegužkurpīte (ES Direktīvas sugas). Salu meži piemēroti dzeņu ligzdošanai.

Latgales ainaviskās dabas teritorijas un kultūras mantojums, t.sk. īpaši aizsargājamās teritorijas ir nozīmīgs reģiona ekotūrisma resurss, ko veido divas daļas ar trim pamatteritorijām: Augšzemes augstienes divām paugurainēm - Ilūkstes un Skrudalienas, kuras nošķir Laucesas upes ieleja, un Augšdaugavas ielejas. Šajā teritorijās ir izveidoti vairāki dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi un dabas liegumi. Šeit ir gan ainaviski pievilcīgi skati, gan iespējas aktīvi atpūsties uz ezera, veikt mācību ekskursijas-pārbraucienus ar laivu vai pārgājienus. Galvenie objekti Augšdaugavas novadā – Augšzemes aizsargājamo ainavu apvidus, dabas parks “Daugavas loki”, Sventes dabas parks un Medumu ezeraines dabas parks ar ezera salām, kas veido daudzveidīgu ekotūrisma iespēju bāzi.. Augšdaugava aptver plašu teritoriju ap Daugavas upes ieleju tās augštecē. Tā ir viena no ainaviski pievilcīgākajām Latvijas teritorijām. Upes ieleja ar daudzajiem lokiem veido dažādas augtenes un dzīvotnes. Tas pats attiecas arī uz pauguraiņu nogāzēm.

Ezernieki, Dagdas un Istras pauguraines – Zilo ezeru zeme. Areāls aptver lielu skaitu Latgales augstienes ezeru, kā arī starp tiem esošos pilskalnus un kalnus ar Lielo Liepukalnu ieskaitot (augstākais kalns Latgalē –289m). Šeit ir arī vairāki dziļākie Latvijas ezeru (dziļākais, Dridzis – 65,1m). No dabas aizsardzības viedokļa šeit ir vairāk ierobežota bioloģiskās daudzveidības dabiskā populācija, jo neskartā dabas vide ir izteikti fragmentāra (saposmota) un mazāks ir mežu vienlaidus segums. Katrs no ezeriem ar sev apkārt esošo

pakalnu nogāzēm veido it kā, savu iekšējo sistēmu. No aktivitāšu viedokļa šeit ir iespējamas visas fiziskās ceļošanas aktivitātes. Ziemā slēpošanas pārgājieni vai nobraucieni, kamanas un pārgājieni uz zirgiem, vasarā velopārgājieni, izjādes ar zirgiem, īsāki pārgājieni un ceļojumi ar kājām, braucieni ar laivām pa savienotajiem ezeriem u.c. Īpaši nozīmīga šajā teritorijas ir makšķerēšana, kā arī aktīvā atpūta pie ezeriem.

Lubāna ezers ar apkārtni. Visā areālā vēl atrodas virkne mazāku (bet ne mazāk būtisku) aizsargājamu objektu, kuri tā vai citādi ir ļoti cieši saistīti ar purvu ekosistēmu.

Latgalei ir nozīmīgs tūrisma attīstības potenciāls Latvijas mērogā un nākotnē ārpus tā robežām, kam raksturīga liela virszemes ūdeņu daudzveidība, ainaviski pievilcīga lauku vide, ievērojamas valsts meža platības, kurās ir nodrošināta publiska pieejamība ikvienam Latvijas iedzīvotājam - A/S „Latvijas valsts meži” ik gadus izveido un labiekārto jaunas atpūtas vietas to pārvaldītajās teritorijās.

Galvenās problēmas ir reģiona dabas teritoriju resursu iesaiste reģiona tūrisma piedāvājumā un infrastruktūras tūkums. Daudzām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām nav izstrādāti dabas aizsardzības plāni, nav arī individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu²⁴, kas detalizēti noteiktu atļautās un aizliegtās darbības šajās teritorijās, ietvertu teritoriju infrastruktūras plānojumu, kas balstīts uz pieļaujamo slodžu izvērtējumu. Bez tam, ĪADT trūkst ekotūrisma atbilstošas infrastruktūras, ko nosaka gan dabas aizsardzības plānu, gan investīciju piesaistes nepietiekamība. Turpmāk reģiona dabas teritorijā nozīmīga ir vides infrastruktūras izveide, lai šīs teritorijas atbilstoši tām noteiktām pieļaujamām slodzēm varētu uzņemt apmeklētāju plūsmu. Svarīgi, lai reģionā būtu iespējams sadalīt apmeklētāju plūsmas atbilstoši to interesēm un piedāvājuma spektrs būtu plašs, tādejādi novēršot pārslodzes atsevišķās teritorijās.

²⁴ Vides pārskata sagatavošanas laikā reģionā tikai 17 ĪADT ir izstrādāti un apstiprināti dabas aizsardzības plāni, individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi ir 7 teritorijās, pārējos gadījumos darbības ĪADT regulē vispārējie noteikumi (2010. gada 16. marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264).

4.7. Vides kvalitāte

Vides kvalitāti reģionā ietekmē dažādi cilvēka saimnieciskās darbības veidi – lauksaimniecības produkcijas ražošana – graudaugu audzēšana, gaļas un piena lopkopība, derīgo izrakteņu ieguve, sadzīves notekūdeņu novadīšana vidē, katlu māju izmeši, privātmāju apkures iekārtas, autotransporta radītais piesārņojums, pārrobežu ūdens un gaisa piesārņojums, mežsaimniecība (meža izciršana), būvniecība, esošās atkritumu izgāztuves, pieaugošā rekreācija un tūrisms.

4.7.1. Atmosfēras gaisa kvalitāte

Gaisa kvalitāte Eiropā ne vienmēr ir uzlabojusies atbilstoši vispārējam gaisu piesārņojošo vielu antropogēno (cilvēku izraisīto) emisiju samazinājumam. Šīs problēmas cēloņi ir sarežģīti:

- ne vienmēr pastāv skaidra lineāra saikne starp emisiju un gaisu piesārņojošo vielu koncentrācijas samazināšanos gaisā,
- gaisu piesārņojošās vielas arvien biežāk pārvietojas lielos attālumos, nokļūstot līdz Eiropai no citām valstīm ziemeļu puslodē.
- Ir dažādi gaisa piesārņojuma avoti — gan antropogēni, gan dabiskas izcelsmes:
- fosilā kurināmā dedzināšana elektroenerģijas ražošanā, transporta nozarē, rūpniecībā un māsaimniecībās,
- rūpnieciskie procesi un šķīdinātāju izmantošana, piemēram, ķīmijas un minerālu rūpniecībā,
- lauksaimniecība,
- ūdens attīrīšana,
- vulkāniskie izvirdumi, vēja pūsti putekļi, jūras sāls šļakatas un gaistošu organisko savienojumu emisijas no rūpnīcām — tie ir dabisku emisiju avotu piemēri.

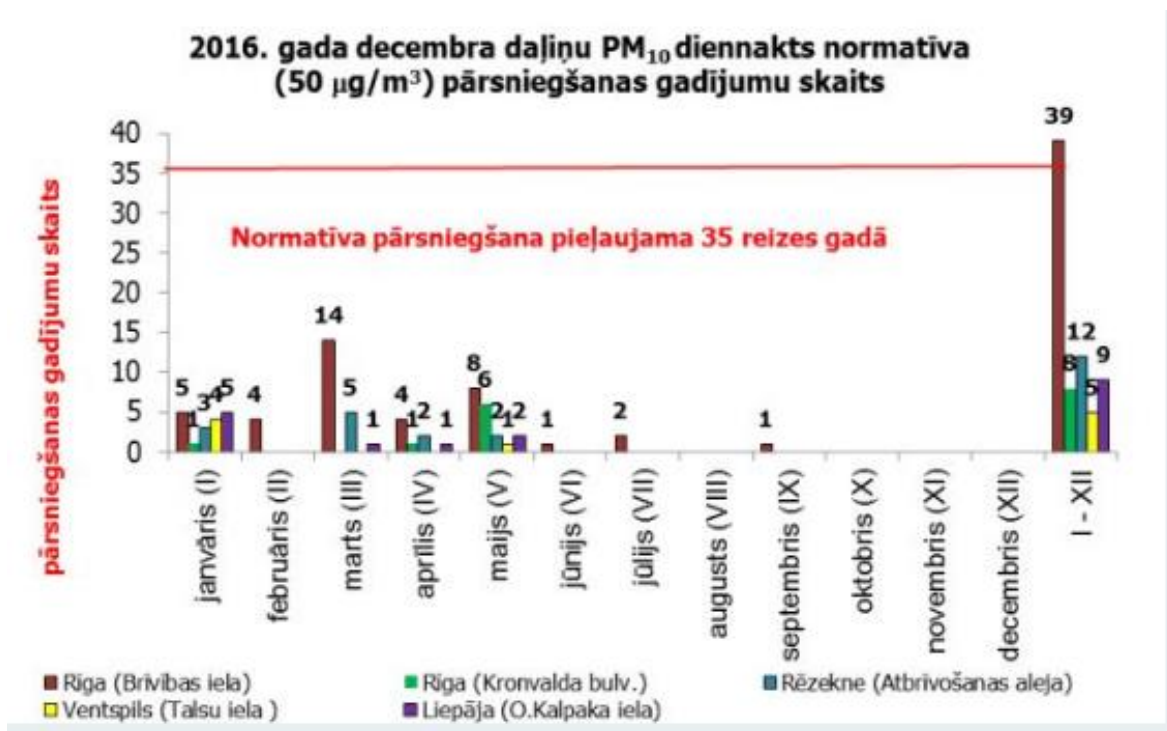
ES ilgtermiņa mērķis ir sasniegt tādu gaisa kvalitātes līmeni, kas nerada nepieņemamu ietekmi un risku cilvēku veselībai un videi. ES rīkojas vairākos līmeņos, lai samazinātu gaisa piesārņojuma iedarbību — pieņemot tiesību aktus, sadarbojoties ar nozarēm, kas piesārņo gaisu, kā arī ar starptautiskām, valsts un reģionālām iestādēm un nevalstiskām organizācijām un veicot pētniecību. ES politikas mērķis ir samazināt gaisa piesārņojuma iedarbību, samazinot emisijas un nosakot ierobežojumus un mērķa vērtības attiecībā uz gaisa kvalitāti. Eiropas Komisija 2013.gada beigās pieņēma ierosināto tīra gaisa kvalitātes paketi (Clean Air Quality Package), ieskaitot jaunus pasākumus gaisa piesārņojuma samazināšanai.

LVĢMC veiktie gaisa stāvokļa novērojumi kopš 2012.gada liecina (skat.4.un 5.attēlu), ka gaisa kvalitāte ir atbilstoša prasībām visās novērošanas stacijās (izņemot Rīgas centru atsevišķos mēnešos, kad palielinās daļiņu PM₁₀ koncentrācija)²⁵. Informācija vietnē www.vi.gov.lv liecina, ka gaisā suspendētās cietās daļiņas (PM) ir plaši izplatīts gaisa

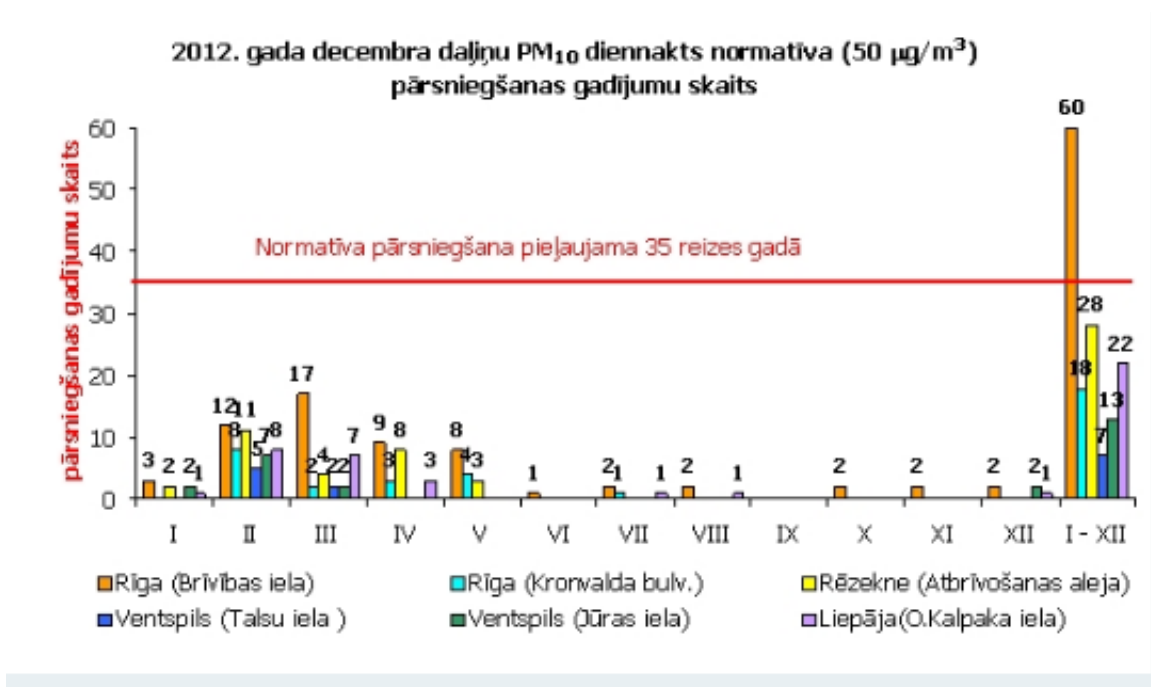
²⁵ <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/gaiss/ara/gaisa-suspendeto-cieto-dalinu-ietekme-uz-veselibu>

piesārņotājs, kuru veido cietao un šķidro daļiņu suspensija gaisā. Būtisks indikators ietekmei uz veselību ir daļiņu masas koncentrācija un daļiņu izmēri ar diametru $<10\mu\text{m}$ (PM₁₀) un $<2,5\mu\text{m}$ (PM_{2,5}) – ultrasmalkās daļiņas. Lielākajā Eiropas daļā PM_{2,5} veido apmēram 50-70% no PM₁₀. Jāņem vērā, ka ultrasmalkās daļiņas (0,1-1 μm) var palikt atmosfērā vairākas dienas vai nedēļas un veidot pārrobežu gaisa piesārņojumu. Antropogēnas izcelsmes PM ir saistītas ar motoru darbību (dīzeļa, benzīna), cietā kurināmā (ogles, smagās eļļas, biomasas, brūnogles) izmantošanu mājāsaimniecībās un rūpniecībā, satiksmes ceļu seguma eroziju, riepu un bremžu abrāziju u.c. procesiem. Sekundārās daļiņas veidojas, gaisā reaģējot ķīmiski ar gāzveida piesārņotājiem – slāpekļa oksīdiem (satiksme un industriālie procesi), sēra dioksīdu (visi degšanas procesi). Šīs daļiņas pārsvarā ir smalkās daļiņas. Augsnes un putekļu resuspensija arī veicina PM veidošanos.

Rēzeknē gaisa kvalitāte ilgtermiņā ir atbilstoša normām (tiek mērīts arī sēra dioksīda, slāpekļa oksīda, ozona, oglekļa oksīda, benzola īpatsvars gaisā Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā 108).

4.attēls Avots: www.meteo.lv

5.attēls Avots: www.meteo.lv

Izvērtējot gaisa kvalitāti ilgtermiņā, secināms, ka tā uzlabojas: ja 2012.gadā daļiņu PM₁₀ diennakts normatīva pārsniegšanas gadījumu skaits Rēzeknē bija 28, tad nākamajos gados tas samazinās – 2013.gadā 13, 2014.gadā 19, 2015.gadā 19, 2016.gadā 12, 2017.gada sešos mēnešos 5 pārsniegšanas gadījumi.

Latgales plānošanas reģionam nav veikts kopējais atmosfēras gaisa piesārņotājvielu izkliežu aprēķins, bet ievērojot līdzīgu aprēķinu un pārskatu informāciju, kas ir sagatavoti gan par visu Latvijas teritoriju, gan pilsētām – piemēram, Rīgai, Jūrmalai, var apgalvot, ka stacionārie avoti nav nozīmīgākais atmosfēras gaisa piesārņotājs. Tāpat kā citviet Latvijā, galvenais gaisa piesārņojuma avots Latgales plānošanas reģionā ir autotransports.

Ievērojot gaisa kvalitātes monitoringa datus Rēzeknē un arī citās pilsētās (Liepājā, Ventspilī, Rīgā) var uzskatīt, ka arī Daugavpilī ir iespējami gaisa piesārņotājvielu robežlielumu pārsniegumi.

Tādēļ, ieviešot Programmā ietvertās aktivitātes apdzīvotās vietās, īpaši Daugavpilī un Rēzeknē, ir jāpievērš uzmanība gaisa kvalitātei, nepieciešamības gadījumā jāveic gaisa piesārņotājvielu izkliežu aprēķins un konkrēto risinājumu līmenī jāplāno vai jāprojektē pasākumi gaisa kvalitātes uzlabošanai.

Tāpat jāņem vērā 2020.gadā apstiprinātais rīcības plāns 2020.-2030.gadam Gaisa piesārņojuma mazināšanai²⁶, kas paredz samazināt gaisa piesārņojuma radīto negatīvo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību, kā arī samazināt izmaksas un zaudēto darba laiku, ko veselības problēmu un ārstu pameklējumu dēļ rada gaisa piesārņojums. Plāns paredz sekmēt

²⁶ <https://likumi.lv/ta/id/314078-par-gaisa-piesarnojuma-samazinanasas-ricibas-planu-2020-2030-gadam>

arī siltumnīcefektu izraisošo gāzu samazināšanos un var veicināt inovāciju ieviešanu un uzlabot konkurētspēju ekotehnoloģiju jomā.

4.7.2. Trokšņu līmenis

Likums “Par piesārņojumu” troksni definē kā gaisa vidē nevēlamas, traucējošas visu veidu skaņas, kas rada diskomfortu, ietekmē dzirdi un traucē akustisko saziņu. Trokšņa avoti ir divējādi – var būt vides radīts troksnis un sadzīves troksnis. Vides troksnis ir nevēlams vai kaitīgs cilvēka darbības radīts āra troksnis. Vides troksni var radīt transportlīdzekļi, ceļu satiksme, dzelzceļa satiksme, gaisa satiksme, rūpnieciskā darbība un piesārņojošas iekārtas. Šis ir troksnis, kura novērtēšanai un iedarbībai izstrādātas trokšņa stratēģiskās kartes. Ar sadzīves troksni mēs visbiežāk saprotam troksni, ko rada, cilvēki ikdienā vai izklaides iestādes, tā cēlonis visbiežāk ir skaļa mūzika vai remontdarbi.

Trokšņa uztvere ir subjektīva, bet trokšņu pieļaujamo līmeni regulē dažādi normatīvie akti. Lai nepieļautu vides piesārņojumu un pārmērīgu trokšņošanu, līdz ar normatīvo regulējumu ir noteikts konkrēts trokšņa līmenis decibelos, kura pārkāpums ir sodāms. Pieļaujamo trokšņu līmeni regulē 2014. gada 7. janvāra MK noteikumi Nr.16 "Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība". Minētie noteikumi arī nosaka, ka pašvaldībām ir tiesības ar saistošajiem noteikumiem noteikt zemākus vides trokšņa robežlielumus atsevišķās teritorijās, izņemot aizsargjoslas gar autoceļiem un dzelzceļiem. Tāpat pašvaldība var noteikt iekšējos kārtības noteikumus, kur detalizētāk atrunās trokšņošana un sodus par to.

Ļoti augstas frekvences trokšņi, piemēram, lidmašīnu radītie, ir izpētīti un ir secināts, ka tie var radīt veselības problēmas, turpretī saimniecības trokšņu ietekme uz veselību ir maz pētīta.

Normatīvie akti Latvijā neregulē zemu frekvenču trokšņu radīšanu un ierobežošanu (piemēram, kondicionieri vai saldēšanas iekārtas pie veikaliem, daudzdzīvokļu mājām un ofisiem)).

Attīstot transporta infrastruktūru, īpaši Daugavpils lidostu, degradēto teritoriju pārveidi par ražošanas zonām, loģistikas parku izveidi, ir jāveic trokšņu līmeņu novērtējumi un, ja nepieciešams, jāplāno prettrokšņa pasākumi. Šos pasākumus reglamentē pašvaldību teritorijas plānojums.

4.7.4. Ūdeņu pārrobežu piesārņojums

Daugavas upju baseinu apgabala upes ietekmē slodzes no Baltkrievijas un Krievijas, Lietuvas un arī Igaunijas. Uz robežas ar Lietuvu atrodas 2 Latvijas upju ūdensobjekti (D491 Ilūkste, D496 Laucesa) un 3 ezeru ūdensobjekti (Galiņu ezers E153, Lauces ezers E165, Skirnas ezers E161). Galiņu, Lauces un Skirnas ezers ir gan Lietuvas, gan Latvijas piesārņojuma slodžu ietekmēti.

Uz robežas ar Baltkrieviju atrodas 5 Latvijas upju ūdensobjekti (Daugava D500, Rosica D503, Asūnīca D506, Sarjanka D505 un Zilupe D520SP) un 3 Latvijas ezeru ūdensobjekti (Rīču ezers E176, Sitas ezers E175, Baltais ezers E181). Daugava ir Krievijas, Baltkrievijas un Lietuvas slodžu ietekmēta. Pārrobežu slodze uz Daugavu vērtējama kā būtiska (vairāk kā 50% no kopējās Nkop un Pkop noteces uz jūru). Rosica sākumā nes piesārņojumu no Latvijas uz Baltkrieviju, bet pēc tam, ieplūstot ūdensobjektā Daugava D500 – no Baltkrievijas uz Latviju. Asūnīca iztek Latvijā, tad ietek Sarjankā Baltkrievijas teritorijā, bet Sarjanka iztek Latvijas teritorijā, bet ieplūst Daugavā Baltkrievijas teritorijā. Rīču, Sitas un Baltais ezers ir gan Latvijas, gan Baltkrievijas, gan Krievijas slodžu ietekmēti. Zilupe, sākoties Baltkrievijā, pēc tam kļūst par Latvijas - Baltkrievijas un Latvijas - Krievijas robežupi, pēc tam tā tek pa Latvijas teritoriju un, uzņemot Zilezera noteci, atkal plūst pa Latvijas - Krievijas robežu, līdz Krievijā ietek Veļikajas upē. Tādējādi upe saņem noteci no visu trīs valstu teritorijām. Uz robežas ar Krieviju atrodas 8 Latvijas upju ūdensobjekti (Zilupe D520SP, Ludza D516, Rītupe D514, Kūkova D512, Kira D510SP, Vjada D509, Liepna D511, Kūdupe D550) un 2 Latvijas ezeru ūdensobjekti (Zilezers E258, Pīteļa ezers E252). Ludzas upe, iztekot no Lielā Ludzas ezera, 27 km garumā ir Latvijas un Krievijas robežupe, tādējādi ir ne tikai Latvijas, bet arī, nelielā apmērā Krievijas piesārņojuma slodžu ietekmēta. Rītupe iztek Latvijā, ir Latvijas - Krievijas robežupe, pēc tam Krievijā ieplūst Veļikajā. Kūkova iztek Latvijā, pēc tam plūst arī pa Latvijas – Krievijas robežu, akumulējot arī pārrobežu slodzi. Kira un Vjada iztek no Latvijas uz Krieviju. Arī Liepna plūst uz Krieviju. Kūdupe iztek Latvijā, pēc tam ir Latvijas – Krievijas robežupe un turpina ūdeņus nest Krievijas teritorijā. Zilezers un Pīteļa ezers, kuru sateces baseini ietilpst gan Latvijā, gan Krievijā, ir abu valstu piesārņojuma slodžu ietekmēti.

Daugavas ūdensobjekts D500 novērtēts ar būtisku pārrobežu piesārņojuma slodzi, ko pamato arī slodžu aprēķini un ekoloģiskās kvalitātes dati, kā arī, ņemot vērā izgulsnēšanos no atmosfēras un ar upju noteci nesto un akumulēto piesārņojošo vielu slodzi, pārejas ūdensobjektā. Pārrobežu slodze ietekmē arī citus Daugavas ūdensobjektus, kas atrodas tuvāk lejtecei par tieši pierobežas ūdensobjektu Daugava D500, caur kuru jūrā ieplūst slodze, kas nav bioloģiski noārdījusies. Šo slodzi nav iespējams sadalīt pa slodžu avotiem. Pārējie pierobežas ūdensobjekti, kuru sateces baseini lielā mērā atrodas Krievijas vai Baltkrievijas teritorijā, bet kur nav veikti konkrēti pārrobežu slodžu aprēķini, kā arī trūkst ekoloģiskās kvalitātes vērtējuma kaimiņvalstu pārrobežu ūdensobjektos, novērtēti kā ūdensobjekti ar iespējamu pārrobežu slodzes ietekmi.

Baltkrievijas pilsētā atrodos pilsētas Novopolocka un Vitebska ar saviem notekūdeņiem, tostarp arī ražošanas notekūdeņiem, var ietekmēt Daugavas upes ūdens kvalitāti Latvijā, kā arī jāņem vērā potenciāls piesārņojuma risks, kas var rasties avāriju gadījumos. Baltkrievijas virszemes ūdeņu kvalitātes monitoringa rezultāti liecina, ka šo

pilsētu lejtecē notekūdeņu ietekmē paaugstināts slāpekļa daudzums. Tuvāk lejtecei, Piedrujas monitoringa stacijā, ūdeņi ir salīdzinoši tīrāki.

Lielupes baseina ūdensobjektā Dienvidsusēja (L169) nonāk pārrobežu piesārņojums no Lietuvas, kas Lielupes baseina apgabala plānā ir vērtēts kā būtisks pārrobežu piesārņojums. Plānā uzsvērts, ka laba ekoloģiskā stāvokļa sasniegšanai Lielupes baseina ūdeņos ir nepieciešama Lietuvas pilnvērtīga iesaistīšanās pārrobežu upju aizsardzībā.

4.7.5. Slodze no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām

2020.gadā notekūdeņu bioloģiskā attīrīšana tika veikta 20 reģiona pašvaldībās kopā 215 iekārtās, diennaktī attīrot 10 576 m³ notekūdeņu (iespējamā jauda 46 378 m³)²⁷.

Nosaukums	Skaits	Jauda (tūkst.m3/dnn)	Notekūdeņu daudzums	Pirmējā attīrīšana	Otrējā attīrīšana
Daugavpils	2,00	200,00	3984,10	9,47	0,00
Aglonas novads	8,00	232,00	87,80	0,00	87,80
Baltinavas novads	2,00	80,00	13,44	0,00	13,44
Balvu novads	12,00	2502,52	537,66	17,81	519,85
Ciblas novads	8,00	818,00	81,48	15,84	65,63
Dagdas novads	11,00	1454,00	210,23	9,36	200,87
Daugavpils novads	28,00	2027,50	289,57	1,21	288,37
Ilūkstes novads	11,00	1690,00	196,14	0,45	195,69
Krāslavas novads	10,00	2645,00	353,94	0,00	71,27
Kārsavas novads	13,00	1050,00	77,21	5,17	72,03
Ludzas novads	16,00	4028,70	414,96	0,50	414,46
Līvānu novads	7,00	3897,00	440,33	5,91	29,36
Preiļu novads	8,00	5540,00	749,40	0,00	749,40
Riebiņu novads	5,00	310,00	73,29	0,00	73,29
Rugāju novads	3,00	170,00	20,38	0,00	20,38
Rēzeknes novads	47,00	15592,00	2783,85	5,67	407,75
Viļakas novads	10,00	507,00	101,73	0,36	101,37
Viļānu novads	5,00	3043,00	84,78	0,51	84,27
Vārkavas novads	2,00	60,00	9,37	0,00	9,37

4.Tabula Ūdens bioloģiskā attīrīšana 2020.gadā pašvaldībās Avots: LVGMC

Saskaņā ar LVGMC datiem, 2020.gadā notekūdeņu mehāniskā attīrīšana veikta 15 reģiona pašvaldībās kopā 35 iekārtās, attīrot 1570.6 tūkst. m³ diennaktī (iespējamā jauda 12114.75 tūkst.m³ diennaktī).

Pašvaldība	Skaits	Jauda (tūkst.m3/dnn)	Notekūdeņu daudzums m ³	Pirmējā attīrīšana
Daugavpils	3,00	1178,00	42,91	42,91
Rēzekne	2,00	9610,00	258,98	258,98
Balvu novads	2,00	0,00	0,57	0,57
Dagdas novads	1,00	45,00	10,00	0,00

²⁷ <http://parissrv.lv/mc.lv/#viewType=waterMechanical&incrementCounter=5>

Daugavpils novads	5,00	281,00	39,18	16,91
Ilūkstes novads	1,00	360,00	41,16	0,00
Krāslavas novads	4,00	100,00	12,90	9,79
Ludzas novads	2,00	18,75	0,17	0,17
Riebiņu novads	1,00	100,00	15,38	0,00
Rugāju novads	1,00	10,00	0,31	0,31
Rēzeknes novads	6,00	2,00	1135,81	1135,81
Vīļakas novads	2,00	145,00	7,25	3,95
Vīļānu novads	3,00	200,00	1,17	1,17
Vārkavas novads	1,00	50,00	3,26	3,26
Zilupes novads	1,00	15,00	1,56	1,56

5.Tabula notekūdeņu mehāniskā attīrīšana 2020.gadā pašvaldībās Avots: LVGMC

Svarīgi, ka gan ar neattīrītajiem, gan attīrītajiem notekūdeņiem virszemes ūdeņos tiek novadītas biogēnās vielas, kas sekmē to eutrofikāciju. Tādēļ svarīgi ir uzlabot mazo apdzīvoto vietu (līdz 500 iedzīvotājiem) notekūdeņu savākšanas sistēmu izveidi un attīrīšanas līmeņa uzlabošanu. Apdzīvoto vietu ūdensapgādes un attīrīšanas sistēmu uzlabošana un pilnveide ir pašvaldību prioritāte, ko tās norāda savos priekšlikumos Rīcības plānam.

4.7.6. Atkritumu apsaimniekošana

Visās reģiona pašvaldībās 2020.gadā kopā savāktas 166 090.9 t sadzīves atkritumu.

Pašvaldība	Daudzums (t)
Aglonas novads	10524,71
Baltinavas novads	1,60
Balvu novads	421,67
Ciblas novads	43,66
Dagdas novads	386,93
Daugavpils	28720,83
Daugavpils novads	86821,17
Ilūkstes novads	91,93
Krāslavas novads	1261,95
Kārsavas novads	135,67
Ludzas novads	690,31
Līvānu novads	277,44
Preiļu novads	5766,80
Riebiņu novads	152,20
Riebiņu pagasts	6,80
Rugāju novads	1,52
Rēzekne	5813,49
Rēzeknes novads	24394,74
Vīļakas novads	43,57
Vīļānu novads	440,43
Vārkavas novads	1,00
Zilupes novads	92,48
KOPĀ	166090,90

6.Tabula Sadzīves atkritumu apjoms pašvaldībās 2020.gadā Avots: LVGMC

Kopš stājies spēkā Atkritumu apsaimniekošanas likums 2010.gadā, kopējais apjoms ir pieaudzis par vairāk kā 100 t – 2010.gadā savākto sadzīves atkritumu daudzums bija 62 257.44 t.

Administratīvā teritorija	Daudzums (t)
Aglonas novads	1194,92
Baltinavas novads	96,96
Balvu novads	1058,60
Ciblas novads	289,24
Dagdas novads	301,53
Daugavpils	8306,27
Daugavpils novads	3750,43
Ilūkstes novads	788,89
Krāslavas novads	881,17
Kārsavas novads	1163,19
Ludzas novads	980,38
Līvānu novads	544,57
Preiļu novads	731,67
Riebiņu novads	360,00
Rugāju novads	205,00
Rēzekne	30998,39
Rēzeknes novads	2971,17
Vīļakas novads	303,14
Vīļānu novads	7178,36
Zilupes novads	153,56
KOPĀ	62257,44

7.Tabula Sadzīves atkritumu apjoms pašvaldībās 2010.gadā Avots: LVGMC

Normatīvo aktu ieviešana pozitīvi ietekmējusi vides piesārņojuma samazināšanos organizētas atkritumu vākšanas rezultātā. Paredzams, ka pilnībā ieviešot dalīto atkritumu vākšanu, ietekme arī būs pozitīva attiecībā uz otrreizējo izmantošanu un pārstrādi.

Likums nosaka valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām un atkritumu apsaimniekotājiem, organizējot, plānojot un veicot atkritumu apsaimniekošanu, ievērot šādas prasības:

- 1) novērst atkritumu rašanās cēloņus;
- 2) samazināt radīto atkritumu daudzumu (apjomu) un bīstamību;
- 3) sagatavot atkritumus atkārtotai izmantošanai;
- 4) atkārtoti izmantot pienācīgi sagatavotus atkritumus;
- 5) veikt atkritumu pārstrādi;
- 6) veikt atkritumu reģenerāciju citos veidos, piemēram, iegūstot enerģiju;
- 7) veikt atkritumu apglabāšanu tādā veidā, lai netiktu apdraudēta vide, cilvēku dzīvība un veselība;
- 8) slēgt izgāztuves saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas plāniem, kā arī nodrošināt slēgto izgāztuvju un atkritumu poligonu rekultivāciju.

Pašvaldība savā administratīvajā teritorijā organizē visu sadzīves atkritumu, tai skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, kā arī to būvdarbu veikšanas procesā radušos ražošanas atkritumu, uz kuriem neattiecas normatīvie akti par būvniecībā radušos atkritumu un to pārvadājumu uzskaites kārtību (turpmāk — māsaimniecībās radītie būvniecības atkritumi) apsaimniekošanu, izdodot saistošos noteikumus. Atkritumu apsaimniekošanas un šķirošanas vadlīnijas jāievēro ne tikai par atkritumu apsaimniekošanu atbildīgajām institūcijām, bet arī ikvienam iedzīvotājam, kurš neizbēgami savas dzīves laikā rada atkritumus. Ņemot vērā atkritumu izcelsmi un īpašības, tie tiek iedalīti trīs galvenos veidos:

- sadzīves atkritumi – virtuves atkritumi, papīrs, kartons, plastmasa, audumi, koks, stikls, dažāda veida iepakojums, metāls, pelni, liulgabarīta atkritumi (piem., mēbeles, gultas, matračī, liela izmēra paklāji u.c.);
- bīstamie atkritumi – sadzīves ķīmija, krāsvielas, elektriskās un elektroniskās ierīces un iekārtas u.c., kas var saturēt bīstamas vielas vai kurām piemīt īpašības, kas klasificējamas kā bīstamas;
- ražošanas atkritumi – radušies ražošanā vai būvniecībā (ēku celtniecības, renovācijas vai nojaukšanas rezultātā – betons, koksne, metāli, rīģipša loksnes, jumta apdares materiāli, t.sk., no azbesta u.c.).

Latvijas teritorija ir sadalīta atkritumu apsaimniekošanas reģionos, kuros katrā darbojas vairāki atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi. Izstrādē esošie MK Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem plāno noteikt piecus atkritumu apsaimniekošanas reģionus valstī. Latgales reģiona teritorija ietilptu Latgales un Vidzemes reģionos. Šobrīd spēkā esošie 2013.gada 25.jūnija MKN 337 Latgales reģiona pašvaldības iekļauj:

- Austrumlatgales (Ciblas, Kārsavas, Ludzas, Rēzeknes, Viļānu, Zilupes novads un Rēzeknes pilsēta),
- Dienvidlatgales (Aglonas, Dagdas, Daugavpils, Ilūkstes, Krāslavas, Līvānu, Preiļu, Riebiņu, Vārkavas novads un Daugavpils pilsēta)
- Malienas (Baltinavas, Balvu, Rugāju, Viļakas novads) atkritumu apsaimniekošanas reģionos, pavisam valstī tādi ir 10.

2021.gadā MK ir apstiprinājis Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.–2028.gadam, kas ir nozīmīgākais dokuments šajā nozarē, un iezīmē gan pašreizējo situāciju un veicamos darbus, gan plānotās investīcijas un atkritumu sistēmas attīstību astoņu gadu periodam. Plāns pēctecīgi turpina līdz 2020.gadam noteiktos rīcībpolitikas virzienus, kā arī nosaka jaunus pasākumus, kuri nepieciešami, lai sasniegtu starptautiskajos un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos noteiktās saistības un mērķus. Plāns sniedz ieguldījumu attīstības virzienos, ko nosaka Eiropas Zaļais kurss²⁸ un rīcības plāns Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu jeb aprītes ekonomikas rīcības plāns²⁹. Plāns izstrādāts, ievērojot NAP ietvertos noteiktos rīcības virzienus, kā arī papildina pasākumus, kas ietverti MK 2020.gada 4.septembrī apstiprinātajā Rīcības plānā pārejai uz aprītes ekonomiku 2020.-

²⁸ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lv

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0098>

2027.gadam³⁰. Rīcības plāns nosaka galvenos septiņus rīcības virzienus un pasākumus aprites ekonomikas ieviešanai:

- pāreja no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu;
- resursu produktivitātes uzlabošana visās tautsaimniecības nozarēs, veicinot pētniecības un inovācijas attīstību;
- priekšnoteikumu veidošana otrreizējai preču izmantošanai;
- pārejas no preču pirkšanas uz pakalpojumiem veicināšana;
- materiālu, procesu un atkritumu pārvaldības uzlabošana prioritārajās nozarēs;
- pašvaldību lomas stiprināšana aprites ekonomikas principu ieviešanā;
- sabiedrības iesaiste, informēšana un izglītošana.

Lielākais izaicinājums visai sabiedrībai būs samazināt atkritumu poligonos noglabāto sadzīves atkritumu daudzumu. Lai to īstenotu, jāpalielina gan dalīto atkritumu vākšana, gan pārstrāde, lai poligonos noglabātu pēc iespējas mazāk atkritumu.

Šobrīd pašvaldībām ir problēmas ar dalīti savākto atkritumu attiecīgu novietošanu, jo pārstrādes iespējas ir nelielas. Sadzīvē rodas arī bīstamie atkritumi, tādēļ pašvaldībām vienlaicīgi ar reformas rezultātā esošiem citiem risinājumiem jautājumiem būs jāvienojas par optimāliem modeļiem, arī saistībā ar atkritumu apsaimniekošanas reģionu reformu un no jauna izstrādājamo reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plānu. Tāpat pašvaldībām jārisina atkritumu apsaimniekošanas samaksas jautājumi, kas skar iedzīvotājus un uzņēmējus, ievērojot principu – piesārņotājs maksā un pārejot uz aprites ekonomiku.

Pāreja uz aprites ekonomiku jāuztver kompleksi. Galvenais ir mainīt ražotāju un patērētāju domāšanas paradigmu, attieksmi pret precēm un pakalpojumiem, veidojot paradumu izmantot tos pēc iespējas ilgāk. pieejas maiņu var īstenot divējādi – ar normatīviem nosakot ierobežojumus un prasības vai arī izglītojot patērētāju, kāpēc jāmaina attieksme pret patēriņu. Lai samazinātu plastmasas radīto vides piesārņojumu, no 2021. gada 5. jūlija visā Eiropas Savienībā, arī Latvijā, būs aizliegts tirgot vienreizlietojamus plastmasas traukus un galda piederumus, izņemot glāzītes. Tāpat tiks ierobežots citu plastmasas izstrādājumu, piemēram, pārtikas iepakojumu, patēriņš.

³⁰ <https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam>

4.8. Vides riski

Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas. Latgales reģionā ir apzinātas 352 piesārņotas un potenciāli piesārņotas vietas, no tām 11 ir piesārņotas. Lielākā daļa piesārņoto vietu – apmēram puse, atrodas pilsētās.

Rūpnieciskā riska objekti.

Naftas un naftas produktu vadi – Augšdaugavas novada Salienas, Vecsalienas, Skrudalienas, Laucesas, Kalkūnes, Sventes un Šēderes pagastos.

Maģistrālie gāzes vadi - Rīga – Daugavpils - Līvānu Turku, Rožupes, Jersikas pagastos un Preiļu novada Rožkalnu pagastā, Augšdaugavas novada Kalupes, Vaboles, Maļinovas un Līksnas pagastos un Daugavpilī

Stratēģiskās (valsts) nozīmes dzelzceļa līnijas, pa kurām tiek pārvadātas arī bīstamās kravas :

1. Zilupe – Krustpils - Jelgava -Tukums II – Ventspils: Ludzas novada Zaļesjes, Briģu, Nirzas, Isnaudas un Cirmas pagastos, Zilupē un Ludzā, Rēzeknes novada Lendžu, Griškānu, Verēmu, Ozolmuižas, Sakstagala, Sokolku, Viļānu un Dekšāres pagastos, Rēzeknē un Viļānos, Preiļu novada Siļukalna pagastā, Varakļānu novada Varakļānu pagastā,
2. Indra – Daugavpils – Krustpils – Rīga: Krāslavas novada Indras, Kalniešu, Skaistas, Krāslavas, Kombuļu, Ūdrīšu un Izvaltas pagastos, Daugavpilī, Augšdaugavas novada Biķernieku, Naujenes, Līksnas, Vaboles, Kalupes un Nīcgales pagastos, Līvānu novada Jersikas un Turku pagastos un Līvānos,
3. Kārsava - Rēzekne – Daugavpils – Kurcums: Ludzas novada Malnavas, Salnavas un Mežvidu pagastos un Kārsavā, Rēzeknes novada Bērzgales, Ilzeskalna, Verēmu, Ozolmuižas, Ozolaines, Lūznavas, Silmalas, Maltas un Feimaņu pagastos, Rēzeknē, Preiļu novada Rušonas un Pelēču pagastos, Augšdaugavas novada Višķu, Dubnas, Maļinovas, Naujenes, Līksnas, Kalkūnes, Laucesas, Dmenes un Medumu pagastos, Daugavpilī.

Reģionā pašlaik darbojas vairāki uzņēmumi, uz kuriem attiecas 2006. gada 5.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.131 “Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi” prasība izstrādāt rūpniecisko avāriju novēršanas programmu:

1. SIA “East West Transit”, Rēzeknes naftas bāze, Komunālā iela 6, Rēzekne,
2. SIA “LDZ ritošā sastāva serviss”, Daugavpils lokomotīvu remonta centrs , 2.Preču iela 30, Daugavpils,
3. SIA "KAYDEN", Spaļu iela 2, Daugavpils,
4. SIA “Baltic Agro” Daugavpils servisa centrs, “Dzirnavnieks”, Stropi, Naujenes pagasts, Augšdaugavas novads),
5. SIA “Linās Agro” Graudu centrs, Noliktavu iela 14, Rēzekne.

Naftas bāzēs notiek saimnieciskā darbība ar naftas produktiem, Lokomotīvu remonta centra Daugavpils ražotnē ar naftas produktiem un citām viegli uzliesmojošām vielām un maisījumiem.

Savukārt četriem uzņēmumiem, saskaņā ar iepriekšminēto Ministru kabineta noteikumu 15. punkta prasībām, ir jāizstrādā drošības pārskats un civilās aizsardzības plāns:

1. Daugavpils naftas bāze, Jelgavas iela 2a, Daugavpils,
2. SIA “LatRosTrans”, LRDS “Ilūkste”, Pašulienes ciems, Šēderes pag., Augšdaugavas novads,
3. SIA “Latvijas propāna gāze”, Latgales reģiona pārvalde, Jelgavas iela 2, Daugavpils,
4. SIA “INTERGaz”, sašķidrinātās gāzes termināls, Vaļņu iela 30, Daugavpils.

VVD portālā <https://registri.vvd.gov.lv/piesarnojoso-darbibu-vietu-karte/> pieejama informācija (kartes un apraksti) par vietām, kurā notiek saimnieciskas piesārņojošas darbības, kurām saņemtas A, B, C vai SEG atļaujas.

Nacionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības transporta risku teritorijas ir:

1. Autoceļš A6 Rīga – Daugavpils -Krāslava- Latvijas-Baltkrievijas robeža (Pāternieki);
2. Autoceļš A12 Jēkabpils- Rēzekne- Ludza – Latvijas-Krievijas robeža (Terehova);
3. Autoceļš A13 Latvijas-Krievijas robeža (Grebņeva) - Rēzekne - Daugavpils – Latvijas-Lietuvas robeža (Medumi);
4. Autoceļš A14 Daugavpils apvedceļš;
5. Autoceļš A15 Rēzeknes apvedceļš.

Applūstošās teritorijas

Ledus iešanas periodā Daugavā no Daugavpils līdz Aizkrauklei, var rasties ledus sastrēgumi, kuru rezultātā applūst pieguļošās platības. Paaugstināta applūšanas riska teritorijas ir arī teritorijas ap Lubāna ezeru, kas ietver arī Rēzeknes lejtecies platības. Applūstošās teritorijas un plūdu riska teritorijas tiek noteiktas un parādītas vietējo pašvaldību plānojumos.

ES fondu 2021-2027 plānošanas periodā Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni ir integrēti vienā dokumentā ar Plūdu riska pārvaldības plāniem. Tas nodrošinās sasakņotu pieeju ūdens resursu pārvaldībai³¹.

Upju baseinu apsaimniekošanas plānu nākamajam periodam un to SIVN izstrāde notiek paralēli ar šī Pārskata sagatavošanu.

³¹ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba>

4.9. Iespējamās izmaiņas, ja Programma netiktu īstenota

Latgales reģiona plānošanas Programma ir reģionāla līmeņa attīstības plānošanas dokuments, kas nosaka attīstības virzienus un prioritātes ilgtermiņa mērķu sasniegšanai.

Ja Programma netiktu īstenota, reģionā nenotiktu mērķtiecīga LIAS 2030 un NAP 2027 ieviešana, reģionam netiktu piesaistītas investīcijas, kuru nepieciešamība ir apzināta attīstības plānošanas dokumenta izstrādes laikā.

Ja plānošanas dokuments netiks ieviests, tiks kavēta reģiona ekonomiskā attīstība, tās iekšējās plānotās struktūras (pakalpojumu centru tīkla) izveide, transporta infrastruktūras attīstība, inovāciju, jaunu tehnoloģiju attīstība un ražotņu, ar to saistīto darba vietu izveide, kā arī palēnināsies pāreja uz klimatneitralitāti.

Bez tam, tas sekmētu dabas teritoriju, tostarp īpaši aizsargājamo dabas teritoriju bioloģiskās vērtības mazināšanos, kas jau tagad ir atzīmēta kā vides problēma reģionā. Tūrisma infrastruktūras izveides trūkums, atsevišķos gadījumos veicinātu ezeru ekoloģiskā stāvokļa pasliktināšanos, kas ir novēršama, mērķtiecīgi organizējot apmeklētāju plūsmas un labiekārtojot vidi, atbilstoši vides aizsardzības prasībām, nodrošinot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu un organizējot atkritumu savākšanu.

Tātad, vērtējot sagaidāmo ietekmi uz vidi situācijā, ja Programma netiek īstenota, var izdalīt šādus galvenos aspektus: ierobežotas iespējas ekonomiskajai attīstībai, transporta un tūrisma infrastruktūras izveidei, kā arī dabas teritoriju bioloģiskās vērtības mazināšanās un atsevišķu ezeru ekoloģiskā stāvokļa turpmāku pasliktināšanos.

5. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi

Izvērtējot Programmas saturu, šajā nodaļā apskatīti tie vides aizsardzības jomā noteiktie mērķi, kuri attiecas uz konkrētā attīstības plānošanas dokumenta saturu, tostarp arī ilgtspējīgu attīstību.

Vides aizsardzības jomā pastāv valstu starptautiskie mērķi, kuri definēti noslēgtajās starpvalstu konvencijās un līgumos. Kaut gan šīs konvencijas tiešā veidā neattiecas uz attīstības plānošanu reģionālajā līmenī, tomēr tās ir saistošas Latvijai kopumā, un plānošanas dokumentos paredzētie pasākumi nedrīkst būt pretrunā ar konvencijās noteiktajiem mērķiem un pamatprincipiem.

5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Parīzes klimata nolīgums³² ir pirmā vispārējā juridiski saistošā pasaules mēroga vienošanās klimata jomā. To parakstīja 2016.gada 22.aprīlī, un ES to ratificēja 2016.gada 5.oktobrī. Parīzes nolīgums ir starpvalstu līgums, kura mērķis ir stiprināt globālo rīcību klimata pārmaiņu novēršanai. Parīzes nolīgums ir ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Līgumslēdzēju Pušu konferences 21. sesijā Parīzē, Francijā 2015. gada 12. decembrī (COP21) apstiprināts starptautisks līgums, kura mērķis ir stiprināt globālo rīcību klimata pārmaiņu novēršanai un:

- 1) noturēt globālo sasilšanu būtiski zem 2° C robežām, salīdzinot ar pirms industriālo līmeni, un censties ierobežot temperatūras pieaugumu 1.5° C robežās, jo tas būtiski samazinās klimata pārmaiņu izraisītos riskus un ietekmes;
- 2) uzlabot pielāgošanos klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un sekmēt noturīgumu pret klimata pārmaiņām;
- 3) sekmēt investīciju novirzi saskaņā ar oglekļa mazietilpīgu un pret klimata pārmaiņām noturīgu attīstību.

Parīzes nolīgums tiek uzskatīts par līdz šim nozīmīgāko starptautisko vienošanos klimata pārmaiņu ierobežošanai. Tas ar 195 valstu vienbalsīgu lēmumu tika apstiprināts Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām dalībvalstu sanāksmes ietvaros. Papildus emisiju samazināšanas mērķiem, Parīzes nolīgums nosaka mērķus arī saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām un investīciju novirzi oglekļa mazietilpīgā attīstībā periodā pēc 2020.gada.

Latvijas pienākumi Parīzes nolīguma ratifikācijas gadījumā būs īstenot saistības, ko paredz ES dalībvalstu kopīgā apņemšanās līdz 2030.gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par vismaz 40% salīdzinājumā ar 1990.gadu. Tas nepieciešams, lai noturētu globālās temperatūras pieaugumu būtiski zem 2 °C salīdzinot ar pirmsrūpniecības laikmeta vidējo temperatūru.

³² <https://eur-lex.europa.eu/content/paris-agreement/paris-agreement.html?locale=lv>

ES **Septītā Vides rīcības programma 2020.gadam** izvirza mērķus par cilvēku un sabiedrības aizsargātību no vides piesārņojuma un risku mazināšanu, resursu efektīvu, zaļu un konkurētspējīgu mazoglekļa ekonomiku, dabas kapitāla saglabāšanu, labklājīgu dzīvi ar pieejamajiem planētas resursiem:

- Aizsargāt, saglabāt un uzlabot Savienības dabas kapitālu
- Pārvērst ES par resursu efektīvu, zaļu un konkurētspējīgu mazoglekļa ekonomiku
- Pasargāt Savienības iedzīvotājus no ar vidi saistītajiem riskiem veselībai un labklājībai

Programma nosaka četrus ieviešanas pamatprincipus:

- Labāka normatīvo aktu ieviešana
- Labāka informācija, uzlabojot zinātnisko pamatu
- Vairāk un gudrākas investīcijas atkritumu apsaimniekošanā un klimata politikā
- Pilnīga vides politikas integrēšana citās jomās

Tāpat svarīgi ir politikas veidošanas un ieviešanas principi – prioritāro problēmu noteikšanā, to risinājumu meklēšanai un līdzekļu veidošanai: Vides un tautsaimniecības līdzsvara saglabāšana; Piesārņojuma novēršana jau tā rašanās avotā; Individuālās atbildības princips; Vides aizsardzības pasākumiem jābūt vēsturiskā pieredzē sakņotiem, nacionāli pieņemamiem un lokāli ieviešamiem

Nozīmīgākie starptautiskie ilgtspējīgas attīstības mērķi un principi noteikti **Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Riodežaneiro konferencē „Par vidi un attīstību”**, kas notika 1992.gadā. Konferencē tika parakstīta deklarācija “Par vidi un attīstību”. Kopš šīs konferences ilgtspējīga attīstība tiek skaidrota kā “attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai”.

Šīs konferences ietvaros tika akceptēts Rīcības plāns 21. gadsimtam (**Agenda 21**), parakstītas ANO Vispārējās konvencijas “Par bioloģisko daudzveidību” un “Par klimata pārmaiņām”, un parakstīta Rio Deklarācija “Par vidi un attīstību”. Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija (1992.g.). Šīs konvencijas uzdevumi, kas veicami saskaņā ar tajā ietvertajiem atbilstošajiem nosacījumiem, ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām, gan pienācīgu finansēšanu.

Ilgtermiņš patēriņš ir atslēga ilgtermiņš attīstības rīcības plānam “Agenda 21”, ko 1992. gadā Riodežaneiro pieņēma ANO konferencē “Par vidi un attīstību” (UNCED). 2012. gada ANO konferences “Par ilgtermiņš attīstību” (Rio+20) mērķis ir vienoties par globālu satvaru ilgtermiņš patēriņa un ražošanas programmām. Daudz iniciatīvu un pasākumu tiek veikts arī valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, piemēram, reģionālo ilgtermiņš attīstības stratēģiju ietvaros, kas ir daļa no “Agenda 21” norisēm. Ilgtermiņš patēriņš ir kopīga problēma, par kuru atbildība ir jāuzņemas visām iesaistītajām personām, tostarp valsts iestādēm, uzņēmumiem un patērētājiem.

ANO Eiropas Ekonomikas komisijas konvencija „Par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” jeb **Orhūsas Konvencija** ir daudzpusējs starptautisks nolīgums starptautiskajās vides tiesībās. Orhūsas konvencija noteic sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu sadarbību ar vidi saistītos jautājumos – tiesības piekļuvei tiesu iestādēm, tiesības pieprasīt un saņemt vides informāciju un tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā ar vidi saistītajos jautājumos jeb sasaista vides tiesības ar cilvēka tiesībām. Konvenciju pieņem un paraksta konferencē 1998.gada 25.jūnijā Orhūsā, Dānijā.

Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi. **Ramsāres konvencija** (1971). Šīs konvencijas izpratnē mitrāji ir platības ar purviem, dumbrājiem vai ūdeņiem, kuri var būt dabiski veidojušies vai mākslīgi, kā arī var būt nemainīgi (pastāvīgi) vai īslaicīgi. Konvencijas izpratnē ūdensputni ir putni, kuri ekoloģiski ir atkarīgi no mitrājiem, tāpēc nepieciešama to aizsardzība. Latvijā ratificēta 1995.gadā. Latvija ir apstiprinājusi starptautiskas nozīmes Latvijas mitrāju sarakstu, no kuriem Lubānas mitrāju komplekss un Teiču un Pelečāres purvi (reģionā – Pelečāres purvi) atrodas Latgales plānošanas reģiona teritorijā. Mitrāju aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā tiek veikta atbilstoši LR likuma “Par īpaši aizsargājamām teritorijām” un saistībā ar to izdoto normatīvo aktu nosacījumiem.

Konvencijas **par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību**. Helsinku konvencijas (1974, 1992). Šīs konvencijas attiecas uz jūras vides un Baltijas jūras areālu aizsardzību, kas aptver ūdenstilpni un jūras dibenu, ietverot tajā dzīvojošos resursus un citas jūras dzīvības formas.

Konvencija **par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**. Bernes konvencija (1979). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

1979. gada Ženēvas Konvencija **par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos**. Konvencijas mērķis ir aizsargāt cilvēku un viņa apkārtējo vidi no gaisa piesārņošanas un censties ierobežot un, ciktāl tas iespējams, pakāpeniski samazināt un novērst gaisa piesārņošanu, arī robežšķērsojošo piesārņošanu lielos attālumos.

Vīnes Konvencija par ozona slāņa aizsardzību (1985). Tās uzdevums ir aizsargāt cilvēka veselību un vidi pret nelabvēlīgu ietekmi, kura ir vai varētu rasties tādas cilvēka darbības rezultātā, kura izmaina vai varētu izmainīt ozona slāni.

Bāzeles konvencija **par bīstamo atkritumu, ieskaitot ķīmikālijas, pārrobežu kustību un to iznīcināšanu starptautiskajās tirdzniecības procedūrās**, ieskaitot Londonas vadlīnijas par informācijas apmaiņu attiecībā uz ķīmikālijām starptautiskajā tirdzniecībā noslēgta 1989. gadā. Tā regulē valstu tiesības aizliegt bīstamo atkritumu importu un eksportu, kā arī pasākumus bīstamo atkritumu rašanās iespējas samazināšanai līdz minimumam, lai nenotiktu piesārņojums ar bīstamiem atkritumiem.

Latgales plānošanas reģions ir bagāts ar dabas resursiem, bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgām vietām, tas robežojas ar Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu, tādēļ iepriekšminēto ANO politikas dokumentu prioritātes un pamatnostādnes attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību, bioloģisko daudzveidību, darbībām ar dabas resursiem pārrobežu kontekstā ir aktuāli, plānojot reģiona attīstību.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992.g.) par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (**Biotopu direktīva**). Šīs Direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas floru un faunu dalībvalstu teritorijā.

Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo Direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu un atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas floras un faunas sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir nozīmīgas Eiropas Savienībā. No 198 biotopiem, kuri atzīti par apdraudētiem Eiropā, 58 ir sastopami arī Latvijā. Šī mērķa realizēšanai tiek izveidots vienots Eiropas ekoloģiskais tīkls *NATURA 2000*, kas nodrošina Eiropai nozīmīgu dabisko dzīvotņu veidu saglabāšanu un atjaunošanu tās dabiskās izplatības areālā. *NATURA 2000* tīkls ietver īpaši aizsargājamās teritorijas, ko dalībvalstis ir noteikušas, ievērojot Eiropas Padomes Direktīvu 79/409 (1979.) **par savvaļas putnu aizsardzību**. Tā kā vairākām Eiropā apdraudētām putnu sugām Latvijas populācijas veido ievērojumu daļu no kopējā indivīdu skaita, kā arī Latviju šķērso nozīmīgi putnu migrācijas ceļi, tad šīs direktīvas prasību ieviešana Latvijai kā Eiropas Savienības dalībvalstij ir ļoti nozīmīga. Latgales plāno sāns reģionā ir 73 *NATURA 2000* teritorijas, tādēļ, plānojot reģiona attīstību no vienas puses ir svarīgi iesaistīt šīs teritorijas reģionā attīstībā (tūrisma un vides izglītības piedāvājumus), bet vienlaikus ir jānodrošina dabisko dzīvotņu putnu ligzdošanas vietu saudzēšanu vai, ja nepieciešams, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu, apstākļu uzlabošanu.

Eiropas Kopienas Direktīva 2000/60/EC (2000.) nosaka Kopienas pasākumu ietvaru ūdens politikas jomā (**Ūdens struktūrdirektīva**). Tās mērķis ir izveidot Kopienas pasākumu ietvaru vienotai iekšzemes virszemes ūdeņu, pārejas ūdeņu, piekrastes ūdeņu un pazemes ūdeņu aizsardzībai, lai novērstu un mazinātu ūdeņu piesārņošanu, veicinātu ilgtspējīgu ūdens izmantošanu, aizsargātu ūdens vidi, uzlabotu ūdens ekosistēmu stāvokli un mazinātu plūdu un sausumu ietekmi. Direktīvā virszemes ūdeņu aizsardzībai noteikts mērķis sasniegt labu ekoloģisko stāvokli, pazemes ūdeņiem – labu ķīmisko un kvantitatīvo stāvokli. Latvijā Ūdens struktūrdirektīvas prasības reglamentē LR “Ūdens apsaimniekošanas likums”. Saskaņā ar šo likumu (2009. gadā) ir izstrādāti upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni, kuros ir novērtēts virszemes un pazemes ūdensobjektu stāvoklis, noteikti to ekoloģiskās kvalitātes mērķi un izstrādāts programmas to sasniegšanai. Latgales plānošanas reģions izvietoja Daugavas baseina apgabalā, kas ietver arī Veļikajas sateces baseinu Latvijas teritorijā. saskaņā ar kuru ir veikta integrētu

upju baseinu apgabalu (Jūrmalas pilsētai aktuāli – Lielupes apgabals) apsaimniekošanas plānu izstrāde, kas ir jāņem vērā teritorijas plānojumos.

Eiropas Padomes Direktīva 1975/442/EEK (1975.) **par atkritumiem** un Eiropas Padomes Direktīva 1991/689/EEC **par bīstamajiem atkritumiem**. Latvijā šīs Direktīvas pārņem Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003. – 2012.gadam, kas paredz valstī veidot reģionālus sadzīves atkritumu poligonus un uzstādīt atbilstošas atkritumu apstrādes iekārtas, bet esošo, normatīviem neatbilstošo izgāztuvju slēgšanu un rekultivēšanu.

Eiropas Ainavu konvencijas (2000.) mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, apsaimniekošanu un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija atzīst ainavas kā svarīgu cilvēku dzīves kvalitātes daļu jebkurā vietā – pilsētās un laukos. Ņemot vērā pārmaiņas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, rūpnieciskās ražošanas un minerālu ieguves paņēmienos, kā arī reģionālajā un pilsētu plānošanā, transportā, infrastruktūrā, tūrismā un atpūtā, notiek ainavu pārveidošanās. Lai saglabātu ainavu nozīmīgo loma kultūras, ekoloģijas, vides un sociālajā jomā, kā arī ainavas kā saimnieciskajai darbībai labvēlīgu resursu, konvencija uzsver ainavu aizsardzības, apsaimniekošanas un plānošanas nepieciešamību.

5.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi

2019.gadā MK apstiprināja informatīvo ziņojumu **“Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam”**. Starptautiskās politikas kontekstā šī stratēģija izstrādāta, lai veicinātu:

- SEG emisiju samazināšanas saistību izpildi saskaņā ar Parīzes nolīgumu izmaksu ziņā efektīvā veidā;
- pārraudzību attiecībā uz faktisko un prognozēto progresu SEG emisiju³³ samazināšanai.

Stratēģijas izstrāde nepieciešama arī tādēļ, ka Latvijas nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumentos nav izstrādāti oglekļa mazietilpīgas attīstības (OMA) virzieni, kā arī trūkst vienotas rīcībpolitikas SEG emisiju ierobežošanai. OMA ir ilgtspējīga³⁴ ekonomiskā, vides un sociālā attīstība, kas balstīta gan uz zemām antropogēnām (cilvēku darbības radītām) siltumnīcefekta gāzu emisijām un augstu oglekļa dioksīda piesaistes³⁵

³³ Siltumnīcefekta gāzes (SEG) ir oglekļa dioksīds (CO₂), metāns (CH₄), slāpekļa oksīds (N₂O), fluorogļūdeņraži (HFC), perfluorogļūdeņraži (PFC), slāpekļa trifluorīds (NF₃) un sēra heksafluorīds (SF₆). Nozīmīgākās SEG ir CO₂, CH₄ un N₂O.

³⁴ Ilgtspējīgas attīstības jēdziens definēts Apvienoto Nāciju Organizācijas Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojumā “Mūsu kopējā nākotne” (saukts arī par Bruntlandes komisijas ziņojumu, 1987) un starptautiski plaši tiek lietots kopš 1992. gada ANO konferences Riodežaneiro “Vide un attīstība”. Ilgtspējīga attīstība tiek skaidrota kā “attīstība, kas nodrošina šodienas vāja dzībe apmierināšanu, neradot draudus nākamajai paaudzei vajadzību apmierināšanai”. Ilgtspējīgu attīstību raksturo trīs savstarpēji saistītas dimensijas: vides, ekonomiskā, sociālā. Tas nozīmē, ka stingras vides aizsardzības un klimata noturības prasības un augsti ekonomiskie rādītāji nav pretrunā, ka ekonomiskā augšupeja nedrīkst degradēt vidi un vienlaikus tiek nodrošināta augsta dzīves kvalitāte.

³⁵ Oglekļa dioksīda (CO₂) piesaiste nozīmē procesu, kad fotosintēzes rezultātā no neorganiskajiem savienojumiem oglekļa dioksīda un ūdens, izmantojot gaismas enerģiju, tiek sintezētas organiskās vielas, kā arī skābeklis.

līmeni, gan noturību pret klimata pārmaiņām, to radīto risku mazināšanu un klimata pārmaiņu radīto ieguvumu izmantošanu

Stratēģijas virsmērķis: Latvijas klimatneitralitāte 2050.gadā.

Tā kā OMA īstenošanas galamērķis ir Latvijas klimatneitralitātes sasniegšana, būtiski ir ne tikai samazināt SEG emisijas, bet arī paaugstināt CO₂ piesaisti.

Lai palīdzētu Latvijas iedzīvotājiem un tautsaimniecībai labāk pielāgoties jau notiekošajām klimata pārmaiņām un tādējādi mazinātu klimata pārmaiņu radītos zaudējumus, 2019.gada 17.jūlijā Ministru kabinets ir apstiprinājis **Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030.gadam.**

Plāns paredz ieviest vairāk nekā 80 pielāgošanās pasākumu, kas aptver gan cilvēku dzīvības, veselības un labklājības pasargāšanu no klimata pārmaiņu nelabvēlīgās ietekmes, gan tautsaimniecības spējas pielāgoties veicināšana. Uzsvērtā arī nepieciešamība nodrošināt zinātniski pamatotu informāciju, tai skaitā, monitoringu un prognozes, lai veicinātu pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu.

Plāna izstrādes pamatā ir Latvijas līdzšinējo klimata pārmaiņu analīze un klimata pārmaiņu scenāriji periodam līdz 2100.gadam, kā arī Latvijā veiktie klimata pārmaiņu ietekmju un risku izvērtējumi sešās jomās: būvniecībā un infrastruktūras plānošanā; civilajā aizsardzībā un katastrofas pārvaldīšanā; veselībā un labklājībā; bioloģiskajā daudzveidībā un ekosistēmu pakalpojumos; lauksaimniecībā un mežsaimniecībā; tūrismā un ainavu plānošanā.

Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plāna sasniegšanai ir izvirzīti pieci stratēģiskie mērķi:

Nr.p.k.	Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāna laika posmam līdz 2030.gadam stratēģiskais mērķis	Programmas stratēģiskais virziens, kurā iekļauti pasākumi mērķa sasniegšanai
1.	Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgās ietekmes	Gudra pārvaldība Prasmes
2.	Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas	Efektīvi uzņēmumi Gudra pārvaldība
3.	Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem	Savienojumi Efektīvi uzņēmumi Gudra pārvaldība
4.	Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas, un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām – mazināta	Gudra pārvaldība Prasmes

5.	Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu	Prasmes Gudra pārvaldība Efektīvi uzņēmumi
----	---	--

Plāna īstenošanā nepieciešama plaša institūciju un arī sabiedrības iesaiste un sadarbība. Plāna ieviešanas pasākumus un uzdevumus plānots īstenot, izmantojot gan valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, gan piesaistot ES un citu avotu finanšu līdzekļus, kā arī privāto kapitālu. Tāpat ikvienam projekta īstenošanai ar publiskā finansējuma palīdzību jāievēro minētajā plānā noteiktās prasības, lai veicinātu mērķu sasniegšanu. Īstenojot Programmas aktivitātes, jāievēro šī plāna noteiktās rīcības.

Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. (VPP) Galvenais vides politikas plānošanas dokuments. MK apstiprināja 2014.gada 26.martā ar MK rīkojumu Nr. 130. Virsmērķis: nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, ➤īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, ➤saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, ➤nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu ➤un sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. Ietver gan situācijas raksturojumu, gan prioritāro problēmu, gan sasniedzamo mērķu un turpmāko rīcību uzskaitījumu. Dokuments pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4711>

Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2016.-2021.gadam un Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu plūdu riska pārvaldības plāni 2016.-2021.gadam

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-2020.gadam (<http://polsis.mk.gov.lv/documents/4276>) ietver stratēģiju apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu samazināšanai un atkritumu rašanās novēršanas valsts programmu, kā arī iepakojuma apsaimniekošanas daļu.

Izstrādē ir Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.- 2028.gadam (projekts pieejams: <https://www.varam.gov.lv/lv/attistibas-planosanas-dokumentu-projekti>).

Projektā uzsvērtā atkritumu apsaimniekošana un resursefektivitāte kā viena no Latvijas politikas prioritātēm, izmantojot principu: no optimālās izvēles – **Rašanās novēršana** (ietver arī samazināšanu, atkārtotu izmantošanu, materiāla reģenerāciju, enerģijas ieguvu) līdz vismazāk ieteicamajai izvēlei – **Apglabāšanai**.

Gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas rīcības plāns 2020. - 2030.gadam. Rīcības plāns izstrādāts, lai samazinātu gaisa piesārņojuma radīto negatīvo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību, kā arī panākt gaisa kvalitātes uzlabošanu Latvijā, t.i., samazināt slāpekļa un sēra oksīdu, daļiņu PM2,5, kā arī nemetāna gaistošo organisko savienojumu un amonjaka emisijas.

Visos politikas plānošanas dokumentos (gan starptautiskajos, gan nacionālajos), galvenā uzmanība pievērsta pārejai uz aprītes ekonomiku. Ja lineārās ekonomikas

modelis ir – *Paņem Izgatavo Patērē Izmet*, tad aprites ekonomikas modelis – *Izgatavo Patērē Atgriez* (*sagatavo atkārtotai izmantošanai – salabo, pārtaisi, pārstrādā*) un *Lieto*.

Aprites ekonomikas būtība ir maksimāli lietderīgi (efektīvi) izmantot resursus ražošanā un sadzīvē, panākot, ka produkti, materiāli un dabas resursi saglabājas ekonomiskajā aprītē pēc iespējas ilgāk, tādējādi samazinot radīto atkritumu apjomu

Lai veicinātu šādas domāšanas kā dzīvesveida ieviešanu ieteicams popularizēt un izmantot šādus instrumentus un pieejas:

- Zaļais publiskais iepirkums
- Industriālā simbioze
- Eko-dizains un ekomarķējums
- Atkārtota izmantošana, labošana
- Motivējoša nodokļu politika
- Sabiedrības domāšanas paradigmas maiņa

Industriālā simbioze – ir divu vai vairāku ražošanas uzņēmumu/rūpnīcu sadarbība, kuras rezultātā viena uzņēmuma atkritumi un/vai blakusprodukti kļūst par otra uzņēmuma izejmateriāliem. Industriālo simbiozi var definēt kā materiālu vai atkritumu plūsmu apmaiņu starp uzņēmumiem, kad viena uzņēmuma atkritumi kļūst par cita uzņēmuma izejvielām. Var tikt tirgoti dažādi produkti, piemēram, tvaiks, pelni, gāze, siltums, dūņas un citi, kurus fiziski var transportēt no viena uzņēmuma citam.

Ieguvumi šādas domāšanas maiņas rezultātā:

- Vides stāvokļa uzlabošana
 - Resursu efektivitātes paaugstināšana
 - Vietējo darba vietu radīšana

Vides politikas pamatnostādņu projekts 2021.-2027.gadam ir plānots kā “jumta” politikas plānošanas dokuments visām politikām vides jomā, parādot vides svarīgākos resursus, galvenos ietekmējošos faktorus un slodzes, kas rada piesārņojumu, risku sabiedrībai un dabai, kā arī resursu neilgtspējīgu patēriņu. Galvenie vides politikas mērķi, kas izvirzīti:

- 1) Samazināt riskus (klimata pārmaiņu, piesārņojuma, katastrofu) cilvēku dzīves videi, veselībai un labklājībai;
- 2) Samazināt piesārņojumu vidē (ūdenī, gaisā, augsnē, dabā), nodrošinot labu vides stāvokli un dabas kapitāla saglabāšanu;
- 3) Nodrošināt ilgtspējīgu resursu patēriņu;
- 4) Nodrošināt ar citiem sektoriem saskaņotu vides rīcībpolitiku un vides pamatprincipu iekļaušanu sektoru politikās.

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam³⁶ ir politikas plānošanas dokuments, ar kuru tiek noteikti Latvijas mērķi un to izpildes pasākumi šādās nozarēs vai darbībās:

- siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums un oglekļa dioksīda piesaistes palielinājums,
- atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielinājums,
- energoefektivitātes uzlabošana,
- enerģētiskās drošības nodrošināšana,
- enerģijas tirgu infrastruktūras uzturēšana un uzlabošana,
- inovāciju, pētniecības un konkurētspējas uzlabošana.

Nacionālie mērķi 2030.gadam, kuriem pakārtotas arī Latgales reģiona Programmas prioritātes un rīcības:

Samazināt Latvijas siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu darbībās, kas nav lielā enerģētika un rūpniecība, salīdzinot ar 2005. gadu
Nodrošināt vismaz 3,1 milj. tonnu CO2 piesaistes attiecīgajās zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības
Nodrošināt vismaz 50% atjaunojamās enerģijas īpatsvaru Latvijas enerģijas galapatēriņā
Nodrošināt vismaz 7% atjaunojamās enerģijas (modernās biodegvielas, elektrība) īpatsvaru Latvijas transporta enerģijas galapatēriņā
Nodrošināt vismaz 3,5% moderno biodegvielu īpatsvaru Latvijas transporta enerģijas galapatēriņā
Nodrošināt primārās enerģijas patēriņa samazinājumu līdz 47,22 TWh
Katru gadu nodrošināt vismaz 0,372 TWh jaunus enerģijas ietaupījumus, lai sasniegtu vismaz 20,47 TWh kopējo enerģijas ietaupījumu 2021.-2030.g. periodā
Aktivizēt ēku atjaunošanu, 10 gadu laikā renovēt vismaz 500 tūkst.m2 tiešās pārvaldības ēku un samazināt siltumenerģijas patēriņu ēkās līdz 100 kWh/m2/gadā
Samazināt importa īpatsvaru iekšzemes enerģijas patēriņā līdz 30-40% un nodrošināt, ka imports no trešajām valstīm nav vairāk par 14,1 TWh
Pilnībā sasaistīt elektroenerģijas infrastruktūru ar Eiropas kontinentālo tīklu un nodrošināt starpsavienojuma līmeni vismaz 60%
Samazināt enerģētiskās nabadzības līmeni
Nodrošināt pētniecībai un inovācijām finansējumu vismaz 3% no IKP un publiskā finansējuma ieguldījumus enerģētikas un klimata mērķu sasniegšanai vismaz 25%

Plāna mērķu sasniegšanai noteikti šādi rīcības virzieni:

1. Ēku energoefektivitātes uzlabošana;
2. Energoefektivitātes uzlabošana un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana siltumapgādē un aukstumapgādē un rūpniecībā;

³⁶ <https://likumi.lv/ta/id/312423-par-latvijas-nacionalo-energetikas-un-klimata-planu-20212030-gadam>

3. Ne-emisiju tehnoloģiju izmantošanas veicināšana elektroenerģijās ražošanā;
4. Ekonomiski pamatotas enerģijas pašražošanas un pašpatēriņa veicināšana;
5. Energoefektivitātes uzlabošana, alternatīvo degvielu un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana transportā;
6. Enerģētiskā drošība, enerģētiskās atkarības mazināšana, pilnīga enerģijas tirgu integrācija un infrastruktūras modernizācija;
7. Atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas efektivitātes uzlabošana un SEG emisiju samazināšana
8. Resursu efektīva izmantošana un SEG emisiju samazināšana lauksaimniecībā;
9. Ilgtspējīga resursu izmantošana un SEG emisiju samazināšana un CO2 piesaistes palielināšana zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā;
10. Fluorēto siltumnīcefekta gāzu (F-gāzu) izmantošanas samazināšanas veicināšana;
11. Nodokļu sistēmas "zaļināšana" un draudzīguma pievilcīguma energoefektivitātei un AER tehnoloģijām uzlabošana;
12. Sabiedrības informēšana, izglītošana un izpratnes veicināšana.

Plānā iekļautie pasākumi un tajā noteiktie principi tiek balstīti uz Līgumā par ES darbību noteiktā principa "piesārņotājs maksā" pilnīgu ieviešanu un īstenošanu. "Piesārņotājs maksā" princips nozīmē praksi, ka tiem, kas rada piesārņojumu, ir arī jāsedz tā apsaimniekošanas izmaksas, lai novērstu kaitējumu cilvēku veselībai vai videi. Piesārņojumu vislielākajā mērā rada galapatērētājs, jo patēriņa pieprasījuma apmierināšana veicina piedāvājuma ražošanu, kas savukārt rada piesārņojumu. Līdz ar to patērētājiem arī ir jābūt atbildīgiem par piesārņojuma administrēšanas - ierobežošanas, mazināšana un kaitējuma cilvēka veselībai vai videi novēršana, izmaksām. Tomēr patērētājiem ir arī jābūt tiesīgiem saņemt precīzu informāciju par ar piesārņojuma administrēšanu saistītām izmaksām. Tādējādi "piesārņotājs maksā" princips nozīmē, ka ikviens resursu, t.sk. enerģijas, patērētājs un ražotājs, neatkarīgi no tā juridiskā statusa, sociālā stāvokļa, ir atbildīgs par jebkura veida emisijām vai piesārņojumu, kas radies patērējot konkrēto resursu vai no šī resursa ražojot produktu pašpatēriņam vai realizācijai citiem patērētājiem, kā arī ir tiesīgs zināt, kādā veidā minētās administrēšanas izmaksas tiek piemērotas un izlietotas.

6. Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

Sadaļā sniegts pasākumu un aktivitāšu īstenošanas būtiskās ietekmes vērtējums uz SIVN procesā identificētajiem būtiskās ietekmes aspektiem - vides kvalitātes saglabāšana un uzlabošana, dabas teritoriju attīstība rekreācijas un tūrisma vajadzībām, izvērtējot vidēja termiņa mērķus, prioritātes, apakšprioritātes un rīcības un pasākumus, kuri ietverti Programmā, to iespējamās ietekmes, salīdzinot ar esošo situāciju, vides aizsardzības mērķiem un normatīvo aktu prasībām. Ietekmju aprakstā sniegts ietekmju novērtējums, norādot pozitīvās, negatīvās, neitrālās, tiešās, netiešās, vidēja termiņa, ilgtermiņa un īstermiņa ietekmes.

Būtisko ietekmju vērtējums ir sagatavots atbilstoši Programmas detalizācijas pakāpei. Dokumenta detalizācijas pakāpe neļauj novērtēt ietekmes kvantitatīvi, jo Programma neietver detalizētu informāciju par plānotajiem projektiem un par vides aspektiem nav paredzēts ietvert kvantitatīvus rezultātu rādītājus. Faktiskās ietekmes vidē veidosies, realizējot konkrētus investīciju projektus pašvaldībās, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk, līdz ar to ir iespējams, ka Programmas ieviešanas laikā var veidoties jaunas būtiskas ietekmes uz vidi. Taču kopumā sagaidāms, ka tās būs lokālas – pašvaldību līmenī - ietekmes projektu realizācijas vietās un tās attieksies uz šajā vides pārskatā identificētajiem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem.

6.1. Rīcības plāna 2021.-2027.gadam ietekmes uz vidi izvērtējums

Pasākumi, aktivitātes	Iznākuma (output) rezultatīvie rādītāji	Ietekmes uz vidi vērtējums, ieteikumi negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai
RV. 1. PRASMES		
PR 1.1. EKSELENCE		
APR.1.1.1. Daugavpils Universitāte		
1.Reģionam vajadzīgo speciālistu sagatavošana	Pieaudzis iesniegto patentu skaits	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Izmantojot inovācijas un digitālās metodes, ilgtermiņā mazinātos ietekme uz vidi kopumā.
2.Mācību programmu un moduļu pilnveidošana		
3.Sadarbības ar darba devējiem uzlabošana		
4.Industrijas pasūtīto pētījumu veikšana		
5.Tirgus orientēto starpdisciplināro pētījumu veikšana		
6.Nozares rūpnieciskie pētījumi un eksperimentālās izstrādes		
7.Akadēmiskā personāla mobilitāte, iesaistoties dažādās mobilitātes programmās/ projektos		
8.Prototipu izstrāde		
APR 1.1.2. Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmija		
1.Starpdisciplinārās profesionālās pilnveides programmas (STEM jomā) izstrāde un ieviešana Latgales reģiona vidusskolās	Veikti uzņēmumu pasūtīti pētījumi (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Iespējama ilgtermiņa pozitīva ietekme un esošās situācijas uzlabošanās, izmantojot izglītošanas pasākumus, izstrādājot videi draudzīgas mobilitātes pasākumu programmu un veicot citus Pētījumus.
2.Atbalsts STEM vajadzībām nepieciešamajam aprīkojumam un tehnoloģijām, kā arī IT skolvadības un mācību procesa risinājumiem, lai nodrošinātu mācību līdzekļu un aprīkojuma atbilstību pilnveidotā mācību satura īstenošanas vajadzībām		
3.Pētījumi par Latgales reģiona darbaspēka mobilitāti, sniegto pakalpojumu pieejamību un kvalitāti		
4.Citi pielietojamie pētījumi		
5.Latgales reģiona mobilitātes programmas izstrāde		
APR 1.1.3. Malnavas koledža		
1.Pētījumi studiju programmu un mācību procesa uzlabošanai	Grādu vai kvalifikāciju ieguvušo skaits	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta.
2.Studiju programmu attīstība		
3.Pieredzes apmaiņa un sadarbība gan vietējā mērogā, gan starptautiski		
APR 1.1.4. Augstskolu filiāļu un programmu attīstība Latgalē		
1.Studiju programmu izstrāde un ieviešana	Iedzīvotāju, jo	Būtiska ietekme uz vidi

2. Nozaru pētījumi par darba tirgus aktuālo un nākotnes pieprasījumu Latgales reģionā	īpaši jauniešu īpatsvara, pieaugums (skaits)	netiek konstatēta.
APR 1.2.1. Profesionālās izglītības iestādes		
1. Infrastruktūras attīstība, t.sk. ēku atjaunošana, uzlabošana, pielāgošana	1. Profesionālo kvalifikāciju ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara pieaugums (%) 2. Jaunu mācību programmu un moduļu ieviešana (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Ēku rekonstrukcijas gadījumā īpašnieks atbild par būvprojekta izstrādi un vides prasību ievērošanu. Digitālo programmu izveide un digitalizācija sniedz pozitīvu ietekmi uz vidi.
2. Aprīkojuma, iekārtu un tehnoloģiju mācību procesa nodrošināšanai iegāde		
3. Digitālu mācību programmu izveide un īstenošana		
4. Informācijas par profesionālās izglītības iestādēm un koledžām digitalizācija		
5.Profesionālās kultūrizglītības programmu attīstīšana, izglītojot nākamās kultūras un radošo industriju profesionāļus		
APR 1.2.2. Reģionālais proforientācijas mehānisms		
1. Latgales plānošanas reģiona profesionālās orientācijas programmas un ieviešanas posmu izstrāde	Ieviesti nodarbināto apmācības pasākumi (cilvēku skaits)	Programmu izstrāde saistīta ar digitalizāciju un videi draudzīgu metožu izmantošanu. Būtiska negatīva ietekme uz vidi netiek konstatēta.
2. Konsultāciju centru izveide novadu pašvaldībās un pagastos		
3. Infrastruktūras attīstība, t.sk. aprīkojuma un tehnoloģiju iegāde		
4. Mācību programmu izstrāde, nodrošinot savstarpēju papildinātību un nepārklāšanos, kā arī tādu profesiju popularizēšana, kas dotu reģiona izglītības iestādēm iespēju pozicionēties kā stipriem klimatneitrālas, viedas un ilgtspējīgas transporta sistēmas veidotājiem		
5. Digitālu mācību materiālu un izglītības platformu izstrāde		
APR 1.2.3. Mūžizglītība augstskolās un profesionālās izglītības iestādēs		
1. Mūžizglītības centra izveidošana	Apmācīti darbinieki atbilstoši vietējā darba tirgus vajadzībām, vietējo uzņēmēju vajadzībām (cilvēku skaits)	Ilgttermiņā netieša pozitīva ietekme, ja iegūtās zināšanas tiek izmantotas inovācijās vides jomā, uzņēmējdarbībā.
2. Mūžizglītības programmu izstrāde, pielāgojot to apguvi gan klātienē, gan tālmācībā		
3. Infrastruktūras attīstība, ja nepieciešams		
APR 1.2.4. NVA sniegtais atbalsts		
1. Atbalsts uzņēmumu izaugsmes vajadzībās balstītai, mērķorientētai pieaugušo izglītībai, nodrošinot nozares uzņēmumu pasūtītas darbinieku mācības uzņēmumu darba ražīguma un produktivitātes veicināšanai un stratēģiskai uzņēmumu cilvēkresursu attīstībai un plānošanai	Palielinās uzņēmumu mērķorientēti īstenotu kvalifikācijas apmācību skaits (cilvēku skaits)	Ilgttermiņā netieša pozitīva ietekme, ja iegūtās zināšanas tiek izmantotas inovācijās vides jomā, uzņēmējdarbībā vai jomās, kas mazinās ietekmi uz vidi. Ietekme nav būtiska.
2. Attīstīt sistēmisku darba devēju ieguldījumu nodarbināto prasmju attīstībā ātrai un efektīvai darbaspēka pielāgošanai darba tirgus attīstības vajadzībām		
3. Izveidot atbalsta mehānismu ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanai		
RV.2. SAVIENOJUMI		
APR 2.1.1. Galvenie autoceļi		

1. Atbalstīta vai iniciēta autoceļu pārbūve un ceļu seguma atjaunošana, t.sk. autoceļu posmos, kas ir attīstības centru tranzītielas		
2. Atbalstīta vai iniciēta autoceļu pārbūve un ceļu seguma atjaunošana autoceļu posmos, kas ir attīstības centru pilsētu ielas un kas sekmē komercdarbības attīstību un nodrošina piekļuvi TEN-T autoceļu tīklam	1. Rekonstruētie galvenie autoceļi (km) 2. Jaunizveidoti savienojumi (maršruti)	Autoceļu seguma uzlabošana, tiltu rekonstrukcija pozitīvi ietekmēs CO2 izmešu samazināšanos, gaisa kvalitāti, trokšņu līmeni, transportlīdzekļu ilgtspēju. Pasākumiem arī ilgtermiņā pozitīva un tieša ietekme uz vides stāvokli. Par projektu īstenošanu atbild infrastruktūras īpašnieks.
3. Atbalstīta vai iniciēta valsts galveno ceļu posmu pilsētās atjaunošana, t.sk. tiltu būvniecība un rekonstrukcija		
APR 2.1.2. Dzelzceļš		
1. Projekta “Dzelzceļa infrastruktūras modernizācija vilcienu kustības ātruma paaugstināšanai”, kura mērķis ir palielināt vilcienu kustības ātrumu līdz 140 km/h iecirknī no Rīgas līdz Daugavpili un no Krustpils līdz Rēzeknei, paaugstināt satiksmes drošības līmeni uz dzelzceļa pārbrauktuvēm un likvidēt vilcienu kustības ātrumu ierobežojošās vietas, atbalsts.		
2. Projekta “Dzelzceļa pasažieru infrastruktūras modernizācija”, kura mērķis izbūvēt paaugstinātās pasažieru platformas tā paaugstinot pasažieru un vilcienu kustības drošību, pasažieru apkalpošanas kvalitāti un komfortu un izveidot videi draudzīgu pasažieru pārvadājumu dzelzceļa infrastruktūru, uzlabojot tās pieejamību visiem lietotājiem, īpaši personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, atbalsts.	Nodarbinātības rādītāju pieaugums (%)	Tieša pozitīva ilgtermiņa ietekme uz vidi, palielinot bezizmešu transporta īpatsvaru, nodrošinot arī drošību dzelzceļa posmos modernizācijas rezultātā. Samazināsies vides piesārņojuma draudi, samazināsies laika patēriņš pārvietojoties. Par projektu īstenošanu atbild infrastruktūras īpašnieks.
3. Veicināt multimodālo punktu izveidi – ēku rekonstrukcija, būvniecība, transporta sistēmas savienojuma elementu izbūve		
4. Veicināt Latvijas dzelzceļa tīkla elektrifikācijas projekta īstenošanu dzelzceļa līniju Krustpils – Rēzekne un Krustpils – Daugavpils modernizācijai.		
5. Nožogojumu un gājēju pāreju ierīkošana dzelzceļa infrastruktūras objektos		
APR 2.1.3. Robežšķērsošana		
1. Veicināt ES ārējās robežas infrastruktūras izveidi un modernizēšanu un ar robežšķērsošanu saistīto jautājumu risināšanu		
2. Iniciēt jaunu robežšķērsošanas punktu izveidi ar eksporta un tranzīta procedūru noformēšanas iespēju	1. Uzlabota un paātrināta robežu šķēršana (min.) 2. Jauni uzņēmumi pierobežā (skaits)	Ilgtermiņā pozitīva ietekme uz vides piesārņojuma samazināšies, jo paātrinoties robežšķērsošanai, samazinās transporta uzturēšanās pie
3. Atbalstīt viedu robežkontroles tehnoloģiju ieviešanu		
4. Atbalstīt muitas un loģistikas centra izbūvi un nepieciešamo pievadceļu un savienojumu izbūvi		

5. Atbalstīt loģistikas centru izveidi		robežkontroles punktiem (samazinās degvielas izmeši, sadzīves atkritumi), samazinās trokšņa līmenis. Paredzamie loģistikas centri un infrastruktūra varētu radīt lokālu ietekmi uz vidi, jo palielināsies kravas transporta plūsmas, atkritumu apjoms. Visi riski jāizvērtē un to ierobežošana jāparedz, projektējot objektus.
APR 2.1.4. Daugavpils lidosta – Austrumlatvijas viedo tehnoloģiju un pētniecības centrs		
1. Veicināt sertificēta civilās aviācijas lidlauka izveidi komerciālu gaisa pārvadājumu veikšanai	1. Piesaistītas privātās investīcijas (eiro) 2. Jaunas darba vietas (skaits)	Plānoto rīcību ieviešana būs saistīta ar ietekmi uz vidi. Vienlaicīgi pasākumu ietvaros tiks sakārtota šobrīd pamesta un degradēta teritorija, kur ir atradies lidlauks. Ņemot vērā ar lidostu saistīto darbību un projekta priekšizpētes rezultātus, tiks izvēlēti vislabākie risinājumi, lai neradītu draudus videi. Riska faktors ir trokšņu līmenis, degvielas u.c. izmešu piesārņojums, iespējamās avārijas. Veicot dažādu negatīvo ietekmju samazināšanas pasākumus būvniecības laikā, iespējami jānovērš ietekme uz vidi arī ilgtermiņā.
2. Veicināt aviācijas centra izveidi, kas ietver pilotu skolas, planierisma centra, aviācijas tehnoloģiju izmēģinājumu poligona, gaisa kuģu ilgtermiņa stāvvietu centra, gaisa kuģu ekspluatācijas un tehniskās apkopes centra izbūvi un aprīkošanu		
3. Atbalstīt lidostas pievadceļu un lidlauka skrejceļu izbūvi, t.sk. nepieciešamo aeronavigācijas un sakaru aprīkojuma un iekārtu iegādi un uzstādīšanu		
4. Veicināt ražošanas un komerciteritoriju attīstību lidostas apkārtnē		
APR 2.2.1. Savienojumi starp attīstības centriem un pagastiem		
1. Veicināt autoceļu pārbūvi un ceļu seguma atjaunošanu, t.sk. autoceļu posmos, kas ir attīstības centru tranzītielas (ceļu saraksts Pielikumā)	1. Nokļūšana līdz nacionālas nozīmes centram - 45 min. 2. Nokļūšana līdz reģionālas nozīmes centram no jebkura vietējā centra reģionā - 30 min. 3. Nokļūšana no novada centra līdz	Autoceļu seguma uzlabošana, tiltu rekonstrukcija pozitīvi ietekmēs CO2 izmešu samazināšanos, gaisa kvalitāti, trokšņu līmeni, transportlīdzekļu ilgtspēju. Pasākumiem arī ilgtermiņā pozitīva un tieša ietekme uz vides stāvokli. Par projektu īstenošanu atbild infrastruktūras īpašnieks.
2. Atbalstīt attīstības centru centru maģistrālo ielu un esošo maršrutu attīstību, satiksmes organizācijas pilnveidi		
3. Atbalstīt attīstības centru tiltu, satiksmes pārvadu, tuneļu un ielu būvniecību un rekonstrukciju		
4. Atbalstīt ceļu sakārtošanu uz pagastu centriem un attālām apdzīvotām vietām (ceļu saraksts Pielikumā)		

5. Veicināt attīstības centru apvedceļu izbūvi, nodrošinot to pieejamību un uzlabojot piekļuvi TEN-T tīklam	pagasta centriem pa asfaltētu ceļu (īpatsvars %)	
6. Veicināt Austrumu stīgas projekta posmu atjaunošanu		
APR 2.2.2. Attīstības centru mobilitātes infrastruktūras uzlabojumi		
1. Veicināt veloceļu un velo infrastruktūras izbūvi gar autoceļiem pašvaldību teritorijās, velo tīklojumu, velo apkopes un nomas punktu izveidi	1. Tūrisma nozares ieņēmumu pieaugums novadā (eiro, %) 2. Velopunktu attīstība (skaits)	Pozitīva, tieša, vidēja un ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti (gaisa piesārņojums, vides trokšņa līmenis), jo, attīstoties veloceļu tīklam, sagaidāms, ka mazināsies autotransporta izmantošana. Autoceļu seguma uzlabošana, tiltu rekonstrukcija pozitīvi ietekmēs CO2 izmešu samazināšanos, gaisa kvalitāti, trokšņu līmeni, transportlīdzekļu ilgtspēju.
2. Veicināt ielu, ceļu rekonstrukciju, attīstību, t.sk lietus notekūdeņu savākšanas infrastruktūras un apgaismojuma izbūvi		
3. Atbalstīt tiltu un pārvadu atjaunošanu		
4.Atbalstīt velopunktu attīstību Latgalē, velo apkopi un velo servisu izveidi 5. Atbalstīt mobilitātes punktu izveidi		
APR 2.3.1. IKT pēdējā jūdze		
1. Attīstīt “Vidējās jūdzes” un “pēdējās jūdzes” elektronisko sakaru tīklu infrastruktūru	Piekļuves iespēju palielināšanās ātrgaitas platjoslas internetam (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta.
2. Atbalstīt 5G mobilo sakaru tīkla izbūvi un atbilstošas IKT infrastruktūras iegādi		
APR 2.3.2. Publiskie interneta pieejas punkti		
1. Veicināt interneta pieslēgumu izveidi	Izveidoti vai pilnveidoti publiskie interneta punkti (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Ilgtermiņā vērojama pozitīva ietekme uz kopējo vides piesārņojumu, pārejot uz arvien jauniem tehnoloģiskiem risinājumiem.
2. Atbalstīt nepieciešamās IKT infrastruktūras iegādi un ierīkošanu		
3. Atbalstīt iekārtu un datortehnikas iegādi un uzstādīšanu		
APR 2.3.3. Digitālo prasmju attīstība		
1. Veicināt nozaru un nodarbināto individuālajās vajadzībās balstītu pieaugušu izglītību, tādējādi ceļot nodarbināto personisko un profesionālo kapacitāti, digitālo prasmju attīstību (piemēram, digitālo prasmju mācību programmas īstenošana, digitālo iespēju izmantošanas nodrošināšana, paaugstinot IKT iespēju izmantošanu,)	Nodarbinātības rādītāju pieaugums, ko sekmējusi IKT prasmju apguve vai uzlabošana (%)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Digitalizācija varētu paātrināt pāreju uz klimatneitrālu, aprītes un noturīgāku ekonomiku, kas reģionam ir īpaši būtiski.
2. Veicināt uz sabiedrību un komersantiem orientēto digitālo iespēju un platformu izmantošanu un prasmju attīstību		
3. Veicināt digitālo aģentu datorprasmju uzlabošanu		
4. Atbalstīt tūrisma pakalpojumu digitalizāciju		
APR 2.4.1. Publiskā transporta pārvaldības uzlabojumi		
1. Izstrādāt plānu sabiedriskā transporta un pašvaldību autoparka pakāpeniskai nomaīnai uz videi draudzīgu autotransportu un uzlādes staciju ierīkošanai autoparkos	1. Iegādāti skolēnu autobusi un cits autotransports	Prognozējama pozitīva ietekme uz vidi.

2. Veicināt videi draudzīga autotransporta iegādi skolēnu pārvadāšanai, sociālo un citu pašvaldības dienestu vajadzībām	(skaits) 2. Ierīkotas elektrotransporta uzlādes stacijas (skaits) 3. Samazināts CO2 izmešu daudzums (kg/gadā)	
3. Veicināt sabiedriskā transporta pieejamību personām ar funkcionālajiem traucējumiem		
APR 2.4.2. Publiskā transporta mezglu pilnveide		
1. Atbalstīt multimodāla sabiedriskā transporta tīkla attīstību, izveidojot multimodālos transporta mezglus, kas spēj optimizēt un uzlabot publiskā transporta pieejamību gan pilsētas apkaimēs, gan lauku teritorijās	Efektīva sabiedriskā transporta sistēma reģionā (maršrutu skaits)	Prognozējama neitrāla vai pozitīva ietekme uz vidi.
2. Atbalstīt pilsētas ielu un tranzītsatiksmi izmantojamo ielu infrastruktūras izbūvi, pārbūvi un atjaunošanu, nodrošinot integrētas transporta sistēmas veidošanu, uzlabojot transporta infrastruktūras tehniskos parametrus un satiksmes drošību, sabiedriskā transporta attīstību		
3. Veicināt velo ceļu un velo joslu kartēšanu un integrēšanu vienotā tīklā, trūkstošo savienojuma posmu izbūvi, norāžu un atpūtas vietu izvietojumu		
4. Atbalstīt viedo tehnoloģiju ieviešanu satiksmes plūsmas uzskaitē un regulēšanai t.sk. vides jautājumu risināšanai		
5. Atbalstīt un sadarbībā ar VAS “Latvijas dzelzceļš” un ATD izveidot mobilitātes punktus (integrēti dažādu transporta veidu savienojumi, tādējādi pēc iespējas mazinot nepieciešamību pēc personiskā autotransporta izmantošanas), dzelzceļa stacijām un pieturas punktiem piegulošās teritorijās izveidojot autostāvvietu park&drive vajadzībām, kā arī labiekārtojot vidi un veidojot dzelzceļa staciju par sociālo centru		
6. Atbalstīt viedo risinājumu izmantošanu sabiedriskā transporta sistēmā		
APR 2.4.3. Gudrā mobilitāte un mikromobilitāte		
1. Elektro transporta uzlādes staciju un velo uzlādes punktu izveide pilsētās un pie tranzītmēģiem; velo celiņu un novietņu izbūve	1. Samazināts CO2 izmešu daudzums (kg/gadā) 2. Tūrisma nozares ieņēmumu pieaugums novadā reģionā (eiro, %)	Prognozējama pozitīva ietekme uz vidi.
2. Apkopes transportlīdzekļa iegāde, IKT risinājumu iegāde		
3. Informatīvo stendu, norāžu izvietojuma, tūrisma maršrutu marķēšanā		
4. Videi draudzīgu transportlīdzekļu nomas punktu izveide		
5. Pakomātu (posta staciju) tīkla izveide vietējās nozīmes attīstības centros		
RV.3. GUDRA PĀRVALDĪBA		
APR 3.1.1. Latgales investīciju komanda		
1. Konsultācijas par ES fondu pieejamību, pieteikumu aizpildīšanu	1. Jaunizveidotas darba vietas (skaits) 2. Jaunizveidoti uzņēmumi (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta.
2. Konsultācijas par e-pakalpojumu izmantošanu un apmācības		
3. Konsultācijas par dažādu institūciju pakalpojumiem		
4. Konsultācijas par piemērotākajām industriālajām zonām potenciāliem investoriem un komersantiem		
5. Motivācijas pasākumu un apmācību organizēšana		
6. Pieredzes apmaiņas braucienu un tirdzniecības misiju, uzņēmēju grupu vizīšu organizēšana, uzņēmējdarbības veiksmes piemēru iepazīšana, kontaktu veidošana		

APR 3.1.2. Latgales SEZ darbības veicināšana		
1. Jauno uzņēmumu izveide Latgales reģionā kā jauno investoru piesaistes Latgales reģionam rezultāts.	1. Atbalstīto uzņēmumu skaits 2. Ekonomiskā aktivitāte Latgales reģionā pieaugums (%) 3. Jaunu darba vietu skaits	Būtisku ietekmi uz vidi šajā plānošanas periodā nevar konstatēt.
APR 3.2.1. Daugavpils		
1. Pilsētas starptautisko savienojumu (mezglu) – lidostas, galvenie autoceļi, dzelzceļa - papildinoši infrastruktūras attīstības projekti	1. No jauna radītu darba vietu skaits 2. Piesaistīto privāto investīciju apjoms (eiro) 3. Inovāciju un jaunu produktu attīstība (skaits)	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Atbalsta pasākumi industriālo parku, ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai (tai skaitā īpašumu atpirkšana)		
3. Atbalsta pasākumi cilvēkkapitāla piesaistei pilsētai un reģionam, t.sk. investīcijas pašvaldības dzīvojamā fonda paplašināšanā, atjaunošanā un daudzstāvu dzīvojamo ēku būvniecībā		
4. Publisko pakalpojumu kapacitātes stiprināšana un e-pārvaldes attīstība		
5. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība		
6. Viedo tehnoloģiju un pētniecības centru attīstība		
7. Pilsētvides/publiskās ārtelpas attīstība un pilsētu sabiedriskā transporta un mikromobilitātes attīstības pasākumi		
8. Industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija un jaunu attīstības teritoriju izveide		
9. Pilsētas tēla veidošana īstenojot kultūras projektus un citus starptautiska līmeņa notikumus uzņēmējdarbības vidē, kultūrā, vēsturē, zinātnē un sportā, uzsverot pilsētas unikālās un īpašās iezīmes		
10. Kultūrvēsturiskā mantojuma objektu renovācija, konservācija un restaurācija		
11. Vietējas, nacionālas un starptautiskās nozīmes sporta un kultūras objektu būvniecība, renovācija, rekonstrukcija		
12. Sociālās aprūpes pakalpojumu infrastruktūras attīstība pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai		
13. Vides ilgtspējas nodrošināšana, pielāgojoties klimata pārmaiņām, t.sk. veicinot komunālo pakalpojumu infrastruktūras attīstību.		
14. Centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas attīstība Daugavpils pilsētā		
15. SIA “Daugavpils reģionālā slimnīca” attīstība prioritārajos līmeņos, izmantojot sakārtoto infrastruktūru un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumus, nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei un stiprinot veselības sistēmu Daugavpils pilsētā		
16. Kvalitatīvas zaļās publiskās ārtelpas attīstība un viedo tehnoloģiju ieviešana pašvaldības objektos		
APR 3.2.2. Rēzekne		
1. Pilsētas starptautisko savienojumu (mezglu) – automaģistrāles, dzelzceļa – papildinoši infrastruktūras attīstības projekti	1. No jauna radītu darba vietu skaits 2. Piesaistīto investīciju apjoms (eiro) 3. Inovāciju un	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Atbalsta pasākumi industriālo parku u.c. ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai (t.sk.īpašumu atpirkšana)		
3. Starpreģionālā sabiedriskā transporta (autobusu, dzelzceļa) atbalsta		

pasākumi	jaunu produktu attīstība (skaits)	
4. Publisko pakalpojumu kapacitātes stiprināšana un e-pārvaldes attīstība		
5. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība		
6. Pilsētvides/publiskās telpas, pilsētu sabiedriskā transporta attīstības pasākumi saskaņā ar pilsētas attīstības programmu		
7. Industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija un jaunu attīstības teritoriju izveide		
8. Atbalsts radošo industriju projektiem un kultūras menedžmenta projektiem		
9. Kultūras projekti un citi starptautiska līmeņa notikumi biznesā, kultūrvēsturē, zinātnē un sportā, izmantojot starptautiskās saiknes		
10. Veselības un rekreācijas tūrisma produktu attīstība		
11. Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un pieejamības nodrošināšana		
12. Jaunu maršrutu/tīklu izveide tūrisma galamērķa attīstības veicināšana		
APR 3.2.3. Augšdaugavas novads		
1. Novada infrastruktūras un vides sakārtošana		
2. Uzņēmējdarbības, t.sk. uzņēmumu, kas sadarbojas ar pētniecības iestādēm pārejai uz klimatneitralitāti attīstība un cilvēkresursu attīstības veicināšana		
3. Sociālās sfēras, veselības, izglītības, kultūras un sporta iestāžu darba efektivitātes uzlabošana		
4. Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana- mūsdienu kultūras tradīciju un kultūrtelpu dažādības stiprināšana, kultūras jaunievedumu un radošo nozaru attīstība		
5. Līdzsvarota teritorijas attīstība		
6. Kvalificētu cilvēkresursu piesaiste un attīstība		
7. Vides kvalitātes uzlabošana		
8. Vides un pakalpojumu pieejamības nodrošināšana iedzīvotājiem		
9. Teritorijas atpazīstamības veicināšana un vietas piederības sajūtas stiprināšana		
10. Sociālās iekļaušanas veicināšana un saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības veidošana, t.sk. caur viedo kopienu attīstību, aktīvāku dažādu mērķa grupu (jaunieši, pensionāri, ģimenes, utt.) iesaisti		
11. Novada starptautisko savienojumu infrastruktūras attīstības projekti		
12. Atbalsta pasākumi industriālo parku u.c. ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai		
13. Starpreģionālā sabiedriskā transporta (autobusu, dzelzceļa) atbalsta pasākumi		
14. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība		
15. Industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija un jaunu attīstības teritoriju izveide		
16. Kvalitatīvu pašvaldības pakalpojumu nodrošināšana		
17. Ražošanas ēku un teritoriju energoefektivitātes uzlabošana, ražošanas ēku teritorijā esošo iekšējo un ārējo inženiertīklu un inženiersistēmu		
	1. No jauna radītu darba vietu skaits 2. Piesaistīto privāto un publisko investīciju apjoms (eiro) 3. Inovāciju un jaunu produktu attīstība (skaits)	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.

nomaīņa pret energoefektīvākām		
18. Ielu apgaismojuma nomaīņa uz energoefektīviem risinājumiem		
19. Tehnoloģiju un infrastruktūru izvēšana tīrai enerģijai par pieņemamu cenu, siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanā, energoefektivitātē un atjaunojamo energoresursu enerģijā		
20. Mobilitātes, mikromobilitātes un efektīvas transporta sistēmas un tai piemērotās infrastruktūras attīstība		
21. Ilgtspējīgas un efektīvas enerģijas ražošanas un izmantošanas veidu attīstība, t.sk. pašvaldības iestāžu, komersantu un māsaimniecību ēku modernizācija ilgtspējīga enerģijas un AER izmantošanas veicināšanai		
22. Atkritumu un izejvielu otrreizējā izmantošana aprites ekonomikas ieviešanas veicināšanai		
23. Klimatneitralitātes politikas veicināšana, īstenojot ieguldījumus ilgtspējīgā un energoefektīvā infrastruktūrā, t.sk., viedās pārvaldības risinājumos		
24. Enerģijas patēriņa samazinājums un atjaunojamo energoresursu lietošana pašvaldības ēkās un iekārtās		
25. Veicināt Daugavpils novada pašvaldības institūciju, iedzīvotāju un infrastruktūras pielāgošanos un izturēspēju pret klimata pārmaiņu izraisītajiem riskiem		
26. Dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana, t.sk. teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas		
27. Telemedicīnas un televeselības pakalpojumu ieviešana Augšdaugavas novada feldšerpunktos		
28. Kopstrādes telpu izveide Augšdaugavas attīstības centros mobilitātes izraisīto CO2 izmešu mazināšanai un attālinātā darba attīstības veicināšanai		
29. Īres dzīvokļu būvniecība piepilsētas teritorijā		
30. Lauksaimniecības produkcijas pirmapstrāde un pārstrāde augstākas pievienotās vērtības radīšanai novadā		
PR 3.2.4. Balvu novads		
1. Balvu novada infrastruktūras attīstība		
2. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana		
3. Ziemeļlatgales materiālā un nemateriālā kultūras un dabas mantojuma atjaunošana un attīstība (t.sk. Balvu muižas apbūves kompleksa revitalizācija; Balvu un Pērkonu ezeru apsaimniekošanas plāna īstenošana)		
4. Atbalsta pasākumi profesionālās izglītības, darbaspēka kvalifikācijas celšanas, mūžizglītības attīstībai, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai	1. No jauna radītu darba vietu skaits	
5. Specializēto (kokapstrādes u.c.) industriālo parku un saistītās infrastruktūras attīstības atbalsta pasākumi	2. Piesaistīto publisko un privāto investīciju apjoms (eiro)	
6. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar pagastu teritorijām	3. Tūrisma nozares ieņēmumu pieaugums novadā (eiro, %)	
7. Reģionālā līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.)		
8. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.)		
9. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi un e-		

Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.

pārvaldes attīstība		
10. Jaunu attīstības teritoriju izveide		
PR 3.2.5. Līvānu novads		
1. Līvānu kā novada centra infrastruktūras attīstība	1. No jauna radītu darba vietu skaits 2. Jaunu ražošanas uzņēmumu skaits 3. Piesaistīto privāto un publisko investīciju apjoms (eiro)	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana		
3. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide		
4. Atbalsta pasākumi profesionālās izglītības, darbaspēka kvalifikācijas celšanas, mūžizglītības attīstībai, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai		
5. Specializēto industriālo parku un esošos ražošanas teritoriju apkāpes infrastruktūras atbalsta pasākumi		
6. Atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar novada pagastiem un apkārtējo novadu teritorijām		
7. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.)		
8. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.)		
9. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi un e-pārvaldes attīstība		
10. Industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija un jaunu attīstības teritoriju izveide		
11. Ūdensmalu izmantošana (Daugavas un Dubnas upes, Līvānu ezers)		
PR 3.2.6. Ludzas novads		
1. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana	1. No jauna radītu darba vietu skaits 2. Jaunu ražošanas uzņēmumu skaits 3. Piesaistīto privāto un publisko investīciju apjoms (eiro)	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras uzlabošana un izveide		
3. Atbalsta pasākumi profesionālās izglītības, darbaspēka kvalifikācijas celšanas, mūžizglītības attīstībai, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai		
4. Specializēto industriālo parku un esošos ražošanas teritoriju apkāpes infrastruktūras atbalsta pasākumi		
5. Atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar novada pagastiem un apkārtējo novadu teritorijām		
6. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.)		
7. Pilsētas centra reģenerācijas projekts (ar privātīpašnieku iesaistošo komponenti)		
8. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.)		
9. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi		
10. Jaunu attīstības teritoriju izveide		
PR 3.2.7. Krāslavas novads		

1. Krāslavas novada sabalansēta infrastruktūras attīstība, tai skaitā lauku teritoriju attīstība un ilgtspējas nodrošināšana		
2. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana, tai skaitā pagastu savienojumi ar reģionālo centru, “Austrumu stīgas” posmu uzlabošana, tilta pāri Daugavai pārbūve Krāslavā un Latvijas – Baltkrievijas robežas šķērsošanas infrastruktūras modernizācija		
3. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide (pievedceļu sakārtošana, jaunu specializēto industriālo parku (piem., Loģistikas centra) un esošo ražošanas teritoriju infrastruktūras attīstība		
4. Profesionālās un augstākās izglītības centru tīkls (t.sk. ar tālmācības elementu pielietojumu) un atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai, interešu un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu attīstība		
5. Atbalsta pasākumi Krāslavas un Dagdas pilsētu sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar novada pagastiem un apkārtējo novadu teritorijām		
6. Reģionālā un vietējā līmeņa attīstības centru pakalpojumu attīstība un pieejamības uzlabošana (pārvaldes, kultūras, sporta, izglītības, veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi, u.c.)		
7. Dabas un kultūras pieminekļu atjaunošana un jaunu funkciju piešķiršana, integrēšana reģionāla un nacionāla līmeņa tūrisma piedāvājumos (t.sk. Daugavas krastmalas izbūve, Krāslavas un Dagdas pilsētu vēsturisko centru atjaunošanas pasākumi, Krāslavas pils kompleksa attīstība, Krāslavas pilskalna infrastruktūras attīstība u.c.)		
8. Tikšanās vietu/ konferenču telpu un ar to saistīto pakalpojumu attīstības atbalsta pasākumi		
9. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.)		
10. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi un e-pārvaldes attīstība		
11. Jaunu attīstības teritoriju izveide		
12. Dzīvojamā fonda sakārtošana un modernizēšana, īpaši - jauno speciālistu un ģimeņu piesaistei		
13. Praktiski un inovatīvi vides aizsardzības un monitoringa pasākumi		
14. Viedo tehnoloģiju izmantošana komunālajā saimniecībā, sociālo pakalpojumu jomā, pilsētvidē, kultūras un izglītības iestādēs un tūrismā		
15. Klimata pārmaiņu kontroles un energoefektivitātes pasākumi		
16. Pašvaldības darbinieku kapacitātes paaugstināšana klimata kontroles, viedo tehnoloģiju utml.jautājumos		
17. Citi pasākumi saskaņā ar Krāslavas novada attīstības programmu		
PR 3.2.8. Preiļu novads		
1. Preiļu kā novada un reģionālās nozīmes centra infrastruktūras attīstība	1. Jaunradīto darba vietu skaits	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, mūziklītības u.c.)	2. Jaunu ražošanas uzņēmumu skaits	
3. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana	3. Piesaistīto	

1. No jauna radītu darba vietu skaits
2. Jaunu ražošanas uzņēmumu skaits
3. Piesaistīto privāto un publisko investīciju apjoms (eiro)

4. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras uzlabošana un jaunu attīstības teritoriju, tai skaitā specializēto industriālo parku izveide, degradēto teritoriju platību samazināšana	privāto un publisko investīciju apjoms (eiro)	
6. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi un e-pārvaldes attīstība		
7. Atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar novada pagastiem un apkārtējo novadu teritorijām		
8. IT, viedo un citu moderno tehnoloģiju izmantošana pilsētvidē, sociālajos pakalpojumos, kultūras, tūrisma un citās jomās		
9. Atbalsta pasākumi profesionālās izglītības, darbaspēka kvalifikācijas celšanas, mūžizglītības attīstībai, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai		
10. Dzīvojamā fonda sakārtošana un modernizēšana, tai skaitā sociālo dzīvokļu optimizēšana		
11. Komunālās saimniecības pasākumu, tai skaitā atkritumu apsaimniekošanas uzlabošana		
12. Preiļu muižas kompleksa un parka infrastruktūras attīstība, tai skaitā Preiļu pils renovācija		
13. Aglonas kā sakrālā tūrisma centra izveide un pastāvīga pilnveide		
14. Pilsētas centra reģenerācijas projekts (ar privātīpašnieku iesaistošo komponenti)		
15. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.)		
16. Energoefektivitātes un vides aizsardzības pasākumu ieviešana klimata pārmaiņu kontrolei		
17. Plašāka sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanas un realizācijas procesos		
18. Starptautisko sakaru paplašināšana un pieredzes apmaiņa		
19. Citi pasākumi saskaņā ar Preiļu novada attīstības programmu		
PR 3.2.9. Rēzeknes novads		
1. Novada starptautisko savienojumu (mezglu) – automaģistrāles, dzelzceļa – papildinoši infrastruktūras attīstības projekti	1. Tūrisma nozares ieņēmumu pieaugums novadā (eiro, %) 2. Jaunu ražošanas uzņēmumu skaits 3. Piesaistīto privāto un publisko investīciju apjoms (eiro)	Atsevišķām aktivitātēm būs ietekme uz vidi. To izvērtēs pašvaldība.
2. Atbalsta pasākumi industriālo parku u.c. ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai (t.sk. īpašumu atpirkšana)		
3. Starpreģionālā sabiedriskā transporta (autobusu, dzelzceļa) atbalsta pasākumi		
4. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība		
5. Industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija un jaunu attīstības teritoriju izveide		
6. Atbalsts radošo industriju, kultūras projektiem un citiem starptautiska līmeņa notikumiem biznesā, kultūrvēsturē, zinātnē un sportā, izmantojot vietējās un starptautiskās saiknes		
7. Atbalsta pasākumi kultūrmantojuma, dabas vērtību un tūrisma attīstībai		
8. Atbalsts pašvaldības pakalpojumu optimizācijai un digitalizācijai, pašapkalpošas un pašpakalpojumu iespējas attīstībai		

9. Atbalsts viedo risinājumu ieviešanai pašvaldības pārvaldē, komunāl pārvaldībā, infrastruktūras attīstībā un iedzīvotāju iniciatīvās		
APR 3.3.1. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana		
1. Pašvaldību īpašumā esošo ēku (t.sk. dzīvojamo daudzstāvu ēku) energoefektivitātes paaugstināšana	1. Sniegtais atbalsts energoefektivitātes pasākumiem privātajā sektorā ražošanas uzņēmumiem un industriālajām zonām (objektu skaits) 2. Sniegtais atbalsts energoefektivitātes pasākumiem publiskajā sektorā (objektu skaits) 3. Samazināts CO2 izmešu daudzums (kg/gadā)	Prognozējam pozitīva ietekme uz vidi, tai skaitā ilgtermiņā. Aktivitātes veicinās pāreju uz klimatneitrālu, aprites un noturīgāku ekonomiku.
2. Apkurē izmantoto apkures iekārtu nomaiņa pret modernākām un efektīvākām iekārtām		
3. Atjaunojamo energoresursu izmantošana ēkās		
4. Vides pieejamības uzlabošanas pasākumu īstenošana, atbilstoši būvnormatīvos noteiktajām prasībām		
5. Ēku energosertifikācija un būvdarbi energoefektivitātes palielināšanai, t.sk., viedās pārvaldības risinājumi		
6. Esošo rūpnieciskās ražošanas jaudu modernizēšana, uzstādot energoefektīvākas ražošanas un ražošanu nodrošinošas blakus procesa iekārtas		
7. Ražošanas ēku un teritoriju energoefektivitātes uzlabošana, ražošanas ēku teritorijā esošo iekšējo un ārējo inženiertīklu un inženiersistēmu nomaiņa pret energoefektīvākām		
8. Ielu apgaismojuma nomaiņa uz energoefektīviem risinājumiem		
9. Tehnoloģiju un infrastruktūru izvērsšana tīrai enerģijai par pieņemamu cenu, siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanā, energoefektivitātē un atjaunojamo energoresursu enerģijā		
10. Atbalsts mājāsaimniecībām pārejai uz atjaunojamajiem energoresursiem		
11. Atbalsts videi draudzīgu kurināmā veidu izmantošanai		
APR 3.3.2. Ūdenssaimniecība un notekūdeņi		
1. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tehnoloģiju un elementu modernizācija un pielāgošana atbilstoši jaudai, attīrīšanas kvalitātei, piesārņojuma novēršanai, t.sk. viedo tehnoloģiju ieviešana un digitalizācija	1. Pieslēgumu skaits pie centralizētās ūdensapgādes sistēmas 2. Pieslēgumu skaits pie centralizētās kanalizācijas sistēmas	Prognozējama pozitīva, tieša, vidēja termiņa un ilgtermiņa ietekme uz virszemes un pazemes ūdeņu (gruntsūdeņu) kvalitāti, paplašinot sadzīves notekūdeņu savākšanas sistēmu un uzlabojot to attīrīšanas līmeni.
2. Ūdensapgādes un notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas (apstrādes) infrastruktūras attīstība		
3. Veco, nolietoto ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu, infrastruktūras objektu un teritoriju sakārtošana (atbrīvošana no piesārņojuma), atjaunošana un pārbūve, kā arī jaunu tīklu vai objektu izbūve teritorijās, kur nav pieejami centralizētie ūdenssaimniecības pakalpojumi un viedo sistēmu ieviešana		
4. Atbalsts ūdens noteces sistēmu izveidei, paplašināšanai un pārbūvei		
5. Atbalsta pasākumi pieslēgumu nodrošināšanai mājāsaimniecībām un komersantiem		
APR 3.3.3. Atkritumu apsaimniekošana		
1. Atkritumu dalītās savākšanas sistēmas izveidošana un paplašināšana, aptverot jaunas materiālu grupas, ieguldot finansējumu infrastruktūras attīstībā, kā arī šķirošanas līniju un tehnoloģiju modernizēšanā	1. Dalīti savākti atkritumi (tonnas/gadā) 2. Pārstrādāto atkritumu apjoms (tonnas/gadā)	Prognozējama pozitīva, tieša, vidēja termiņa un ilgtermiņa ietekme uz vides piesārņojumu, aprites ekonomikas un "zaļās" domāšanas veicināšanu.
2. Organisko kompostēšanas laukumu izveide		
3. Atbalsts atkritumu pārstrādei, reģenerācijai, t.sk., biogāzes ieguvei, pastiprinātu uzmanību veltot bioloģiski noārdāmo atkritumu tostarp notekūdeņu dūņu pārstrādei		
APR 3.3.4. Dabas aizsardzība		
1. Atbalsts dabas parka “Daugavas loki” dabas aizsardzības plāna	1. Antropogēnās	Prognozējama pozitīva

īstenošanai 2. Atbalsts Rāznes Nacionālā parka dabas aizsardzības plāna īstenošanai 3. Ezeru apsaimniekošanas projektu atbalsts, t.sk. infrastruktūras izveide un zivju resursu atjaunošana publiskās ūdenstilpēs 4. Dabas aizsargājamo teritoriju izmantošana ekonomiskajām aktivitātēm, sportam, aktīvai atpūtai 5. Vietējās dabas un kultūrvides resursu infrastruktūras izveide izmantošanai tūrisma aktivitātēm 6. ĪADT aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu īstenošana <i>Natura 2000</i> teritorijās 7. Veselības maršrutu izveidi, izmantojot dabas aizsardzības plānā paredzēto infrastruktūru 8. Zaļās infrastruktūras elementu izveide ārpus <i>Natura 2000</i> teritorijas 9. Publisko dabas teritoriju labiekārtošana 10. Apmācības, izglītības, konsultēšanas un informēšanas pasākumi prasmju attīstībai, pārkvalificēšanai, izpratnes veicināšanai 11. Daugavas iespējamā pārrobežu piesārņojuma monitoringa un novēršanas pasākumi Krāslavas novadā. 12. Veikt dažāda veida saimniecisko darbību aizliegumu analīzi ĪADT kopsakarā ar kompensācijas mehānismu par saimnieciskās darbības aizliegumu ĪADT un ĪADT noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem. 13. Monitorēto neoficiālo peldvietu skaita palielināšana, jaunu oficiālo peldvietu ierīkošana un esošo peldvietu labiekārtošana	slodzes samazināšanās ĪADT (% no attiecīgās ĪADT) 2. Aktīvā tūrisma izmantošanā iekļautu ezeru, upju un ĪADT skaits	ietekme uz vides kvalitāti.
APR 3.4.1. KAC un IT pakalpojumi		
1. Pašvaldības iestāžu procesu digitalizācija 2. IKT iegāde un noma 3. Pakalpojumu sniedzēju un lietotāju e- prasmju pilnveide 4. Ar pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanu saistītu mobilo lietotņu izstrāde 5. Informācijas sistēmu izstrāde iedzīvotāju līdzdalības nodrošināšanai sabiedriskos procesos	1. Jaunu izveidotu un pielāgotu klientu apkalpošanas centru skaits 2. Elektroniski noformētu iesniegumu skaits par valsts un pašvaldību pakalpojumiem	Būtiska ietekme uz vidi netiek konstatēta. Digitalizācija varētu paātrināt pāreju uz klimatneitrālu, aprites un noturīgāku ekonomiku, kas reģionam ir īpaši būtiski.
APR 3.4.2. Sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe		
1. Sociālās un veselības aprūpes infrastruktūras pieejamība, kā arī telpu pielāgošana personām ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem 2. Sociālās un veselības aprūpes ēku atjaunošana un pārbūve (t.sk. ēku siltināšana, telpu remonts un inženierkomunikāciju noma), kā arī ēku pieejamība un pielāgošana personām ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem 3. Rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai nepieciešanās infrastruktūras izveide, tajā skaitā jaunbūve 4. Rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai nepieciešamā aprīkojuma iegāde un uzstādīšana 5. Telemedicīnas risinājumu iegāde un ieviešana sociālās un veselības aprūpē 6. Inovatīvu un viedu risinājumu ieviešana un IKT infrastruktūras izveide	1. Sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu dažādošanās, pakalpojumu groza paplašināšanās (skaits) 2. Sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā nodarbināto skaita pieaugums (%)	Būtiska ietekme uz vidi netiek prognozēta. Par būvniecības projektiem atbild īpašnieks.

sociālajos un veselības pakalpojumos		
7. Sociālā darba speciālistu un aprūpētāju kvalifikācijas paaugstināšana, apmācību programmu pilnveidošana, to pieejamības nodrošināšana un pasākumi sociālās un veselības sfēras darbinieku izdegšanas mazināšanai		
8. Atbalsts veselības aprūpes speciālistu līdzdalībai sociālo pakalpojumu sniegšanā (t.sk. starpprofesionāļu komandā), sadarbībai ar ģimenes ārstiem, slimnīcām		
9. Kopēji pašvaldību sociālo dienestu un vietējo iniciatīvas grupu lokāli, uz apkaimes iedzīvotājiem vērsti sociālie projekti		
10. Atbalsts brīvprātīgo darbam		
11. Atbalsts jaunu sociālo pakalpojumu izveidei		
12. Atbalstīt esošā aprūpes līmeņa reģiona ārstniecības iestādēs saglabāšanu un uzlabošanu		
13. Veicināt atbalstu veselības aprūpes un ārstniecības speciālistu piesaistei		
APR 3.4.3. Tūrisms un kultūra, sports un jaunatne		
1. Kultūras mantojuma objektu/būvju renovācija, konservācija, restaurācija		
2. Latgales tūrisma klastera izveide uz Latgales tūrisma asociācijas bāzes		
3. Teritoriju labiekārtošana		
4. Vietējas, nacionālas un starptautiskās nozīmes sporta un kultūras objektu būvniecība, renovācija, rekonstrukcija		
5. Organizēt reģionāla, nacionāla un starptautiska līmeņa sporta pasākumus, nometnes un sacensības, veidot sporta mācību bāzes		
6. Tūrisma pakalpojumu dažādošana		
7. Tūrisma aktīvās atpūtas objektu labiekārtošana, infrastruktūras sakārtošana, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana		
7. Atbalsts īpaši aizsargājamo dabas teritoriju antropogēnās slodzes mazināšanas pasākumu īstenošanai	1. Renovēti vai atjaunoti kultūrvēsturiski objekti (skaits)	Būtiska ietekme uz vidi netiek prognozēta. Par būvniecības projektiem atbild īpašnieks. Atsevišķām aktivitātēm pozitīva ietekme ilgtermiņā.
8. Atbalsts ar Latgales reģiona tradīciju saglabāšanu un vēsturi saistītos tūrisma un kultūras objektos	2. Pieaug tūrisms (tūristu skaits, %)	
9. Tehnoloģiju ieviešana kultūras un tūrisma informācijas pieejamības veicināšanai	3. Nepasliktinās sabiedrības veselība	
10. Radošo industriju centru attīstība		
11. Pulciņu, interešu izglītības un profesionālās orientācijas iespēju attīstība reģiona bērniem un jauniešiem		
12. Tūrisma produktu un pakalpojumu tematiskie tīklojumi, jaunu tūrisma objektu izveide		
13. Kultūras galvapsilsētas projekta aktivitāšu sekmīga īstenošana		
13. Sporta un veselīga dzīvesveida popularizēšana		
14. Kultūras mantojuma komercializācijas veicināšana		
15. Tautas sporta attīstība, veselīga dzīvesveida aktualizēšana visās vecuma grupās		
16. Atbalsts sporta infrastruktūras objektu attīstībai		
17. Jauniešu iniciatīvu un socializācijas veicināšana		
18. Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības veidošana		
19. Kopienų un apkaimju iniciatīvu atbalsts		
APR 3.4.4. VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTS		
1. Pašvaldības iestāžu procesu digitalizācija	Datortehnikas un aprīkojuma	Būtiska ietekme uz vidi netiek prognozēta.

2.IKT iegāde un nomaiņa	interneta piekļuves punktos probācijas klientu apkalpošanai skaits. Saņemto psihologa konsultāciju skaits personām, kas ir probācijas klienti, viņu ģimenes locekļi vai cietušie. Elektroniski noformētu iesniegumu skaits par valsts un pašvaldību pakalpojumiem.	
3.Viedo tehnoloģiju iegāde un uzstādīšana pilsētas drošības pasākumu īstenošanai, t.sk. šo datu apstrādes iekārtu iegāde		
4.Ar pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanu saistītu mobilo lietotņu izstrāde		
5.Informācijas sistēmu izstrāde iedzīvotāju līdzdalības nodrošināšanai sabiedriskos procesos		
5.Attālināti nolasāmu ūdenssaimniecības un siltumapgādes skaitītāju iegāde un uzstādīšana, atbilstošas programmatūras un iekārtu iegāde un uzstādīšana		
RV.4. EFEKTĪVI UZŅĒMUMI		
PRIORITĀTE PR.4.1. IESĀCĒJI		
1. Lokālu multifunkcionālu atbalsta punktu izveide – telpu aprīkošana, speciālistu piesaiste, mācību / konsultāciju materiālu izstrāde, mācību / konsultāciju nodrošināšana	1. Jaundibināto uzņēmumu, saimnieciskās darbības veicēju skaits 2. Darba vietu skaita pieaugums (%)	Būtiska ietekme uz vidi netiek prognozēta.
2. Izveidot biznesa (zinātnes) inkubatorus uzņēmējdarbības attīstībai nacionālās nozīmes attīstības centros		
3. Esošo inkubatoru darbības turpinājums		
4. Industriālo parku izveide, t.sk. infrastruktūras un komunikāciju izbūve		
5. Tirgus izpēti, konsultācijas		
6. Kompleksu uzņēmējdarbības pakalpojumu sniegšana		
7.Mācību kursu “Uzņēmējs no bērnības” integrēšana izglītības iestādēs, sākot jau no pirmsskolas		
PRIORITĀTE PR.4.2. ALPĪNISTI		
1. Pašvaldības un privāto industriālo parku un loģistikas centru attīstība, t.sk. teritorijas apbūves plāna izstrāde, ceļu un laukumu izbūvei, lokālās/publiskās infrastruktūras izbūvei	1. Sakoptas degradētās teritorijas (ha) 2. Jaunizveidoti uzņēmumi RIS3 nozarēs (skaits) 3. Reģiona eksporta apjoma pieaugums (%)	Būtiska ietekme uz vidi šajā plānošanas stadijā netiek prognozēta.
2. Esošo ražošanas uzņēmumu darbības paplašināšanai un jaunu produktu ražošanai/pakalpojumu sniegšanai, ražošanas līniju, iekārtu, tehnoloģiju, biznesa sistēmu iegāde un ieviešana, jaunu biznesa modeļu ieviešana		
3. B2B segmentu un sadarbības modeļu identificēšana, B2B modeļa izstrāde Latgales reģionam		
PRIORITĀTE PR.4.3. ČEMPIONI		
1. Inovāciju pētniecības centru (pētniecības klasteru / inkubatoru) izveide, piesaistot zinātnisko potenciālu no reģiona, LV un ārvalstīm	1. Reģionā deklarēto iedzīvotāju ienākumu pieaugums (%) 2. Eksporta pieaugums (%) 3. Pievienotās	Atsevišķām aktivitātēm varētu būt ietekme uz vidi. Tas tiks izvērtēts projektēšanas stadijā, atbild nekustamā īpašuma saimnieks/apsaimniekotājs.
2. Zaļo industriālo parku izveide kā piemērs uzņēmumu veiksmīgai transformāciju uz klimatneitrālu ekonomiku		
3. Jaunu, inovatīvu, eksportspējīgu produktu zinātniskā pētniecība un izstrāde		
4. Dalība starptautiskās nozaru izstādēs, konferencēs (semināros), tirdzniecības misijās, nacionālajā stendā u.c		

5. Cits atbalsts komersantiem jaunu tirgu apgūšanai un eksporta veicināšanai, t.sk. komersanti, kas sadarbojas ar pētniecības iestādēm produktu un pakalpojumu izstrādē pārejai uz klimatneitralitāti	vērtības pieaugums reģiona eksporta TOP50 uzņēmumos (%)	
6. Esošo tehnoloģiju un tehnoloģisko procesu modernizācija, digitalizācija		
7. Ražošanas, noliktavu un biroja telpu modernizācija un izbūve atbilstoši komersantu vajadzībām		
8. Publiskās infrastruktūras un uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras izbūve un modernizācija atbilstoši komersantu prasībām		
9. Uzņēmumu pieslēguma tīkliem izbūves atbalsts un esošo pieslēgumu modernizācija (elektrība, ūdens, notekūdeņi, siltums, telekomunikācijas, gāze u.c.)		
10. Publiskā līdzfinansējuma nodrošināšana ražošanas iekārtu iegādei un biznesa procesu modernizācijai		
11. Atbalsts nodarbināto un potenciālo jaunu darbinieku apmācībām, apgūstot uzņēmumu pieprasītās praktiskās darba iemaņas		
12. Nodokļu (IIN, NĪN u.c.) atlaides SEZ ietvaros un ārpus tām		
13. Konsultācijas par ES fondu un citu publiskā atbalsta projektu izstrādi un vadību		
PRIORITĀTE PR.4.4. INVESTORI		
1. Ražošanas, noliktavu un biroja telpu modernizācija un izbūve pēc investoru pieprasījuma	1. Nefinanšu investīcijas (eiro) 2. Ārvalstu investīciju pieaugums/apjoms	Atsevišķām aktivitātēm varētu būt ietekme uz vidi. Tas tiks izvērtēts projektēšanas stadijā, atbild nekustamā īpašuma saimnieks/apsaimniekotājs.
2. Publiskās infrastruktūras un uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras izbūve un modernizācija atbilstoši komersantu prasībām		
3. Uzņēmumu pieslēguma tīkliem izbūvesatbalsts un esošo pieslēgumu modernizācija (elektrība, ūdens, notekūdeņi, siltums, telekomunikācijas, gāze u.c.)		
4. Publiskā līdzfinansējuma nodrošināšana iekārtu iegādei un biznesa procesu modernizācijai		
5. Atbalsts nodarbināto un potenciālo jaunu darbiniekuap mācībām, apgūstot darba devēja pieprasītās praktiskās darba iemaņas		
6. Nodokļu (IIN, NĪN u.c.) atlaides SEZ ietvaros un ārpus tām		
7. Konsultācijas par ES fondu un citu publiskā atbalsta projektu izstrādi un vadību		
8. Viesmīlības sektora modernizācija un infrastruktūras izbūve		
PRIORITĀTE PR.4.5. SIRDIS		
1. Informācijas kampaņas par sociālās uzņēmējdarbības nozīmi un saturu , ieguvumiem uzņēmējiem	1. Izveidoti sociālie uzņēmumi (skaits) 2. Nodarbinātības pieaugums sociālajos uzņēmumos (%) 3. Atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits samazinās (%)	Būtiska ietekme uz vidi netiek prognozēta.
2. Inkubācijas un konsultatīvs atbalsts sociālās uzņēmējdarbības iesācējiem		
3. Granti dzīvotspējīgu sociālās uzņēmējdarbības projektu īstenošanai, sociālā mērķa sasniegšanai: biznesa idejai jābūt dzīvotspējīgai, ar būtisku sociālo ietekmi ilgtermiņā		
4.Pašvaldību iesaiste atbalsta paplašināšanā sociāliem uzņēmumiem		
5. NVO aktivitātes dzīves kvalitātes uzlabošanai un pilsoniskās līdzdalības veicināšanai, sevišķi pēc Covid-19		

6.2. Plānošanas dokumentu vispārējo ietekmju raksturojums

Par attīstības plānošanas dokumenta sagaidāmo ietekmi uz vidi šajā pārskatā var sniegt tikai vispārīgu vērtējumu, balstoties uz dokumentā iekļautajām rīcībām un aktivitātēm. Jāatzīmē, ka apakšprioritāšu izvērsums pasākumu līmenī ir dažāds, tās neietver konkrētus risinājumus. Reģiona raksturojuma kontekstā kā reģiona īpaša iezīme ir uzsvērtā nepārveidota vide un dabas vērtību kopums (ezeri, Daugavas ieleja, Rāznas Nacionālais parks), kas ir atzīmēts kā reģiona nākotnes kapitāls. Tāpat atzīmēts, ka reģions ir bagāts ar mežiem - vienu no svarīgiem dabas resursiem.

Programmas ieviešana kopumā atstās pozitīvu ietekmi uz reģiona attīstību, veicinās Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam un NAP 2027. ieviešanu. Izvērtējot Programmas prioritātes, apakšprioritātes un uzdevumus, var secināt, ka tie nav pretrunā ar vides aizsardzības prasībām.

Jāuzsver, ka darbības programmās plānotās aktivitātes nav definētas līdz konkrētu risinājumu līmenim, un tādēļ šajā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā nevar spriest par ietekmju būtiskumu. Plānošanas dokumentā ietvertā informācija šobrīd liecina par to, ka plānošanas dokumentiem var nebūt būtiska ietekme uz vidi. To ieviešanas procesā, pēc attiecīgo MK noteikumu izstrādes un apstiprināšanas nacionālā līmenī, izstrādājot konkrētus risinājumus, ir jāievēro vides aizsardzības jomas normatīvo aktu prasības, ja nepieciešams, jāveic sākotnējais IVN, ietekmes uz vidi novērtējums un jāparedz pasākumi iespējamo būtisko ietekmju novēršanai, piemērojot videi draudzīgākos risinājumus.

Tāpat šajā plānošanas dokumenta izstrādes stadijā un detalizācijas pakāpē tajā nav ietvertas alternatīvas to ieviešanai. Taču konkrētu risinājumu izstrādes stadijā, gadījumā, ja būs jāpiemēro IVN process, risinājumiem ir jāizstrādā alternatīvas, kuras ir jāizvērtē IVN procesā un ieviešanai jāizvēlas plānotās darbības alternatīvas ar labvēlīgāko ietekmi uz vidi.

No ietekmes uz vidi aspekta Programmas ieviešanā īpaša uzmanība ir jāpievērš prioritāšu Maģistrāles, Ceļi, IT ieviešanai, kuru risinājumi transporta, Daugavpils lidostas un pilsētu attīstībā, iespējams, var būt saistīti ar projektiem, kuru plānotās darbības ir ietekmes uz vidi novērtējuma objekts (autoceļi, dzelzceļi, lidostas, pilsētu attīstības centri) un kuri var ietekmēt dabas teritorijas, tostarp īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Natura 2000, pilsētas vai apdzīvotās vietas vides kvalitāti.

6.3. Risinājumi būtiskās ietekmes uz vidi mazināšanai

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma – vidēja termiņa 2021. – 2027. g. Plānošanas dokuments, kurā detalizē stratēģiskos mērķu, prioritātes, nosakot galvenās apakšprioritātes un pasākumus. Vērtējot iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi un iespējas tās samazināt, šajā novērtējumā tiek pieņemts, ka, īstenojot attīstības plānošanas dokumentā iekļautos pasākumus, tiks ievēroti vides aizsardzības normatīvajos aktos noteiktās prasības. Līdz ar to nozīmīgākie pasākumi iespējamo negatīvo ietekmju novēršanai plānošanas dokumentu ieviešanas laikā ir:

Ietekmes uz vidi novērtējums. Pēc šī Vides pārskata sagatavošanas laikā pieejamās informācijas un reģiona attīstības plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpes, tieši nevar identificēt tādas plānotās darbības, kuras ir iekļautas LR likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1.pielikuma „Objekti, kuru ietekmes novērtējums ir nepieciešams” sarakstā, jo plānoto objektu apjomi un tehniskie parametri plānošanas dokumentos nav sniegti. Taču, atkarībā no izvēlētajiem risinājumiem Programmas realizācijā, ir iespējams, ka tiks būvēti transporta infrastruktūras objekti, kuriem būs jāveic ietekmes uz vidi novērtējums. Tā ietvaros detalizēti tiks izvērtēta plānotā objekta ietekme uz vidi, kā arī plānoti pasākumi būtisko ietekmju mazināšanai vai novēršanai.

Ietekmes uz NATURA 2000 teritoriju novērtējums. Pasākumu, kuri ir plānoti, īpaši darbības prioritātēs Galvenie autoceļi, Dzelzceļš, ieviešana ir saistīta ar iespējamām darbībām NATURA 2000 teritorijās. Gadījumos, ja konkrētais risinājums var būtiski ietekmēt NATURA 2000 teritoriju, saskaņā ar „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.¹ panta nosacījumiem novērtē tās ietekmi uz NATURA 2000 teritoriju. Šādā gadījumā ietekmes uz vidi izvērtēšana tiks veikta ekspertiem rūpīgi izvērtējot ar pasākuma īstenošanu saistīto ietekmi uz NATURA 2000 teritoriju, izvērtējot dažādas alternatīvas un iespējas negatīvo ietekmju samazināšanai, kā arī dodot iespēju plašākai sabiedrībai iesaistīties šajā procesā.

Sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums. Tas tiek veikts objektiem, kuri ir iekļauti likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 2. pielikumā. Kā jau uzsvērts, plānošanas dokuments nesniedz detalizētu informāciju par konkrētiem projektiem, bet var pieņemt, ka sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums būs jāveic infrastruktūras objektu attīstības gadījumā (inženiertehniskā apgāde un infrastruktūras uzlabošana u.c.), ceļu būvniecībai, pārtikas rūpniecības objektu rekonstrukcijai vai būvei, degradēto teritoriju revitalizācijai, lidlauku un satelītinfrastruktūras, dzelzceļu būvniecība, kā arī tūrisma infrastruktūras (kempingu, viesnīcu kompleksu, sporta trašu) būvniecība.

Tehnisko noteikumu un tajos noteikto atzinumu vai eksperta slēdzienu saņemšana, veicot situācijas izvērtējumu vai izpēti, kuros noteiktas prasības un ieteikumi plānotās darbības negatīvas ietekmes novēršanai.

Bez tam, ir vairāki pasākumi, kurus ieteicams īstenot, lai savlaicīgi, pirms attīstības plānošanas dokumenta konkrētu pasākumu ieviešanas novērstu iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi:

- Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrāde;
- Īpaša uzmanība jāpievērš rekreācijas pasākumu radītās antropogēnās slodzes izpētei, apmeklētāju plūsmu izpētei un elektroniskai uzskaiti īpaši aizsargājamām dabas teritorijās, lai plānotu pieļaujamās slodzes un to ietekmi uz vidi, novērstu pārslodzes veidošanos;
- sabiedrības izglītošana un savlaicīga informēšana par plānotajiem pasākumiem, to ietekmēm, vides un dabas aizsardzības jautājumiem kopumā;
- kvalificētu speciālistu iesaiste IVN procesā, situācijas izpētē, ekspertu atzinumu sagatavošanā;
- zinātnisko pētījumu piesaistīšana inovatīvajiem risinājumiem, pamatotu un drošu tehnoloģiju izvēlē ieviešanai ražošanā.

6.4. Iespējamie kompensēšanas pasākumi

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. pantu „paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam”.

Latgales reģiona Programma nav izstrādāta ar tādu detalizācijas pakāpi, lai precīzi noteiktu vai īstenojamās aktivitātes un pasākumi ietver tādas rīcības, kuru rezultātā tieši negatīvi tiktu ietekmētas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas NATURA 2000. Latgales Stratēģijā 2030 dabas vērtību kopums un nepārveidotā vide ir atzīmēta kā reģiona nākotnes kapitāls.

Programmas prioritātē Vide un klimats ir iekļauti pasākumi ezeru apsaimniekošanai, aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanai ekonomiskajām aktivitātēm, tai skaitā tūrismam. Šīs prioritātes ieviešana ir saistīta ar rīcības virziena “Savienojumi” prioritātēm, kuras ietvaros plānots attīstīt transporta savienojumus. Daudzas no tūrisma teritorijām atrodas NATURA 2000 teritorijās, tādēļ, realizējot šīs programmas pasākumus, ir vērtējama to ietekme uz NATURA 2000 teritorijām. Tāpat Programmas īstenošana, iespējams, skars NATURA 2000 teritorijas. Taču, ievērojot Programmā plānoto, šajā plānošanas stadijā nevar uzskatīt, ka kādam no pasākumiem būtu iespējama negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Turklāt Programma ir izstrādāta, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus, to ievērošana tiek plānota attīstības plānošanas dokumentu ieviešanā. Svarīgi ir arī tas, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju iesaiste tūrismā, īpaši ekotūrisma attīstībā, ir viens no šo teritoriju apsaimniekošanas un izmantošanas veidiem, kas ir atbalstāms aizsargājamo dabas teritoriju izveides mērķu sasniegšanai. Tādēļ šajā plānošanas posmā Programmas ieviešanai kompensēšanas pasākumi netiek paredzēti.

Ja tomēr, ieviešot Programmu, tiks konstatēta negatīva ietekme uz NATURA 2000 teritoriju, pasākumiem, kas šo ietekmi radīs, ir piemērojami kompensējošie pasākumi. Atbilstoši 2006.gada 18.jūlija Ministru kabineta noteikumu Nr.594 „Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai”³⁷ prasībām, kā kompensējoši pasākumi negatīvas ietekmes gadījumā ir nosakāms vismaz viens no šādiem pasākumiem:

³⁷ <https://likumi.lv/ta/id/140198-noteikumi-par-kriterijiem-pec-kuriem-nosakami-kompensejosie-pasakumi-eiropas-nozimes-aizsargajamo-dabas-teritoriju-inaturai>

- paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta ietekmētās *Natura 2000* teritorijas daļas aizstāšana ar tiešā tuvumā (blakus) esošu teritorijas daļu, kas pēc ekoloģiskajiem parametriem ir līdzvērtīga ietekmētajai *Natura 2000* teritorijai;
- jaunas *Natura 2000* teritorijas izveidošana, kas atbilst paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta ietekmētās *Natura 2000* teritorijas daļai un ietekmētās sugas vai biotopa ekoloģiskajiem parametriem, citur Latvijas teritorijā;
- sugas vai biotopa atjaunošanas pasākumi, kas nodrošina paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta ietekmētās sugas vai biotopa saglabāšanu līdzvērtīgā apjomā (īpatņu vai atradņu skaits, biotopa platība), esošajās *Natura 2000* teritorijās.

Vienlaikus ar priekšlikumiem par kompensējošiem pasākumiem, paredzētās darbības ierosinātais izstrādā kompensējošo pasākumu ilgtermiņa monitoringa plānu, kurā paredz vismaz piecus gadus apsekt jaunizveidoto *Natura 2000* teritoriju vai tās daļu vai sugas vai biotopu atjaunošanas pasākumus, lai izvērtētu, vai izvēlētie kompensējošie pasākumi līdzsvaro paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta radītās negatīvās izmaiņas.

Taču jāuzsver, ka šajā stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma procesā nav identificēti pasākumi, kuri iespējams varētu radīt būtisku ietekmi uz *NATURA 2000* teritorijām.

6.5. Iespējamā pārrobežu ietekme

Vides pārskata izstrādes laikā nav identificētas iespējamās būtiskas pārrobežu ietekmes, kuras rastos Programmas ieviešanas laikā.

Tipiskākās pārrobežu ietekmes līdz šim ir saistītas ar Daugavas piesārņojumu no Baltkrievijas ražošanas uzņēmumiem. Daugavas baseina apgabala Veļikajas sateces baseina upes plūst Krievijas Federācijas virzienā, taču esošā saimnieciskā aktivitāte šajā reģiona daļā nerada draudus Veļikajas baseina pārrobežu piesārņojumam no Latgales plānošanas reģiona. Savukārt, ieviešot Programmu, Veļikajas baseinā nav plānota lielu attīstības centru vai ražotņu izveide, kas varētu radīt pārrobežu ūdeņu piesārņojumu.

Jaunu galveno autoceļu un savienojumu izveide, esošo rekonstrukcija un dzelzceļa modernizācija vienlaikus ir saistīta ar mūsdienu tehnoloģiju ieviešanu to projektēšanā, transporta līdzekļu ekoloģisko standartu uzlabošanas, kas kopumā ļauj secināt, ka, ieviešot Programmu, neradīsies pārrobežu ietekme uz atmosfēras gaisa kvalitāti.

7. Stratēģiskā novērtējuma veikšanas metodes

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums ir veikts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” prasībām.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika veikts, ņemot vērā attīstības plānošanas dokumentā iekļauto informāciju – mērķus, attīstības prioritātes, apakšprioritātes, pasākumus, izstrādes pamatprincipus, starptautiskos un nacionālos vides aizsardzības mērķus un normatīvo aktu prasības.

Veicot Programmas stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, tika lietoti sekojoši pamatprincipi:

- stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, t.i., Vides pārskata gatavošana tika uzsākta līdz ar plānošanas dokumenta izstrādi, ievērojot principu, ka ietekmes uz vidi novērtējums ir izdarāms pēc iespējas agrākā plānošanas sagatavošanas brīdī;
- stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika gatavots pēc Programmas pirmās redakcijas izstrādes, un tika novērtēta paredzamo pasākumu un aktivitāšu ieviešanas seku ietekme uz vidi.

SIVN Vides pārskata izstrādē izmantotās galvenās metodes ir:

- informācijas analīze – analizēti Programmas materiāli, pieejamā vides informācija datu bāzēs, dažādos pārskatos un cita pieejamā vides informācija, tostarp kartogrāfisko materiālu analīze;
- diskusijas darba grupās - Programmas projektu izstrādes gaitā ir notikuši 8 semināri, 2 publiskās diskusijas, 40 intervijas, tajās regulāri piedaloties ekspertu darba grupas un reģiona iesaistīto pušu pārstāvjiem, kurās tika izteikti viedokļi arī par šo plānošanas dokumentu iespējamo ietekmi uz vidi vai būtiskajiem vides aspektiem.

Jāatzīmē, ka Vides pārskata sagatavošanā atsevišķu informācijas avotu (pārskatu, kartogrāfiskā materiāla un citu avotu) analīzē, gadījumos kad informācija bija apkopota pa visu Latviju vai apskatīja citus vides jomā pastāvošos iedalījumus (Dabas aizsardzības pārvaldes informācija, Daugavas upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāna informācija) bija grūti identificēt, vai informācija ir vai nav attiecināma uz Latgales plānošanas reģionu. Programmas ieviešanā vēlams turpināt reģiona rīcībā uzkrāt informāciju par tā teritoriju.

8. Pasākumi plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa nodrošināšanai

Attīstības plānošanas dokumentu, tai skaitā LPR Programmas īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MKN 157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitorings ir instruments, lai konstatētu Programmas īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi un nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus Programmā. Tas saistīts ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2001/42/EK (2001.gada 27.jūnijs) par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk tekstā arī – Direktīva), kuras 10. pantā ir noteikts, ka

- „dalībvalstis pastāvīgi pārrauga plānu un programmu īstenošanas ietekmi uz vidi, lai *inter alia* agrīnā pakāpē konstatētu to iepriekš neparedzētu nelabvēlīgu ietekmi un varētu veikt atbilstīgu koriģējošu darbību”;
- „lai novērstu monitoringa dublēšanos, piemērotos gadījumos drīkst izmantot esošos monitoringa pasākumus”.

Direktīvas normas ir iestrādātas LR 1998.gada 13.novembra likumā „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un MKN Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Vides monitoringa mērķis ir iegūt informāciju par vides stāvokli un tā izmaiņām, realizējot Programmā paredzētās aktivitātes, kā arī nodrošina savlaicīgu problēmu identifikāciju, cik tas iespējams datu pieejamības dēļ. Plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringam izmanto valsts statistikas datus, valsts vides monitoringa un citus pieejamos datus un informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas ir pieejama izstrādātājam.

Monitoringa ziņojums jā sastāda un atzinumā par vides pārskatu noteiktajā termiņā jā iesniedz Vides pārraudzības valsts birojā. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu.

LPR Programmas Ieviešanas uzraudzības kārtība paredz gatavot regulārus dokumenta ieviešanas uzraudzības ziņojumus, izvērtējot gan vidēja termiņa ietekmi uz sociālekonomiskajiem rādītājiem, gan darbību rezultātu rādītājus. Tā kā Programmā paredzētie pasākumi būs reģionāla mēroga un ar ietekmi ilgstošā laika periodā, gan Vides pārskata, gan Programmas monitoringā jāizmanto dati, kas netieši norāda uz vides stāvokļa izmaiņu tendencēm, orientējoties uz starpposmu notikumiem, kā arī fokusējoties uz rezultātiem. Monitoringā iespējams pielietot arī indikatoru moduļus, piemēram, sociāli–ekonomiskie faktori – slodzes – stāvoklis – ietekme – atbildes pasākumi.

Viens no Programmas vidēja termiņa mērķiem ir *Ieviešot inovatīvas un klimata neitrālas tehnoloģijas, samazināt reģiona elektroenerģijas patēriņu IKP vienības radīšanai, tai sasniedzot 90 kWh uz 1 000 EUR IKP*, kas būs novērtējams tikai ilgtermiņā, bet pasākumu kopuma ieviešana, lai šo mērķi sasniegtu, notiks jau, sākot ieviest pirmās aktivitātes. Tādēļ lietderīgi veikt monitoringu, izmantojot gan Biroja

sniegtos ieteikumos un metodiku³⁸, gan Programmas pielikumā “Ieviešanas uzraudzības kārtība” noteiktos rādītājus un to izmaiņas.

9. Kopsavilkums

Vides pārskats sagatavots, balstoties uz likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.panta 3.daļas prasībām un saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” nosacījumiem.

Vides pārskatā izvērtēta Latgales plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumenta Attīstības programmas 2021. – 2027. gadam iespējamā ietekme uz vidi.

Programma ir Latgales reģiona vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas ir pakārtots Latgales Stratēģijai 2030. Tā izvirza vidējā termiņa mērķus; definē rīcībspējīgu vidi prioritāšu un apakšprioritāšu ieviešanai; nosaka izpildāmos uzdevumus (rīcības), kārtību, resursus un ieviešanā iesaistīto Latgales reģiona institūciju un uzņēmumu lomas; iezīmē attīstības finansējuma avotus.

Nemot vērā reģiona ekonomisko atpalcību, statistikas aprēķinus un ekspertu viedokli, nākotnes prognoze Latgalē rāda negatīvu ainu: cilvēkkapitāla zaudēšanu, sociālos izaicinājumus, novājinātu privāto sektoru. Tādēļ Programma ir instruments Latgales stratēģijas 2030 ieviešanai, realizējot izvēlētās prioritātes, kas mobilizē Latgales resursus, izmanto vietējos dabas apstākļus un Eiropas Savienības (ES) pierobežu, lai mazinātu negatīvās tendences, sekotu un iekļautos Latvijas un ES attīstības procesos.

Prioritāšu un apakšprioritāšu apraksts veidots pēc šādas struktūras:

- Mērķis. Mērķis raksturo vēlamo situāciju.
- Pamatojums. Apakšprioritātes pamatojumu veido esošo resursu, problēmu izvērtējums un situācijas prognoze nākotnē, balstoties uz pasaules tendencēm, un priekšnoteikumi Latgales iespēju izmantošanai.
- Līdzšinējās darbības. Līdzšinējās darbības raksturo reģionā esošos resursus, esošos Darītājus un viņu pieredzi, kas liecina, ka darbību ieviešanai ir reāls pamats.
- Ieviesēji – juridiskās personas, kurām ir tiesības sagatavot un iesniegt projektus un saņemt finansējumu to realizācijai.
- Sadarbības partneri - juridiskās un fiziskās personas, kuras piedalās projekta realizācijā, līdzfinansējot, līdzdarbojoties un iegūstot no sadarbības un projekta īstenošanas.
- Ieguvumi – tieši un netiešie ieguvumi, ko radīs projektu ieviešana attiecīgajā apakšprioritātē.
- Telpiskā piesaiste – pašvaldības, kurās paredzēts programmu realizēt.
- Atbalstāmie pasākumi –atbalstāmās (finansējamās) aktivitātes un projekti.

³⁸ <http://www.vpvb.gov.lv/lv/strategiskais-ivn/monitorings>

- Finansējuma priekšlikumi – finansējuma avoti.
- Novērtēšana – rādītāji, kas ļauj uzraudzīt un novērtēt apakšprioritātes mērķu sasniegšanu.

SIVN Vides pārskata izstrādē izmantotās galvenās metodes ir:

- informācijas analīze – analizēti Latgales plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentu materiāli, pieejamā vides informācija datu bāzēs, dažādos pārskatos, reģiona pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti un cita pieejamā vides informācija, tostarp kartogrāfisko materiālu analīze;
- diskusijas darba grupās - Programmas projekta izstrādes gaitā ir notikuši 8 semināri, 2 publiskās diskusijas, 40 intervijas, tajās regulāri piedaloties ekspertu darba grupas un reģiona iesaistīto pušu pārstāvjiem, kurās tika izteikti viedokļi arī par šo plānošanas dokumentu iespējamo ietekmi uz vidi vai būtiskajiem vides aspektiem.

Par attīstības plānošanas dokumenta sagaidāmo ietekmi uz vidi šajā pārskatā ir sniegts vispārīgs vērtējums, balstoties uz Programmā iekļautajiem atbalstāmajiem pasākumiem, jo Programmas izvērsums pasākumu līmenī ir dažāds. Programmas ieviešana kopumā atstās pozitīvu ietekmi uz reģiona attīstību, veicinās Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam un NAP 2027 ieviešanu. Izvērtējot stratēģiskos virzienus, prioritātes un apakšprioritātes ar pasākumiem (rīcībām), secināts, ka tie nav pretrunā ar starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem un prasībām.

Tā kā Programmā plānotie atbalstāmie pasākumi nav definēti līdz konkrētu risinājumu līmenim, vides pārskatā nebija iespējams izvērtēt ietekmju būtiskumu un izstrādāt alternatīvos risinājumus. Plānošanas dokumentā ietvertā informācija šobrīd liecina par to, ka tā ieviešanai var nebūt būtiska ietekme uz vidi.

Iespējamās negatīvās ietekmes ir lokālas atsevišķu plānoto pasākumu īstenošanas vietās vai to tiešā tuvumā, kur var pieaugt slodze uz apkārtējo vidi, piemēram, izbūvējot vai rekonstrējot autoceļus, rekonstrējot degradētās teritorijas, ieviešot Daugavpils lidostas projektu, to tuvumā varētu pasliktināties gaisa kvalitāte, pieaugt trokšņu līmeņi, attīstot tūrisma infrastruktūru, lokāli var pasliktināties ūdens kvalitāte. Bet ņemot vērā vides politikas uzstādījumus un, prognozējams, ka visas aktivitātes sniegs pozitīvu ietekmi gan uz gaisa kvalitāti, samazinoties izmešiem un ieviešot mūsdienu prasībām atbilstošu autotransportu, gan reģiona ekonomisko attīstību kopumā.

Programmas ieviešanas procesā, izstrādājot konkrētus risinājumus, ir jāievēro vides aizsardzības jomas normatīvo aktu prasības, ja nepieciešams, jāveic sākotnējais IVN, ietekmes uz vidi novērtējums, kura ietvaros jāparedz pasākumi iespējamo būtisko ietekmju novēršanai, piemērojot videi draudzīgākos risinājumus.

Programmas ieviešanas gaitā plānots sekot līdzi to ieviešanas gaitai, īstenoto pasākumu rezultātiem un efektivitātei. Attīstības plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringam informāciju plānots iegūt no valsts Vides monitoringa programmas, kas

aptver Latgales plānošanas reģiona teritoriju, kā arī no Programmā plānoto pasākumu monitoringa „Ieviešanas uzraudzības kartība”.

Vides pārskata sabiedriskā apspriešana notika vienlaicīgi ar Programmas pilnveidotās redakcijas apspiešanu no 2021.gada 7.jūlija līdz 5.augustam, kuras laikā organizēta sabiedriskās apspriešanas sanāksme 2021.gada 30.jūlijā tiešsaistes platformā Zoom.

Interesenti ar dokumentiem varēja iepazīties Latgales plānošanas reģiona interneta vietnē www.lpr.gov.lv, sadaļā Latgales plānošanas reģions, Plānošanas dokumenti un Geolativija, kā arī informācija tika nosūtīta VPVB tās ievietošanai mājaslapā.

Sabiedrība rakstiskus priekšlikumus un atsauksmes par Vides pārskata projektu varēja iesniegt līdz 2021.gada 5.augustam.

Par attīstības plānošanas dokumentu sabiedriskās apspriešanas procesu, sanāksmēm un to ietvaros saņemtajiem priekšlikumiem, plānošanas dokumentu izstrādātājs ir sagatavojis “Pārskatu par sabiedrības līdzdalību” un līdz ar šo SIVN vides pārskata projektu iesniedz Birojam.

10. Izmantotā literatūra un avoti

1. Atkritumu apsaimniekošanas likums, www.likumi.lv
2. Upju baseinu apgabalus apsaimniekošanas plāni un plūdu riska pārvaldības plāni: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", www.meteo.lv
3. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2018. gadu, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, www.meteo.lv
4. Likums Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.-2028. gadam www.likumi.lv
5. www.ezeri.lv
6. Latgales stratēģija 2030 (Latgales plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības stratēģija) www.lpr.gov.lv
7. Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021. – 2027.g. 1.redakcija
8. Pārskats par gaisa kvalitāti Latvijā 2019.gadā, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, www.meteo.lv
9. VSIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs www.lvgma.gov.lv (datu bāzes, tematiskie pārskati)
10. Dabas aizsardzības pārvalde www.dap.gov.lv (informācija par Latgales reģiona ĪADT, dabas aizsardzības plāni)
11. LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija www.varam.gov.lv
12. Centrālā statistikas pārvalde www.csb.gov.lv
13. www.vi.gov.lv
14. www.vmd.gov.lv
15. www.eur-lex.europa.eu